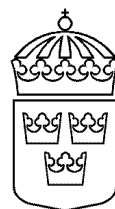

Riksdagens protokoll 1996/97:29

Tisdagen den 19 november

Protokoll
1996/97:29

Kl. 14.00 – 17.06
18.00 – 20.14

1 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1996/97:53

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:53 av Eva Zetterberg om Afghanistan.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 november 1996.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 14 november 1996

Pierre Schori

2 § Svar på interpellation 1996/97:61 om Schengenkonventionen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat om Sverige i Schengenförhandlingarna ställt krav på insyn och kontroll från riksdagen av exekutivkommitténs verksamhet och vilket resultatet i så fall blivit. Han har också frågat om när Schengenregelverket kommer att bli tillgängligt för riksdagens ledamöter.

Schengensamarbetet är mycket värdefullt för oss. Det medför fri rörlighet för människor. Det innebär att vi under alla omständigheter kan bibehålla den nordiska passfriheten och fria rörligheten. Det betyder dessutom att vi får större möjligheter att bekämpa internationell brottslighet.

Jag skall strax besvara Bengt Hurtigs konkreta frågor, men låt mig först kommentera några saker som påstås i hans inledning och som inte är riktiga.

Bengt Hurtig påstår att Schengensamarbetets exekutivkommitté, alltså dess beslutande organ på ministernivå, har unika befogenheter på så sätt att kommittén skulle fatta beslut som fastställer gällande rätt i medlemsstaterna och att besluten dessutom skulle vara bindande för enskilda individer. Detta är alltså inte korrekt.

Enligt artikel 131 i konventionen är exekutivkommitténs huvudsakliga uppgift att kontrollera att konventionen efterlevs av medlemsstaterna. I ett par särskilt angivna fall skall exekutivkommittén också utfärda

tillämpningsföreskrifter, bl.a. för konsulära ärenden. Det är här fråga om föreskrifter som reglerar den rent praktiska hanteringen, dvs. bestämmelser som hos oss i regel ligger på myndighetsnivå. Exekutivkommittén skapar således inte ny rätt som går utöver staternas åtaganden enligt själva konventionen, inte heller utfärdar den rättsakter som är bindande för enskilda. Den har alltså *inte* samma uppgifter som rådet har inom EU:s första pelare, dvs. EG, vilket verkar vara Bengt Hurtigs uppfattning.

I stället är Schengensamarbetet ett vanligt konventionsbaserat mellanstatligt samarbete. Alla beslut i exekutivkommittén skall vara enhälliga. Varje land har med andra ord vetorätt. Besluten är visserligen ofta folkrättsligt bindande för Sverige som stat, men för att få nationellt genomslag – i den mån det behövs – krävs att beslutet genomförs på det nationella planet. Detta sker hos oss genom lag beslutad av riksdagen, regeringsförordning eller myndighetsföreskrifter. Redan härigenom är de nationella beslutsorganen – bl.a. riksdagen – tillförsäkrade inflytande över Schengenregelverkets utveckling.

Vad är det då för typ av beslut som exekutivkommittén fattar?

Jo, de flesta besluten är av handbokskaraktär. De riktar sig således till staterna och deras myndigheter och inte i något fall till enskilda personer, även om enskilda naturligtvis någon gång indirekt kan komma att beröras. För att genomföra besluten kommer det hos oss i de flesta fall att vara tillräckligt med myndighetsföreskrifter.

Så till Bengt Hurtigs frågor. De två första frågorna gäller vilka krav som Sverige har drivit i Schengenförhandlingarna beträffande insyn och kontroll från riksdagens sida i exekutivkommitténs arbete och vilka resultat detta har givit. Här vill jag först, som en kommentar till Bengt Hurtigs hänvisning till det holländska parlamentets krav på förhandsinsyn, säga att detta krav har sin grund i den verkan som redan ett internationellt åtagande i sig har i Nederländerna. Ett sådant åtagande betraktas där som omedelbart gällande rätt och kräver inte – som i Sverige – att särskilda genomförandebestämmelser utfärdas.

Vad så gäller förhållandena hos oss är det till en början så att regeringen fortlöpande lämnar information om pågående Schengenfrågor till riksdagens fackutskott. Dessutom samråder regeringen med riksdagens EU-nämnd inför beslut och diskussioner i exekutivkommittén på samma sätt som regeringen gör inför EU-rådsmöten i frågor som rör det mellanstatliga samarbetet inom EU:s s.k. tredje pelare. Denna ordning, med samråd också i Schengenfrågor, tillämpas fr.o.m. den 1 maj i år, då Sverige inträdde som observatör i Schengensamarbetet. Genom detta arrangemang har riksdagen möjlighet att fortlöpande lämna synpunkter på frågor som står på dagordningen för exekutivkommitténs arbete.

Bengt Hurtig har också frågat när riksdagsledamöterna får tillgång till hela Schengenregelverket. Grunddokumenten, alltså konventionerna från 1985 och 1990, finns allmänt tillgängliga, förutom på alla officiella språk också i inofficiella engelska och svenska översättningar. Arbetet med att få fram officiella svenska översättningar av konventionen pågår för närvarande och kommer att avslutas i samband med undertecknandet av anslutningsfördraget. Vad gäller Schengenregelverket i övrigt, dvs. exekutivkommitténs samlade beslut, handböcker, m.m., finns det i regeringskansliet. Det är i alla väsentliga delar översatt till svenska. En uppsättning av dessa dokument finns numera också hos riksdagens EU-nämnd.

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Jag får konstatera att något direkt klart svar inte ges på frågorna. Men jag får ett indirekt svar på den första frågan, om Sverige i Schengenförhandlingarna har drivit krav på insyn och kontroll från riksdagen. Där tolkar jag svaret som ett nej. I och med det faller också den andra frågan, som syftade på resultat.

Schengenregelverket har i viss mening blivit tillgängligt för någon timme sedan då det kom till riksdagen och låstes in i EU-nämndens kasaskåp därför att de hemliga delarna anses finnas bland dokumenten. Det finns heller ingen förteckning där man klart kan urskilja de sekretessbelagda delarna. Men jag vill fråga: Innebär detta att allmänhet, journalister och vilken riksdagsledamot som helst har tillgång till Schengenregelverket genom att besöka EU-nämnden? Det är en kompletterande fråga.

Laila Freivalds säger också att Schengenkonventionen kommer att ha stort värde för oss. Den kommer att medföra fri rörlighet för svenska medborgare inom Schengenområdet.

Jag vill påpeka att 138 av de 142 paragraferna handlar om annat än fri rörlighet. De handlar om kontroll, visumregler, spärllistor, villkor för rörelsefrihet, personregister, diskret övervakning, förebyggande av hot mot allmän ordning och inre säkerhet, osv. Jag tycker att det vore mer rättvisande att kalla Schengenkonventionen för en polissamarbetskonvention.

Laila Freivalds säger också att den inte är bindande för enskilda individer. Det har jag inte heller påstått. Jag sade att den är riktad mot enskilda. Att lagen är riktad till enskilda individer tycker jag också gäller brottsbalken. Den är riktad till domstolar, åklagare och polis, som har att hantera den svenska lagen. Men den uppfattas också rimligen som bindande för enskilda individer.

Laila Freivalds säger dessutom att jag har läst fel i artikel 131. Jag tycker kanske att det är tvärtom. Det framgår rätt klart i den här artikeln att det handlar om att exekutivkommittén skall se till att implementera Schengenkonventionen och, det har sagts bl.a. av den s.k. Meijerskommittén i Holland, samma sak gäller naturligtvis i Sverige.

Denna exekutivkommitté kommer med stöd av implementeringsöverenskommelsen att fungera som Schengensamarbetets administrativa organ och kan besluta om den europeiska lagstiftning som är nödvändig för tillämpning av implementeringsöverenskommelsen och på så sätt inrätta en europeisk etableringsrätt och införa stora delar av en europeisk straffrätt. Det är möjligt att man där går litet väl långt, men i princip gäller den här inriktningen.

Likadana synpunkter har framförts också av den holländska regeringsrätten och av den franska senaten. Den franska Europaministern Elisabeth Guigou åtog sig på sin tid på uppdrag av regeringen att se till att parlamentet skulle konsulteras innan tillämpningsbestämmelserna antogs.

Jag konstaterar att svaret på den första frågan är nej och att den andra frågan faller. Jag skulle vilja få kommentarer till de synpunkter som jag framfört på allmänhetens möjligheter att ta del av de här handlingarna.

Fru talman! Jag beklagar att Bengt Hurtig inte tycker att han fick någon klart svar på sina frågor. Jag tyckte att det var så klart som det över

huvud taget kunde bli. Men vill man inte förstå, så förstår man naturligtvis inte.

Låt mig gå över till den konkreta frågan om allmänhetens tillgång till regelverket. Det är varje myndighet som har den av någon begärda handlingen som har att göra bedömning av om den handlingen skall utlämnas. Man skall tillämpa svenska regler för sekretess när man bedömer i vilken utsträckning handlingen kan lämnas ut eller inte.

Anf. 4 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för den delen av svaret.

Laila Freivalds säger också att det är fråga om en mellanstatlig överenskommelse och att vi nationellt skall besluta om den lagstiftning som kan bli följden av denna. Jag uppfattar det så, att om riksdagen ratificerar Schengenkonventionen är vi bundna att också anta framtida nationella lagar som är nödvändiga för att genomföra konventionens bestämmelser och exekutivkommitténs beslut.

Det är orimligt att vi först ratificerar en konvention, som en följd av vilken vi skall anta en nationell lag, men sedan plötsligt säger att vi inte kan anta någon sådan lag.

Jag skall ge ett konkret exempel. I Schengenkonventionens artikel 26:2 förbinder sig medlemsstaterna att införa sanktioner mot transportföretag som transporterar otillräckligt dokumenterade passagerare till Schengenterritoret. Denna bestämmelse uppfattar jag som folkrättsligt bindande i och med att vi har ratificerat konventionen.

Vi måste rimligen också stifta en svensk lag med bestämmelser som reglerar transporter av personer som man anser otillräckligt dokumenterade. Riksdagen kan såvitt jag förstår då inte längre vägra att fatta ett sådant beslut utan måste genomföra den här lagen. Det kan naturligtvis leda till komplikationer. Vi ser för övrigt vilka komplikationer det har lett till i Frankrike, som vägrar att avskaffa t.o.m. de inre gränskontrollerna. Frankrike är ju redan ett Schengenland.

Jag reste under 1995 varje månad mellan Tyskland och Frankrike. Plötsligt införde Frankrike gränskontroller, och man tittade in i vår bil för att se vilka som fanns där inne. Detta har man möjlighet att göra under en kortare period, när man anser att det råder en undantagssituation, men man har nu gått långt utöver tiden.

Frankrikes beteende har accepterats, och man kräver från Frankrikes sida att grannländerna skall vidta en mängd polisiära åtgärder och öka kontrollen för att man skall släppa gränspasseringen fri igen. Det här visar vilken egendomlig situation man hamnar i när det inte finns en stabil grund för hela det här rättssystemet.

Laila Freivalds anför att det bara är för visst konsulärt samarbete som man skall stifta bestämmelser i tillämpningsföreskrifterna. Hon säger "bara", men det är inte så litet. Det gäller bl.a. visumpraktiken och kampen mot icke önskvärd invandring, det gäller den praktiska verkställigheten av konventionens stränga kontrollkrav vid de yttre gränserna och det gäller utbytet av känsliga persondata enligt Schengenkonventionen genom det s.k. Sirene-systemet, som innehåller väldiga mängder av känslig information om personer.

Det här är alltså ett viktigt område, och jag anser att det är av yttersta vikt att parlamentet har insyn i hur de här frågorna hanteras.

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! I samband med vårt observatörsskap i Schengensamarbetet har vi naturligtvis gått igenom vad konventionen kräver av Sverige. I samband med det har naturligtvis också de övriga Schengenländerna fått tillfälle att ta ställning till hur svensk lagstiftning fungerar i olika avseenden som konventionstexten täcker. Vi har gjort bedömningen att det är i ytterst få avseenden som vi har anledning att ändra vår lagstiftning. Vad gäller det exempel som Bengt Hurtig tog när det gällde transportföretagens ansvar är bedömningen från Schengenstaternas sida att svensk lagstiftning inte i något avseende behöver ändras utan uppfyller konventionstextens krav.

Vad över huvud taget gäller anpassningen till Schengenkonventionens krav har naturligtvis varje land att bedöma i vilken utsträckning man kan uppfylla dessa krav. Vi har i detta sammanhang en mycket speciell situation i Frankrike, som Bengt Hurtig tog upp. Jag skulle vilja kommentera den för att markera vilket utrymme medlemsstaterna har att agera även inom ramen för sin Schengenmedverkan.

Anledningen till att Frankrike upprätthåller särskilda krav i förhållande till Beneluxländerna – det är bara i förhållande till dessa som man gör det – är att man fruktar för ett alltför fritt inflöde av narkotika i Frankrike. Det är skälet till att man vill ha en högre kontrollnivå vid gränsen till dessa länder. Den behåller man tills man uppnår en situation där risken för en okontrollerad införsel av narkotika upphör.

Jag tycker att det är rätt att Frankrike har möjligheten att agera på det viset, men jag förstår inte riktigt vad det från Bengt Hurtigs utgångspunkter innebär för Sveriges deltagande i Schengensamarbetet. Vår strävan med samarbetet är att både åstadkomma en ökad fri rörlighet och samtidigt naturligtvis upprätthålla kontrollfunktioner som gör det möjligt för oss att ingripa mot t.ex. personer som begår brott.

När det gäller exekutivkommitténs uppgift anser tydligen Bengt Hurtig fortfarande att kommittén har i uppdrag att reglera olika förhållanden, t.ex. hanteringen av känsliga uppgifter. Men jag vill en gång till understryka, som jag sade i mitt svar, att exekutivkommittén inte har några befogenheter som går utanför konventionstexten. Det är den som vårt land är bundet av.

Exekutivkommitténs uppgift när det gäller hanteringen av de olika åligganden som skall ingå i det informationssystem som länderna tillsammans skall använda för att kunna upprätthålla den kontroll som man har avtalat om är att säkerställa att behandlingen av uppgifterna sker på ett rättssäkert, korrekt och bra sätt. Vilka uppgifter som skall hanteras avgörs i varje enskilt lands regelverk.

Exekutivkommitténs uppgift är bl.a. att i sitt regelverk föra in en uppgift om de olika ländernas materiella rätt i olika avseenden, så att den skall vara lättillgänglig för de andra staterna, men icke att själv reglera frågorna vidare. Den skall enbart ange praktiska regler för hur dessa uppgifter, som regleras av nationell lagstiftning, skall hanteras i det gemensamma informationssystemet.

Anf. 6 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Schengenkonventionen innehåller å ena sidan ganska många detaljerade bestämmelser, å andra sidan vagt formulerade policy-

Prot. 1996/97:29

19 november

*Svar på
interpellationer*

åtaganden. Det är, som jag ser det, först när man med tillämpningsföreskrifter kan fylla de här åtagandena med ett konkret innehåll som detta får karaktären av en lagstiftning.

Denna lagstiftning har tidigare utförts av parlament och reglerats av domstolar. Här är det så att säga den exekutiva makten som tar sig rätten att fylla åtaganden med ett regelverk. Jag tror att detta kommer att visa sig få en avsevärd betydelse.

Suddigheten i denna lagstiftning leder i realiteten, som jag sade, till en förflyttning av makt från parlament och domstolsväsende till den verkställande myndigheten. Hur skall man t.ex. konkretisera beskrivningarna av hot mot den inre säkerheten och den allmänna ordningen? Såvitt jag förstår kommer det att preciseras i exekutivkommittén.

Skulle vi få ett bra samarbete och en stark involvering av parlamentet i dessa frågor borde det, redan när den centrala gruppen har utformat och lägger fram sina förslag, finnas information om dem i de av våra fackutskott som är behöriga, så att de kan bedöma vikten av att förslagen hanteras genom parlament eller myndigheter och sedan reagerar.

Detta är visserligen beslut av handbokskaraktär, men de kommer att få en mycket stor betydelse för den framtida hanteringen, inte minst vad gäller kontrollen vid våra yttre gränser.

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Med anledning av vad Bengt Hurtig har sagt delvis här måste jag försöka vara tydlig och dessutom med största allvar understryka en sak som tydligen Bengt Hurtig har missuppfattat totalt.

Exekutivkommittén har inga befogenheter som kan jämföras med lagstiftning. Bengt Hurtig sade att det var verksamhet med karaktär av lagstiftning man ägnar sig åt. Det är totalt fel. Mera fel kan det inte vara. Är det fråga om lagar så är det svenska riksdagen som stiftar dem. Ta som ett exempel frågan om vem som bestämmer vad som utgör ett hot mot ordningen och som t.ex. kan ligga till grund för bedömning av att en viss person inte får tillträde till landet. Det är icke Schengenavtalet som avgör vilken typ av personer det handlar om. Det är icke exekutivkommittén som i något av sina regelverk fastställer det, utan det är svensk lag, såsom vi känner den redan i dag, som ligger till grund för att uppgifterna över huvud taget finns i våra nationella informationssystem i dag. Det enda som händer är att denna information också förs vidare in i det gemensamma informationssystemet.

Bedömningen av vad som alltså är ett hot och hur olika personer skall hanteras har vi redan i Sverige tagit ställning till genom den lagstiftning vi har som riksdagen har tagit ställning till.

När det gäller information om den vidare utvecklingen av att få Schengensamarbetet att fungera i praktiken informeras fackutskotten i riksdagen regelmässigt. Vi använder, som jag sade i mitt svar, samma principer som vi använder när det gäller det mellanstatliga samarbetet inom ramen för tredje pelaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 8 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Widar Andersson har frågat mig om vilka initiativ som regeringen kommer att ta när det gäller satsning mot droger och kriminalitet.

Det finns i dag, som Widar Andersson anger, oroande tendenser som visar att alkoholen är på väg tillbaka som berusningsmedel långt ner i åldrarna. Med en sådan utveckling kan man befara att intresset för att experimentera med andra droger som narkotika kan komma att öka. Vi har också fått en del oroande rapporter som att ungdomars avståndstagande till olika typer av droger är på väg att luckras upp och att ungdomar i ökad utsträckning numera är öppnare för och mer nyfikna på olika typer av droger.

Liksom Widar Andersson är jag och övriga ledamöter i regeringen mycket oroade av de beskrivna tendenserna. Olika initiativ har tagits under de senaste åren för att motverka dessa tendenser.

Till följd av ett regeringsuppdrag har en nationell ledningsgrupp tagit fram en nationell handlingsplan för alkohol- och drogförebyggande insatser. Regeringen har beviljat Folkhälsoinstitutet sammanlagt 110 miljoner kronor utöver ordinarie anslag för att genomföra handlingsplanen som framför allt tar fasta på en lokal och regional kraftsamling av de förebyggande insatserna. I budgetpropositionen aviserar regeringen att vi även fortsättningsvis avser avsätta medel i storleksordningen 30 miljoner kronor per år i ytterligare stöd till framför allt det lokala alkohol- och drogförebyggande arbetet. Ur Allmänna Arvsfonden ställs vidare 15 miljoner kronor till Folkhälsoinstitutets förfogande för stöd till olika ideella organisationers alkohol- och drogförebyggande barn- och ungdomsprojekt.

Även om insatserna på nationell nivå är av stor betydelse skall tyngdpunkten i det alkohol- och drogförebyggande arbetet ligga i det lokala och regionala arbetet. Detta betonas också i den nationella handlingsplanen. Kommunernas nya roll på alkoholområdet har också resulterat i att kommunerna i stor utsträckning nu håller på med att utveckla lokala alkohol- och drogpolitiska handlingsprogram som regeringen har givit Svenska Kommunförbundet särskilda medel för att stimulera utvecklingen av.

På motsvarande sätt pågår ett arbete med att föra ut regeringens nationella brottsförebyggande program. En särskild kommitté arbetar under 1996–1998 med att stödja utvecklingen av lokala brottsförebyggande program. För detta har regeringen avsatt 10 miljoner kronor per år i tre år.

De särskilda utvecklingsmedel om 50 miljoner kronor som finns på länsstyrelserna föreslås också framdeles kunna användas för att stimulera det alkohol- och drogförebyggande arbetet i kommunerna. Regeringen har dessutom utbetalat 8 miljoner kronor till Rikspolisstyrelsen för att de skall kunna användas till olika lokala och regionala samarbetsprojekt mellan närpolisverksamhet, socialtjänst och länsstyrelser för att försvåra och förhindra den olovliga sprithandlingen. Medlen skall användas till samarbetsprojekt som framför allt vänder sig till ungdomsgrupperna.

*svar på
interpellationer*

Regeringen ser med stort allvar på uppgifterna om en drogliberalare inställning bland ungdomar. Huvudinriktningen för drogpolitiken måste vara att på alla sätt motarbeta en ökad droganvändning bland ungdomar. Den drognegativa inställning som i dag ändå omfattas av majoriteten av svenska ungdomar är inte given en gång för alla. Därför instämmer jag i Widar Anderssons propå om behovet av en nysatsning mot droger och kriminalitet och om vårt särskilda ansvar för ungdomarna. Nysatsningen kan och bör ske med stöd av de initiativ jag redogjort för i mitt svar.

Många av de exempel på åtgärder som Andersson tar upp är jag beredd att ställa mig bakom. Jag kommer redan i december att kalla till ett rådslag för att diskutera olika initiativ på alkohol- och drogområdet. Jag inbjuder Widar Andersson att delta i detta.

Under januari månad planerar jag dessutom en större hearing med framför allt företrädare för olika ungdomsorganisationer för att lyssna på ungdomarna själva om vad det är som händer och vilka åtgärder ungdomarna efterlyser och kan bidra med för att komma till rätta med dessa allvarliga problem.

Widar Andersson tar även upp att skolan bör förstärkas i det förebyggande arbetet. Jag vill här passa på att nämna att skolministern tillsatt en arbetsgrupp om skolans värdegrund med företrädare från olika departement och myndigheter. Arbetsgruppen har till uppgift att samla de kunskaper som finns på området, bl.a. från BRÅ, Folkhälsoinstitutet, Skolverket och Barnombudsmannen, och göra den tillgänglig och anpassad till skolans arbetssätt. Arbetsgruppen skall ha slutfört sitt arbete den 30 juni 1997.

Anf. 9 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Drogliberala stämningar eller mer tillåtande attityder till narkotika och andra droger kommer inte av sig själv. Man kan säga att de rör sig trendvis, men de uppmuntras också. Jag har inför den här interpellationen bl.a. ägnat mig åt att studera de kommersiella krafterna bakom legaliseringen av narkotika. Bl.a. ser man att den store finansmagnaten, George Soros, är den störste enskilde finansiären bakom legaliseringssidan i de folkomröstningar som i början av november sade ja till en legalisering av marijuana i Californien och Arizona. Detta är samme George Soros, en mycket stor aktieägare i Banco de Colombia, som nyligen, 1994, fick mycket stora böter för sitt samröre med en narkotikakartell.

Det finns ett starkt kommersiellt tryck i Europa och i USA. Det finns också ett allt starkare kulturellt tryck som jag märker. Vi ser det i modeindustrin, i en del av datatidningarna, hos en sådan som kulturradikalen Nina Lekander, som i Expressen hyllar Hollands tillåtande narkotikapolitik och i Gudrun Schymans flirt med raveknarkarna. Det finns alltså ett starkt kulturellt och kommersiellt tryck på ungdomarna att så att säga öppna sina sinnen för både nya och gamla droger.

När jag tar del av socialministerns svar ser jag att regeringen gör väldigt mycket på en rad olika områden. Men det ger ett spretigt intryck. Vi har bredden, men har vi spetsen? Det görs insatser inom vård och skola och med frivilliga krafter, internationell samverkan, kommunförbund, ungdomsorganisationer osv., men hur är det med spetsen? I min interpellation lyfte jag fram frågan om behovet av en särskild stab, avdelning,

som en del andra regeringar alltmer går över till i kampen mot narkotika och därtill relaterad kriminalitet.

Det handlar om att göra största möjliga medborgarnytta. I undersökning efter undersökning i Sverige såväl som i de övriga EU-länderna och de centraleuropeiska länderna är de frågor som medborgarna år efter år sätter högst upp när de skall lista vilka frågor de tycker att politikerna skall utveckla till samarbete den yttre miljön, dvs. miljöförstöringen av luft, skog och vatten, och den inre miljön, nämligen den otrygghet man känner med ett utbrett narkotikamissbruk och kriminalitet. Det finns alltså ett medborgerligt uppdrag, där vi har hunnit en bit men där jag tror att vi på allvar måste skärpa våra insatser.

Jag kommer att i mitt nästa inlägg peka på, utöver denna särskilda stab och avdelning som jag tycker är viktig att diskutera, också behovet av något slags skyddslagstiftning för ungdom. Vi måste ta vårt vuxenansvar på allvar.

I dag riktar sig mycket av exploateringen av nya och gamla droger just mot ungdom. Samma gäller allt ifrån alkoholisk på Systembolaget till lättare och designade droger, dansdroger och produkter från mode- och parfymindustrin. Jag tror att det behövs en speciell skyddslagstiftning för ungdom.

Anf. 10 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Narkotikamissbruket är ett allvarligt och mycket svårlöst problem. Vi moderater har alltid förordat en restriktiv narkotikapolitik. Den strikta hållning som vi har haft har efter hand fått ett mycket brett stöd och har också varit relativt framgångsrik.

Som både socialministern och Widar Andersson nämnt har vi emellertid på senare tid fått varningar om att narkotikamissbruket successivt ökar bland våra unga. Det är därför angeläget att positionerna mot narkotika flyttas fram ytterligare.

Under de borgerliga regeringsåren infördes möjligheten att utföra blod- och urinprov på personer som misstänks använda narkotika. Avsikten med denna lagändring var att skapa förutsättningar för att innan ett missbruk blivit etablerat kunna ingripa med åtgärder av olika slag. För att prov skall kunna tas måste missbrukaren ha uppnått straffmyndighetsåldern. Även om socialdemokraterna i riksdagen gick emot vårt förslag uppfattar jag att det nu är accepterat, eftersom denna lagändring inte har rivits upp.

I dag kan vi se att missbruket kryper allt längre ner i åldrarna. Därför har vi moderater nu föreslagit att lagen ändras så att prov får tas även på personer under 15 år när misstanke föreligger om att den unge använt narkotika. Är socialministern beredd att arbeta för en sådan lagändring?

I dag kan knappast någon ung människa undgå att få information om narkotika och dess risker. Detta är positivt. Det bör fortsätta, men det måste också utvecklas. Widar Anderssons tankar i denna fråga kan jag helt ställa mig bakom.

Samtidigt måste man vara medveten om att för den unge är frågan om narkotikabruk för egen del oftast avlägsen och förhoppningsvis främmande när informationen ges. Däremot har föräldrar ofta bristfälliga kunskaper om narkotika, dess symtom och verkningar. Detta är en allvarlig brist, eftersom föräldrarna är de som finns till hands när den unge

Prot. 1996/97:29

19 november

Svar på
interpellationer

eventuellt prövar narkotika. Möjligheterna att på ett tidigt stadium upptäcka ett bruk är störst om föräldrarna har tillräckliga kunskaper.

Vi moderater har därför föreslagit att regeringen skyndsamt tar initiativ till att förbättra informationen till föräldrar om narkotikamissbrukets symtom och verkningar. Jag undrar om socialministern har tagit några initiativ i denna riktning.

Sedan 1968 bedrivs en försöksverksamhet med utdelning av rena sprutor till narkotikamissbrukare i Malmö och Lund. Trots att Socialstyrelsen, som har haft i uppdrag att utvärdera verksamheten, inte kunnat påvisa några positiva effekter av försöksverksamheten från smittospridnings- och narkotikasynpunkt har verksamheten blivit förlängd. Enligt vår uppfattning är det motstridigt att förena Sveriges riksdags beslut om totalförbud mot all icke-medicinsk hantering av narkotika med en verksamhet som går ut på att dela ut verktygen för att kunna injicera narkotika. Jag undrar hur socialministern försvarar denna verksamhet med tanke på Socialstyrelsens utvärdering.

För att kunna angripa narkotikaproblemet krävs bl.a. att polisen har tillräckligt med resurser för att kunna ingripa mot och störa narkotikahandeln. Widar Andersson tar också i sin interpellation upp behovet av speciella polisinsatser. Jag är övertygad om att socialministern är lika angelägen som jag om att komma åt narkotikahandeln. Därför undrar jag på vilket sätt socialministern agerar för att stoppa regeringskollegernas omfattande nedrustning av polisen.

Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi får en diskussion här i riksdagen om på vilket sätt vi skall mobilisera oss på ett mycket bredare sätt mot en ökad droganvändning och ett ökat narkotikamissbruk hos ungdomar. Jag tycker att det ligger en del i vad Widar Andersson säger, att det kan ge ett spretigt intryck. Det är många olika insatser. Det handlar om att vi måste samla oss, och framför allt måste vi rikta oss på ett effektivare sätt. Det är bl.a. därför som jag vill kalla samman både olika organisationsrepresentanter och ungdomar själva för att diskutera hur vi skall kunna göra det på ett bra sätt i dag. Det duger inte längre med gammaldags skräckpropaganda. Vi har helt nya krafter att kämpa mot, precis som Widar Andersson visade.

När jag var tonåring diskuterade politikerna på allvar att faktiskt stoppa vissa popband eller rockband vid gränsen därför att man hade läst att de använde droger. Det var ett realistiskt alternativ. I dag finns det nästan inte något rockband som inte skryter i tidningar över att man använt både den ena och den andra drogen. Detta framträder man med helt öppet. Därför är det nya metoder och ett nytt sätt att argumentera som krävs. Jag är mycket intresserad av att hitta ett sådant arbetssätt.

Därför välkomnar jag Widar Anderssons synpunkter, också den att det kan behövas en särskild stab. Det reser en del andra frågor: Skall man ha en gemensam aktion mot både alkohol och narkotika, eller skall man särskilja dessa frågor och jobba med separata organ där vi kan bli ännu effektivare. Vi måste också arbeta med delvis nya metoder även när det gäller alkoholen och alkoholproblemen.

Det mesta lyssnar jag med intresse på och tar gärna till mig, för vi har all möjlighet att inom den allra närmaste tiden, redan under december,

prata mer om hur vi skall samordna alla de saker som redan är på gång, hur vi skall kunna bli tydligare och hur vi skall kunna mobilisera på ett mycket brett sätt. Det innefattar också den fråga som Gun Hellsvik reste, nämligen förbättrad information till föräldrar. Det har påpekats från många olika håll, och jag tror att många organisationer kan hjälpa till och bli duktigare. Låt oss titta på om det behövs en särskild stab, hur man i så fall skall sätta upp en sådan och hur vi skall organisera oss på ett effektivt sätt.

Gun Hellsvik tar upp frågor som jag inte haft en chans att förbereda eller titta på till i dag. De kräver egentligen egna interpellationer. I alla fall är det nya infallsvinklar som jag i och för sig inte har någonting emot att kommentera, men jag skulle gärna vilja ta del av det material som vi har och hur det ser ut för dagen för att kommentera i detalj vad gäller åldersgränserna och annat. Jag har ingen möjlighet att göra det i dag. Självklart måste allt detta, från polisinsatser till information till föräldrar, till hur man politiskt skall få ett mer samlat budskap och en samlad kraft bakom åtgärderna, ingå i en narkotikapolitik som måste bli ännu mera träffsäker. Det hoppas jag att vi kan vara sams om, för det är väldigt viktigt att vi behåller och vårdar den drognegativa inställning som ändå finns hos en bred allmänhet i Sverige.

Anf. 12 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag ser fram emot de fortsatta diskussionerna, och jag uppskattar socialministerns positiva attityd. Det finns mycket att göra, och jag tror att vi kan bli mycket bättre på detta område. Som socialministern var inne på handlar det om att hela tiden försöka att vinna nya människor och nya hjärtan som brinner för den här frågan. Man skall inte lita för mycket på de gamla strukturerna. De gamla organisationerna i all ära, men de har kämpat i många strider. Det gäller nu att vinna nya människor.

Trycket är både kulturellt och kommersiellt. Massarbetslösheten driver ju fram en ökad brist på rutiner och på dagliga uppgifter för många människor. Är det något man behöver för att missbruka droger så är det tid och pengar. Tid har ju de människor som står utanför de dagliga rutinerna. Pengar har de kanske inte, vilket i sin tur riskerar att driva fram en ökad ungdomskriminalitet i form av bedrägerier, inbrott osv. Sammanhållningen i samhället är utsatt för en stor press.

Jag vill – och detta blir mitt sista inlägg i denna debatt – lyfta fram ytterligare en fråga som har med vården av missbrukare att göra. Det som är alarmerande är det statliga huvudmannaskapet för LVM- och LVU-hem, där det bedrivs vård av unga och vuxna missbrukare som är tvångsomhändertagna. Det kommer nu allt fler rapporter om att kommunerna köper platser i mindre omfattning. Till viss del har vissa kommuner byggt upp egna och förhoppningsvis bättre insatser, men i en del fall handlar det tyvärr om att kommunerna flyr undan sitt ansvar. I storstäderna får man kanske vänja sig vid synen av allt fler uteliggare och utslagna människor på gatorna som inte får den vård som de skulle behöva.

Jag blev överraskad av den hårda centralstyrning som riksdagen har lagt på den statliga institutionsstyrelsen. Jag avser då det krav på likauppträdande som gäller priser, betenden osv. Många institutioner har dålig

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

förmåga att anpassa sig till rådande lokala förhållanden. Det vore dags att se över detta.

Nu skall fyra LVM-institutioner läggas ned. Ett par av dessa är riktigt bra institutioner, men kommunerna köper alltså inte några platser där. En femte institution har fått en förvarning och kommer förmodligen att läggas ned nästa år. Detta är oroväckande. Allt går inte att lösa med öppenvård. Det här berör människors trygghet och de anhörigas behov av vila. Ett LVM-hem ger också missbrukaren en chans till fem sex månaders nykterhet och en möjlighet att ompröva sin situation för att motivera sig för en längre tids nykterhet och vård och behandling. Framför allt tänker jag på de anhöriga och på den totala samhällsbilden. Vi får inte avhumanisera samhället. Det är ju de sämst ställdas situation som visar välfärds-samhällets rätta ansikte. Det handlar om hur de människor som är utslagna egentligen har det.

Efter att jag har satt mig in i situationen litet extra under det senaste året har jag sett att det finns en del att göra. Det handlar inte ytterst om resurser, eftersom man använder en stor del av skattebetalarnas pengar, men jag tror att pengarna kan användas bättre och klokare. Därmed blir medborgarnytan på detta viktiga område större.

Jag hoppas att socialministern i sitt rådslag i sina överväganden också kan väga in frågan om översyn av den statliga vården.

Anf. 13 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det gläder mig att socialministern ser positivt på förslaget att i mycket större utsträckning rikta information till föräldrar. Jag hoppas också att detta inte är något som skjuts på framtiden, eftersom det är bråttom, mycket bråttom. För varje dag som går riskerar vi att förlora ytterligare unga människor i knarkträsket.

När det gäller de övriga frågor som jag ställde – om möjligheter till narkotikakontroll av personer under 15 år, om socialministrarnas syn på försöksverksamhet med fria sprutor och om polisresurser – får jag respektera att socialministern inte har tittat närmare på dessa. Men jag hoppas att vi får möjlighet att diskutera dessa frågor vid ett senare tillfälle och att socialministern sätter sig in i det moderata resonemanget. Då skulle vi gemensamt kanske även här kunna komma framåt.

Slutligen noterade jag att socialministern kommer att inbjudas till ett rådslag i december och att Widar Andersson fick en inbjudan till detta tillfälle. Det är Widar Andersson verkligen förtjänt av med tanke på den verksamhet som han har bedrivit utanför politiken och på hur Widar Andersson har kämpat med narkotikafrågor inom politiken. Jag hoppas att även andra som har visat sig ligga på frontlinjen när det gäller narkotikapolitiken – nämligen vi moderater – får en möjlighet att delta i ett sådant rådslag. Om jag uppfattade saken rätt gällde det att diskutera nya initiativ. Eftersom vi genom åren har visat att vi har legat litet steget före kanske det finns skäl att räkna med att vi fortfarande gör det.

Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är roligt om det är fler som vill vara med och få en inbjudan. Vi skall naturligtvis se till att vi så brett som möjligt fångar upp de synpunkter som kan finnas när det gäller narkotikapolitiken. Vi skall

nog också klara av att fånga in Gun Hellsviks och andras åsikter. Sedan får vi se efter hur inbjudningslistan ser ut. Självfallet skall vi lyssna på bred front. Det är viktigt att man förankrar narkotikapolitiken politiskt så brett som det över huvud taget är möjligt. Här har vi en större kamp att föra än att bara slåss nationellt. Vi har också legaliseringssträvanden och liberaliseringssträvanden ute i Europa att gemensamt bekämpa. Jag skall vara öppen för detta.

Det är väldigt viktigt att vi noga följer utvecklingen inom missbrukarvården. Här handlar det om en kombination av faktorer. Kommunernas ekonomiska situation gör att de säger att det är för dyrt att bekosta sådan typ av vård. Man kan ha hittat andra former. Det rör sig också om effektivitet och resultat. Ibland har man hyst tvivel och kanske hittat andra metoder och andra vårdformer. Men vi vill ju inte att missbrukarna skall lämnas vid väggkanten eller ute på trottoarerna. Självfallet måste utvecklingen följas upp mycket noga. Jag får också en del rapporter och brev om att det ser illa ut i en del kommuner. Det är då viktigt att Socialstyrelsen och andra fortlöpande rapporterar. Men vi har ögonen på hur det hela utvecklas. Det kan också finnas anledning att diskutera med Institutionsstyrelsen om hur vården skall bedrivas framöver på bästa och effektivaste sätt så att man också kan ta till vara lokala erfarenheter. Också detta har vi uppmärksamhet på.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:29
19 november

svar på
interpellationer

4 § Svar på interpellation 1996/97:48 om svensk alkoholpolitik och EU

Anf. 15 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat statsrådet Östros om på vilka uppgifter han baserar uppfattningen att Sveriges alkoholpolitik har varit framgångsrik jämfört med övriga EU-länders alkoholpolitik och om han avser att vidta några åtgärder i syfte att samordna den svenska alkoholpolitiken med den som gäller i Danmark och Finland. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall besvara interpellationen.

Enligt statistik publicerad av *World Drink Trends* 1995 och Statistisk årsbok 1996 är såväl försäljningen av alkohol som alkoholrelaterad dödlighet klart lägre i Sverige än i andra EU-länder. Och även om vi tar hänsyn till att det s.k. mörkertalet, dvs. den oregistrerade konsumtionen, sannolikt är större i Sverige än i andra EU-länder med lägre alkoholskatter så kommer Sverige längst ned i statistiken över alkoholkonsumtionen i Europa. Om vi t.ex. till den registrerade försäljningen i Sverige lägger till så mycket som 40 % som mörkertal och inget mörkertal alls för övriga EU-länder hamnar Sverige ändå klart sist i tabellen. Också om vi jämför Sverige med övriga EU-länder när det gäller alkoholskador, t.ex. dödlighet i levercirrhos, ligger Sveriges siffror bland de lägre i Europa.

Det finns därför all anledning att poängtera att svensk alkoholpolitik hitintills har varit framgångsrik. Sverige har i jämförelse med övriga länder i Europa en relativt sett låg alkoholkonsumtion även om hänsyn tas till att illegal konsumtion förekommer.

När det gäller frågan om jag avser att samordna den svenska alkoholpolitiken med den som gäller i Danmark och Finland vet jag inte riktigt vad Andersson syftar på. Om det är införselfrågan som åsyftas vill jag nämna följande.

Danmark, Finland och Sverige har fram till nu agerat gemensamt och hävdar att det undantag som länderna fått inte har någon bestämd sluttidpunkt. Kommissionen har hävdar att undantaget upphör vid årsskiftet. Det förslag som Sverige i enighet med Danmark och Finland presenterat för kommissionen innebär en "frysning" av nuvarande regler under några års tid utan att någon part behöver överge sin tolkning av gällande direktiv. Särskilt från dansk sida men även från finsk sida har man emellertid poängterat att man inte vill att frågan skall avgöras av EG-domstolen utan att man hellre då söker en kompromisslösning. I detta läge har nu kommissionen överlämnat sitt förslag i införselfrågan till ministerrådet för beslut.

Nu vidtar diskussionerna i ministerrådet, och Sverige har fortfarande förhoppningen att vi där skall kunna få gehör för våra synpunkter och nå enighet om en "frysning" av nuvarande regler fram till mitten av 1999. Det är först i ett läge där enighet ej kan uppnås i ministerrådet som frågan kan bli föremål för prövning i EG-domstolen.

Anf. 16 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Fru statsråd! Tack för svaret!

Om det har blivit något missförstånd, kan jag tala om att jag menade införselreglerna och ingenting annat. Jag tror att det framgick tydligt i min interpellation.

Den ena dagen säger skatteminister Östros att vi inte kan ha en alkoholpolitik i Sverige som övriga Europa skrattar åt. Nästa dag säger han att vi skall hålla benhårt på den svenska alkoholpolitiken. Jag tror att fru Wallström någon gång har använt en liknande argumentation, att vi inte kan ha en alkoholpolitik som i stora drag skiljer sig från Europas.

Först var det en enig front mellan Sverige, Danmark och Finland på den ena sidan mot EU:s införselregler. Sedan har Finland och Danmark vikt sig och accepterat ett annat mönster än Sverige har accepterat. Det kan få konsekvenser. Det kan t.ex. innebära, att om Sverige förlorar i EU-domstolen måste samtliga tre länder omedelbart acceptera de regler som gäller för EU.

Med statistik kan man bevisa allt, fru statsråd. Jag påstår att Belgien och Nederländerna inte konsumerar mer alkohol än vad vi gör i Sverige. T.o.m. chefen för Vin & Sprit AB, som är en gammal socialdemokrat och utsedd av regeringen, har talat om en katastrof för svensk alkoholpolitik. Vi ser ju att en massa ungdomar i Danmark inte kan hantera alkohol. Men poängen är tyvärr att ungdomarna inte är danska utan svenska. Socialarbetare, poliser, lärare och föräldrar talar om att det aldrig har varit lättare än i dag att få tag på hembränt. Det här verkar statsrådet blunda för.

Jag vill betona och understryka att det här har uppstått på grund av den "framgångsrika svenska alkoholpolitiken".

Statsrådet säger i sitt svar att en del alkoholrelaterade sjukdomar är större i andra länder än i Sverige. Det må vara så, men det viktigaste måste ändå vara levnadsåldern. När vi hade en stor alkoholdebatt i riksdagen för knappt ett år sedan visade man samma morgon på text-TV att

fransyskorna faktiskt levde längre än sina svenska systrar. Jag kan inte undgå att tro att även de någon gång måste ha nåtts av ett visst stänk av vin, eller av sina mäns konsumtion.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Är det korrekt, som statsrådet säger i sitt svar, att Sveriges, Danmarks och Finlands agerande inför EU fortfarande är totalt enigt? Det har framgått av massmedierna att det inte är det, utan att Danmark och Finland har accepterat att börja förhandla om mjukare bestämmelser än vad Sverige vill ha.

Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan ge Sten Andersson besked. Det var nämligen jag som från början formulerade det där uttrycket, som sedan har förvanskats i olika omgångar. Jag sade att Sverige inte kan ha en svensk alkoholpolitik som svenska ungdomar – med hänsyftning till införselreglerna och den gränshandel som vi nu ser – och svenskar i allmänhet hänflinar åt. Så blir det till slut. De tänker att det inte spelar någon roll vilka skatteregler, vilken prissättning och vilka distributionskanaler vi har i Sverige, därför att de kan åka till Danmark och köpa i stort sett hur mycket som helst, sälja det vidare och göra det till en kommersiell business. Då riskerar man att få ett hänflin åt svensk alkoholpolitik.

Det är klart att vi måste ta hänsyn till att verkligheten ser delvis annorlunda ut och att EU-medlemskapet innebär påfrestningar på våra traditionella beståndsdelar i svensk alkoholpolitik. Då måste vi ibland göra justeringar för att behålla någon form av trovärdighet.

Samtidigt ligger målen för alkoholpolitiken fast, dvs. att vi skall få ned den totala alkoholkonsumtionen, så att vi begränsar alkoholens skadeverkningar. Vi skall göra det med en mängd olika medel och metoder, och de måste också anpassas efter en ny verklighet. Vi måste jobba på en mycket bredare front för att komma till rätta med alkoholmissbruket. Där har vi ett bra nationellt handlingsprogram i de här frågorna.

Det finns all anledning att där upprepa vad Folkhälsoinstitutet har lagt fast som mål och metoder för det här arbetet.

Det som har hänt i slutet av förhandlingarna i EU är just att Danmark och Finland har visat sig beredda att träffa en uppgörelse, medan Sverige har hållit en mycket hårdare linje. Vi har också fått stöd för det i EU-nämnden. Det var en enig EU-nämnd som skickade med Thomas Östros beskedet att han skulle vara mycket bestämd på den här punkten och driva den här frågan vidare på det sätt som regeringen har gjort i olika sammanhang.

Sedan handlar det också om att överallt där vi kan försöka vinna respekt både för den historiska beskrivning som finns av vår alkoholpolitik och för våra bevekelsegrunder i dag för att vi vill behålla de viktigaste hörnpelarna i svensk alkoholpolitik, som är bl.a. Systembolaget och införselregler, så att vi kan behålla också vår högprispolitik, som är viktig för att begränsa konsumtionen. Det måste vi ta upp gång på gång för att få andra länder och andra regeringar att förstå och respektera vår ståndpunkt.

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

Anf. 18 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har aldrig ifrågasatt EU-nämndens ställningstagande, även om jag måste erkänna att jag inte begriper det.

Det jag frågade var om statsrådet fortfarande ansåg att Danmark, Finland och Sverige hade en gemensam linje. Det står faktiskt att läsa i interpellationssvaret. Jag noterar att det inte är korrekt, utan att det är en felaktig uppgift som statsrådet lämnar i sitt svar.

När det gäller vem som har sagt vad initialt, om man skall skratta eller ej åt svenska alkoholregler, tror jag nog att människor utanför Riksdagshuset uppfattade det så, att det är övriga européer som skrattar åt svensk alkoholpolitik och inte bara svenska barn som eventuellt åker över och lägger delar av Helsingör i Danmark i ruiner.

Statsrådet säger också att man skall arbeta på en bredare front. Jag har varit med i riksdagen i 13 år, och jag har vartenda år hört detta om att arbeta på bredare front för att nå effektiva resultat. När jag tittar på gatorna och läser i tidningarna vad som har hänt i Sverige fredags-, lördags- och söndagskvällar, måste jag se det som ett dundrande underbetyg åt den svenska alkoholpolitiken. Det är faktiskt så att förbjuden frukt smakar bäst.

Vi har på grund av vår alkoholpolitik omsorgsfullt lyckats undvika att våra ungdomar kan hantera alkoholen till skillnad från i andra länder. Trots att man där kan konsumera mer per capita än vad vi gör i Sverige, har man oftast inte de problem med alkoholen som vi har här i Sverige.

Jag skulle vilja veta vad som konkret menas med att jobba på bredare front. Det går inte bara att stå här och tala i riksdagen och sedan strunta i vad som händer utanför.

Anf. 19 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Sten Andersson uttrycker nu en vanlig missuppfattning och ett vanligt missförstånd om att man skulle kunna lära barn och ungdomar att umgås med alkoholen genom att låta dem dricka mer alkohol. I alla fall förstod jag att det var underförstått att vi skulle kunna lära dem detta kanske genom att introducera alkohol i hemmet rent av. Det finns nu svart på vitt att det bara leder till ännu större alkoholmissbruk och större alkoholproblem. Sten Andersson kan själv ta del av undersökningar som visar att detta inte är någon framkomstväg och att det onekligen leder till större alkoholskador. Det vill vi inte ha, utan vi tror att det enda riktiga är att hålla en konsekvent och strikt linje och hävda att man har rätt till en alkoholfri uppväxt samt också miljöer som är helt alkoholfria. Det handlar naturligtvis om arbetsplatser och skolor. Men det är naturligtvis också självklart att alkohol inte skall förekomma alls vid graviditet och i samband med bilkörning.

Vad det innebär att jobba på bred front kan jag ge exempel på. Jag har själv kallat till mig olika intressenter, som tidigare aldrig har varit inblandade i det alkoholförebyggande arbetet, i alla fall inte i kontakt med departementet. Alltifrån livsmedelsbranschen till bryggarförening och andra intressenter och producenter har bjudits in för att diskutera om det går att åstadkomma någon form av paraplyorganisation med någon sorts samordnad insats, där faktiskt var och en kan tänka sig att göra sin insats. Vissa organisationer är beredda att förespråka måttlighetsdrickande i stället för de destruktiva dryckesmönster som nu finns i Sverige, medan

naturligtvis nykterhetsorganisationerna fortsätter att förespråka helnykterhet. Andra kan hjälpa till att ta sitt ansvar, där naturligtvis livsmedels-handlarna säger att det är viktigt att åldersgränser och annat kontrolleras på ett bättre sätt. Vi kan med var och en av dessa parter diskutera så att vi totalt sett får ett bättre resultat och samordnade insatser. På det sättet blir vi kraftfullare. Detta är något som jag redan har tagit initiativ till. Det handlar inte om att vi – i så fall förvanskar Sten Andersson uttrycket – är beroende av vad andra länder tycker i detta avseende. Om de skrattar eller inte kan vi strunta i. Det viktiga är att vi kan föra en framgångsrik alkoholpolitik och att de respekterar våra metoder och arbetssätt.

Jag tror inte att Sten Andersson har bemödat sig om att läsa svaret ordentligt. På s. 2 i tredje stycket finns återgivet precis det som jag sade, nämligen att fram till nu har vi agerat gemensamt. Men nu vill man från dansk och finsk sida inte att frågan skall avgöras av EG-domstolen, utan man söker en kompromisslösning, medan vi i Sverige faktiskt är beredda att gå till EG-domstolen. Detta har man också fått ett brett parlamentriskt stöd för.

Anf. 20 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Fram till nu det kallar jag för någon form av presens i alla fall. Men vad jag har förstått har det ju sedan nästan en månad tillbaka i medierna talats om att Danmark och Finland har lämnat det gemensamma agerandet. Att vi har agerat gemensamt med Danmark och Finland till nu, den 19 november, måste vara en helt inkorrekt upplysning.

Statsrådet sade också att vi inte skall försöka att lära ungdomarna att hantera alkohol. Men vi har ju försökt att lära dem att inte hantera alkohol med ett resultat som ingen, tror jag, kan skryta över. Är det statsrådets uppfattning att alkoholkonsumtionen, sedan Sverige anslöt sig till 25-procentsmålet vad gäller minskning av alkoholkonsumtionen, bland ungdomar har blivit mindre? Jag påstår, i alla fall med en fot i verkligheten, att den inte har minskat utan har blivit större och mer omfattande. Om nu statsrådet anser att svenska ungdomar under de senaste åren har minskat sin alkoholkonsumtion och att tillgängligheten är mindre vad gäller hembränt utanför skolor och liknande så är hon att gratulera. Men då befinner hon sig i en helt annan verklighet än vad många svenskar gör, tyvärr.

Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Men så har jag väl aldrig sagt. Det är väl självklart att vi måste ta itu med problemet med hembränt, och det måste vi göra samtidigt som vi har en restriktiv alkoholpolitik i övrigt. De som inte gör det har alla dessa problem, också problemet med mycket större alkoholskador. Se på statistiken över vilket EU-land som helst, så kan Sten Andersson själv se att problemen där inte är mindre. Det är ingen framkomstväg att börja med att bjuda barnen på alkohol hemma. Jag kanske vantolkar Sten Andersson, men det är många som förespråkar en sådan linje och säger att det är lika bra att man bjuder dem hemma så att de får prova på. Tyvärr kan man nu bevisa att också detta är mycket destruktivt. Det leder bara till ännu större alkoholproblem i ungdomsgruppen. Tyvärr är det en ojämlik kamp som vi för i alla länder mot droger och alkohol.

Sedan är frågan hur vi väljer de effektivaste metoderna, hur vi anpassar dem efter hur verkligheten ser ut i dag och vilka argument vi skall använda. Vi vet ju nu efter allt som vi kan utläsa av offentliga uppgifter och statistik som vi har tillgång till att vi i alla fall är bättre än övriga länder. De är inte mer framgångsrika med sin liberala inställning till alkohol. Tyvärr är det så.

Men vi har fortfarande mycket stora problem, och vi måste göra ännu mer. Det är säkert så att man varje år måste lova att intensifiera detta arbete. Det är ju inte gjort en gång för alla, utan vi måste ständigt upprätthålla vår inställning till droger och alkohol och ständigt bekämpa alkoholmissbruket.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1996/97:40 om ekonomiska frizoner

Anf. 22 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Sten Andersson har ställt en fråga med anledning av ekonomiska frizoner. Han har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att den fria konkurrensen mellan olika företag inte skall sättas ur spel om ekonomiska frizoner blir aktuella.

Kommittén om levnadsvillkor i storstadsområden, den s.k. Storstads-kommittén (Dir. 1995:35) har, som jag tidigare har nämnt i ett frågesvar till Sten Andersson, till uppgift att i dialog med de tre storstadsområdena föreslå och initiera åtgärder som syftar till att skapa bättre förutsättningar för bostadsområdena i storstäderna och att ta till vara de olika resurser och möjligheter som finns och som kan användas för positiv utveckling, särskilt vad beträffar barn och ungdomar med svåra uppväxtförhållanden.

Kommittén har nyligen gett ut en antologi där personer som representerar skilda discipliner för fram förslag på en s.k. förstärkt arbetslinje för att söka lösa problem med arbetslöshet och social misär i särskilt utsatta områden.

Förslaget om ekonomiska frizoner är ett av många andra förslag i antologin som har förts fram från bl.a. moderat håll. Moderaterna i Botkyrka kommun har också, enligt vad jag har hört, varit drivande för att skapa ekonomiska frizoner i praktiken.

Kommittén arbetar nu med ett delbetänkande för att få fram ett förslag om en förstärkt arbetslinje i utsatta områden. Delbetänkandet förväntas bli klart först i januari nästa år. Enligt uppgift diskuterar man nu i utredningen de olika idéer som har kommit fram i antologin. Det är inte klart hur det förslag som kommer att läggas fram skall se ut. Det kan därför bl.a. konstateras att inriktningen och innehållet i begreppet ekonomisk frizon långt ifrån är så givet som Sten Andersson tycks uppfatta det.

Ekonomiska frizoner finns således inte på regeringens dagordning för närvarande. Jag vill därför inte föregripa resultatet av kommitténs arbete. Allmänt vill jag dock liksom tidigare peka på vikten av att eventuella förslag utformas på ett konkurrensneutralt sätt så att de inte riskerar att snedvrider konkurrensen på marknaden.

Anf. 23 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Min uppfattning om ekonomiska frizoner är att företag som befinner sig inom ett visst avgränsat område skall erhålla någon form av subventioner. Man skall stimulera företag att etablera sig inom detta avgränsade område. Statsrådet säger att vi kanske inte har samma uppfattning. Det skulle vara intressant att höra vilken statsrådets uppfattning om ekonomiska frizoner är. Systemet skall ju vara effektivt och skapa nya arbetstillfällen.

Jag är tacksam för att statsrådet i den sista meningen i sitt svar säger att ekonomiska frizoner inte får hota den fria konkurrensen. Jag skall ta upp ett par exempel där ett införande av ekonomiska frizoner definitivt kommer att hota den fria konkurrensen och knäcka småföretagare som hittills har klarat sig av egen kraft.

Låt oss ta ett livsmedelsföretag – en liten ICA- eller Konsumbutik – som befinner sig precis utanför gränsen. Hur skall det kunna överleva när de människor som bor i området bara har att traska 100 meter för att handla 10 % billigare? Hur skall statsrådet kunna förklara poängen med ekonomiska frizoner för en sådan livsmedelshandlare?

Hur gör man med företag som finns inom en befintlig frizon, men som säljer alla sina produkter utanför frizonen? Hur gör man med företagare som flyttar sin produktion till en viss region när de hör att det skall etableras en ekonomisk frizon där, men som inte har någon anställd inom frizonen och som säljer hela sin produktion utanför frizonen? Jag tror att det företags konkurrenter utanför frizonen inte mår helt bra. Jag tror framför allt inte att marknaden och den fria konkurrensen mår väl.

Jag har tydligt klargjort vad jag anser vara nackdelarna med begränsade ekonomiska frizoner i min interpellation. Statsrådet säger att det kan finnas andra infallsvinklar. Det skulle vara intressant att höra vad statsrådet å sin sida anser vara en effektiv ekonomisk frizon.

Anf. 24 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att de argument som Sten Andersson framför mot att införa ekonomiska frizoner är tunga och tål att fundera över. Men jag har litet svårt att förstå varför debatten förs med mig. Storstadskommittén har levererat en antologi. En person som brukade presentera sig som jobbande åt Per Westerberg – Thomas Gür, numera jobbande på Svenska Dagbladet – har kommit med denna idé om ekonomiska frizoner. Jag har ingen anledning att göra någon egen djup studie över hur han funderar. Storstadskommittén måste få fundera över detta. Är Sten Andersson väldigt bekymrad över Thomas Gürs slutsatser kan jag säga att han har mycket närmare relationer till honom än vad jag har.

Anf. 25 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det finns ett ordspråk som lyder ”Bättre fly än illa fäktas”. Jag har noterat att statsrådet har försökt att ge sig in på det i dag.

Det kanske finns moderater som har förespråkat ekonomiska frizoner. Jag har inte läst hela betänkandet från utredningen, men jag vet att man brukar anamma utredningar i regeringskanslierna. Det är därför jag har velat ta upp problemen. Skall det vara någon poäng med ekonomiska frizoner måste de företag som finns inom frizonen få vissa förmåner som

företag utanför frizonen inte får. I slutändan skall det innebära att de kan sälja sina varor och sina tjänster billigare än de företag som inte finns inom zonen.

Om Per Westerberg eller Thomas Gür tycker att en sådan situation är acceptabel får det stå för dem. Jag står fortfarande för min åsikt. Det går att läsa i riksdagsprotokollet i morgon bitti. Men vilken är statsrådets uppfattning om frizoner? Han nämnde trots allt tidigare att den kanske skiljer sig litet grand från min.

Till sist vill jag ställa en fråga. Har statsrådet någon ambition att införa ekonomiska frizoner som på något vis skulle sätta den fria konkurrensen ur spel, och därmed om inte knäcka så försvåra verksamheten för företagare som under lång tid har klarat sig i en fri konkurrens?

Anf. 26 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Som Sten Andersson formulerar frågan kan jag säga att jag inte har några sådana ambitioner.

Återigen vill jag säga att frågan om ekonomiska frizoner inte är något förslag från en utredning. Det finns ett sådant förslag i en antologi som Storstadskommittén har tagit fram. Förslaget är formulerat av Thomas Gür, som såvitt jag förstår jobbar väldigt mycket tillsammans med Sten Andersson och andra. Han hade en framskjuten position i den förra borgerliga regeringen och sitter nu på Svenska Dagbladets ledarsida.

Jag har precis samma betänkligheter som Sten Andersson. Jag har inga problem med det. Klara ut det med Gür! Jag flyr inte. Jag redovisar min ståndpunkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1996/97:41 om internationell kabel

Anf. 27 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Hanna Zetterberg har frågat mig vad regeringen tänker göra för att Vattenfalls agerande och verksamhet avseende den planerade likströmsledningen mellan Sverige och Polen skall följa politiskt fattade beslut i regering och riksdag.

Bakgrunden till frågan är att Affärsverket Svenska kraftnät hos Nätmyndigheten ansökt om en koncession för en likströmslänk mellan Sverige och Polen. Kabeln föreslås ägas av Svenska kraftnät, Vattenfall AB och det polska företaget Polish Power Grid Company (PPGC) i ett gemensamt ägt aktiebolag.

De finansiella förutsättningarna för Svenska kraftnäts medverkan i projektet lades fast genom riksdagens ställningstagande till den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1995/96:150, bet. 1995/96:FiU10, rskr. 1995/96:304).

Enligt ellagen skall koncessionsansökningar som avser elektriska starkströmsledningar för utlandsförbindelser prövas av regeringen. Ärendet bereds för närvarande av Nätmyndigheten för att sedan överlämnas till regeringen.

Det samlade underlaget får visa om projektet kan beviljas koncession. Jag kan givetvis inte föregripa regeringens ställningstagande i denna fråga. Jag tänker däremot redovisa min syn på förutsättningarna för en framtida elförsörjning i Östersjöområdet.

Sedan reformprocessen i de central- och östeuropeiska staterna inleddes i slutet av 80-talet har Sveriges samarbete med dessa länder blivit en viktig del av svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Det är ett starkt svenskt intresse att Central- och Östeuropa kan fullfölja den pågående samhälls-omvandlingen och bli integrerade delar i en europeisk gemenskap.

En fungerande energiförsörjning är av avgörande betydelse för den ekonomiska och sociala utvecklingen i Östeuropa. I dag är energisektorn i Östeuropa underutvecklad. Det finns ett stort utrymme för kostnadseffektiva åtgärder vad gäller koldioxidutsläpp, försurande utsläpp och kärnkraftssäkerhet.

Länderna runt Östersjön står inför en stor omställning av sina energisystem. Det finns i dag förutsättningar att i regionalt samarbete bygga ett energisystem som är säkert, väl dimensionerat och ekologiskt uthålligt och som därmed kan ligga till grund för en god långsiktig ekonomisk och social utveckling. Sverige bör ta en ledande roll i detta samarbete.

Utbyggnadsplanerna för elnäten kring Östersjön har på senare år i allt högre grad inriktats på den s.k. Östersjöringen (Baltic Ring). Genom ringen skulle elnäten i Norden knytas ihop med de baltiska länderna, Polen, Tyskland och nordvästra Ryssland. Kabeln mellan Sverige och Polen utgör en del av denna ring.

En förbättrad infrastruktur på energiområdet i Östersjöområdet skulle avsevärt öka försörjningstryggheten i Sverige och övriga Europa. Den skulle också skapa förutsättningar för en ökad elhandel. Erfarenheterna från det nordiska kraftutbytet visar att en sådan utveckling är positiv både ekonomiskt och ur miljösynpunkt. Genom att koppla elsystemen i länder med vattenkraftsbaserad elproduktion, t.ex. Norge och Sverige, med elsystemen i länder med värmekraftsbaserad elproduktion som Finland, Danmark, Tyskland och Polen, kan de samlade produktionsresurserna utnyttjas jämnare och mer effektivt. Därmed kan också de negativa miljöeffekterna av kraftproduktion reduceras i området som helhet.

Förbättrade överföringsmöjligheter för el och en ökad elhandel är således av största vikt för utvecklingen av en säkrare och mer miljövänlig elförsörjning i Östersjöregionen.

Hanna Zetterberg är orolig för att kabeln kommer att låsa fast Sverige vid kärnkraftsbaserad elproduktion och att den förutsätter kolbaserad elproduktion i Polen. Enligt min mening är dessa farhågor ogrundade. Som Hanna Zetterberg känner till pågår för närvarande överläggningar mellan riksdagspartierna om den svenska energipolitiken. Kärnkraftsfrågan är central vid dessa diskussioner. Resultatet av överläggningarna om den svenska kärnkraftens framtid påverkas inte av möjligheten att överföra el mellan Polen och Sverige.

Anf. 28 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag tackar Anders Sundström för svaret. Jag är medveten om att regeringen inte har fattat något beslut och att Anders Sundström därför inte kan uttala sig. Då är det väl bara bra att jag påminner om att

det finns åsikter i samhället. Jag hoppas naturligtvis att min fråga kommer att påverka ert beslut i framtiden.

Jag vet egentligen inte om jag tycker att Anders Sundström har svarat på frågan. Anders Sundström kanske återigen kan förtydliga detta med förändrade ord, om han själv känner att den beskrivningen passar in.

Regeringen har ett övergripande ansvar när det gäller kärnkraften. Regeringen har också ett stort ansvar för Vattenfall, eftersom det är ett statligt ägt bolag. Vattenfall disponerar halva marknaden som det ser ut i dag och är en av de största aktörerna även i Norden. Jag tycker att det är viktigt att vi i beslut ser till att följa internationella avtal och att vi följer folkomröstningsbeslut osv. Det tror jag naturligtvis att Anders Sundström är överens med mig om.

Men jag är fortfarande orolig för att den här kabeln kommer att bygga fast vårt kärnkraftsberoende. Det är ju kärnkraftslös periodvis finns för mycket av, och då är det naturligtvis det vi kommer att exportera till Polen. Den el som vi eventuellt kommer att importera från Polen bygger i princip på kol. Enligt de internationella avtal vi har skrivit under borde det vara helt oacceptabelt att ens tänka på att importera den typen av el från Polen.

Jag skulle vilja läsa, och försöka översätta direkt till svenska, ur ett nyhetsbrev från Polen. Där står det att energi kommer att överföras åt båda hållen på grund av den periodvis låga produktionen även i Sverige. Det handlar både om kärnkraft och om vattenkraft som produceras här. Det står också att kabeln inte kommer att leda till att kraftverk stängs i Polen. Det tycker jag är intressant, framför allt om man tittar på Vattenfalls verksamhet i Sverige. Man skall genomföra alternativa satsningar har det sagts, och vi skall naturligtvis avveckla kärnkraften. Men det finns ingen sådan planering hos Vattenfall. Jag har själv frågat, och de hävdar att de inte har någon sådan planering.

De har också uttalat sig om att det i det här fallet är en kommersiell bedömning att kärnkraften kommer att finnas kvar efter år 2010. Det har man senare tagit tillbaka, men det finns vittnen som var med på presskonferensen som fortfarande hävdar att det var precis vad som sades från Vattenfalls sida.

Jag skall försöka ställa några konkreta frågor till Anders Sundström. Jag har egentligen mycket mer att säga. En fråga är: Kan Anders Sundström lova mig att inget beslut fattas av regeringen i denna fråga innan energiöverläggningarna är avslutade? Det är regeringen som skall fatta beslut om de övergripande målen och riktlinjerna för energiproduktionen i Sverige, och då också naturligtvis i relation till andra länder. Därför är det här beslutet av största vikt.

Jag skulle också vilja få en annan fråga besvarad. Kan Anders Sundström förklara hur den här kabeln skall ställa om energipolitiken i Sverige eller Polen till förmån för miljön och för en bättre resursförbrukning? Som jag ser det kostar den här kabeln 3-4 miljarder kronor. Om man tittar på de satsningar som Vattenfall har gjort när det gäller vindkraft under fem års tid, så handlar det om 160 miljoner kronor. I fråga om bioenergi handlar det om 250 miljoner kronor. Då är frågan: Vad skulle vi i stället kunna göra för de här 3-4 miljarder kronorna för att verkligen förändra vår energiproduktion?

Fru talman! Som blekingebo känner jag att det är ytterst angeläget att fästa näringsministerns uppmärksamhet på det planerade kabelprojektet. Det är behäftat med många frågetecken. En sak som oroar mig i det här ärendet är att närheten till det befintliga kraftnätet vägt tyngre än de negativa effekter som kan uppstå för den marina miljön. Den undersökning som har gjorts av Kalmar högskola för att belysa de marina förhållandena i Blekinge skärgård gjordes tyvärr ett halvt år *efter* det att ansökan om miljökonsekvensprövning och miljökonsekvensbeskrivning lämnats in av Vattenfall. Länsstyrelsen i Blekinge vill dessutom att det görs en miljökonsekvensbeskrivning på den polska sidan.

Det som upplevs som mest oroande är att den miljökonsekvensbeskrivning som presenterats är av undermålig kvalitet. De flesta av de myndigheter som har inkommit med synpunkter på projektet är faktiskt negativa. De är negativa av olika skäl, men främst på grund av hanteringen av ärendet.

Låt mig citera ur svaren. Sveriges geologiska undersökning skriver i sitt svar: ”SGU finner det ytterst angeläget att Swe-Pol-Link noga överväger att finna ett bättre lokaliseringsalternativ till den på svenska sidan föreslagna stationen så att förutsättningarna för en elektrisk jordning blir gynnsammare och förluster och korrosionsrisker minskas. En förläggning av Swe-Pol-Link till Sydkåneområdet skulle ge tillgång till en betydligt gynnsammare geologisk situation med en jordning, helst en djupjordning, som omedelbart skulle reducera de omgivande potentialerna i proportion till den där uppskattade resistiviteten 10 ohmmeter i de ca 2000 meter mäktiga välledande kritformationerna. Detta alternativ skulle dessutom innebära en ca 25 % kortare sjökabel och en svensk jordningspunkt av samma goda kvalitet som hos Baltic Cable.”

Enligt Boverket kommer delar av kabeln med tillhörande anordningar att beröra riksintressen enligt naturresurslagen 3 kap. 1 § och 4 §. Boverket bedömer att den ansökta anläggningen kan få betydande omfattning i ett oexploaterat kustområde som är skyddat enligt naturresurslagen.

Dessutom påpekar Boverket att det endast finns ett lokaliseringsalternativ för anslutning av kabeln till storkraftsnätet. Boverket påpekar vidare att det saknas utvärdering och sammanställning av miljökonsekvenserna av liknande anläggningar. Detta bör göras innan en ny anläggning etableras i ett känsligt område. Boverket bedömer att det här området berör Esbokonventionen.

Förutom dessa myndigheters synpunkter har kritik framförts av bl.a. NUTEK, Karlshamns kommun och Länsstyrelsen i Blekinge. Kritiken riktar sig mot den mycket bristfälliga miljökonsekvensbeskrivning som tagits fram. Frågor som måste besvaras är: Kommer forbindelsen att påverka det biologiska livet? Vilka blir konsekvenserna av klorproduktionen runt kabeln? Hur kommer de elektromagnetiska fälten att påverka livet i vattnet? Jag kan räkna upp många fler frågor.

Det är förståeligt att många blekingebor känner oro inför det här projektet med alla de frågetecken som finns. Blekingekustens flora och fauna är unik. Den är viktig för den inhemska befolkningen, men även för de turister som besöker Blekinge. Här finns t.ex. vandringsvägar och uppväxtområden för lax och havsöring. Fiskerinäringen och turistnäringen är

viktiga inkomstkällor för Blekinge, ett län som har en mycket besvärlig arbetsmarknadssituation.

Personligen känner jag stor tveksamhet till huruvida det här projektet är förenligt med socialdemokratisk energi- och miljöpolitik. Risker finns att vi i framtiden tvingas att köpa smutsig brunkolsel från Polen, något som framför allt kommer att drabba Blekinge och öka den förorening som redan är ett problem för oss. Som näringsministern förstår är det ytterst angeläget att denna fråga prövas noga.

Anf. 30 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Nu har vi just hört Karin Olsson räkna upp en del av de problem som påpekas från myndigheter – Boverket när det gäller in-trånget på riksintressen i Hanöbukten och Sveriges geologiska undersökning vad gäller effekten på försvarsanläggningar m.m. Det har också kommit mycket kritik från fiskerinäringen, fritidsfiskarna och biologisk expertis, eftersom kabeln kommer att störa laxens vandringar. Mörrums-ån rinner ut i Hanöbukten. Där vandrar laxen in, och den har också ett uppväxtområde i bukten.

Det är en likströmskabel, och då skall det också vara en anläggning för att göra om det till växelström. Det leder till att man också får klorutsläpp i havet som påverkar livet där negativt. Jag kan bara instämma i att regeringen måste vara väldigt noga när den prövar detta och se till att det blir en riktig miljökonsekvensbeskrivning gjord. Den finns inte, som Karin Olsson har påpekat.

Det finns också en tyngre energipolitisk fråga i detta. Näringsministern sade i sitt svar att tanken är att de samlade produktionsresurserna i Polen och i Sverige i första hand skall utnyttjas jämnare och mer effektivt. Vad betyder det? I Sverige har vi en effekttopp på vintern, och vi har dimensionerat svensk elproduktion till denna topp. Det gör att vi har ett stort överskott på sommarhalvåret av framför allt kärnkraftsel. Det är den som kan exporteras i någon omfattning.

Detta blir alltså ett sätt att bygga fast oss i kärnkraftsberoendet. Det är huvudkritiken mot det här projektet. Därför är det litet märkligt att ministern inte vill se detta. Likadant är det på vintern. Om vi avvecklar kärnkraften, har den där kabeln och stora kolkraftverk i Polen som har en överproduktion – eftersom man inte längre exporterar till Ryssland på samma sätt som förut – blir det naturligtvis attraktivt att jämna ut, med ministrarnas ord, genom att exportera elkraft från kolkraftverk i Polen till Sverige. Det leder till ökade utsläpp av förorening ämnen, tungmetaller, radioaktiva ämnen, osv. Detta förnekar ministern, och det är också märkligt. Statsrådet måste litet mer utveckla tanken om samlade produktionsresurser som skall utnyttjas jämnare.

Regeringen borde också titta på vad Vattenfall gör. Det är alldeles uppenbart att Vattenfall agerar på ett sätt som motverkar den energipolitik som riksdagen har lagt fast. Man har från ledningen i Vattenfall i samband med detta kabelprojekt mycket tydligt sagt att man inte räknar med att kärnkraften skall avvecklas, trots att riksdagen har beslutat att så skall ske. Just nu håller vi på att lägga fast detaljerna i detta. Det borde då vara rimligt att regeringen tittar närmare på vad Vattenfall egentligen sysslar med. Det är staten, och då främst regeringen, som är ägare av Vattenfall. Ägaren måste ge ett direktiv till sitt företag så att det inte

motverkar de beslut vi har fattat i riksdagen. Jag har en fråga just på den punkten. Avser statsrådet att göra någonting åt Vattenfalls agerande?

Det är naturligtvis en vacker vision med Baltic Ring. Men man måste ändå se på vad det konkret innebär. Därför blir det litet lustigt när man från regeringshåll vägrar gå ned på detaljnivå och tala om vad som egentligen skall hända med energiförsörjningen. Det innebär, som jag visat på, mer kolkraft i Polen och mer kärnkraft i Sverige, och då borde man tala klartext.

Anf. 31 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag skall börja med en allmän reflexion jag gjorde när jag lyssnade på det som sades. Jag tycker att man blandar äpplen och päron i en omfattning som är ovanlig. Det är två delar i energisystemet. Den ena är produktion av el, och den andra är distribution. Distributionen är en infrastrukturfråga.

Vi vet att vi har förluster med att distribuera el, och vi distribuerar i dag stora mängder el från norra Sverige till södra Sverige. För att vi skall få ett så effektivt system som möjligt, skall vi ha ett distributionssystem som gör det möjligt att minska de förlusterna. Vi skall ha ett tätt nätverk – precis som med vägar, järnväg, telefonkablar och annat – för att minska förlusterna. Det är det ena. Därför behöver man binda ihop de olika produktionsanläggningarna med varandra.

Det andra är att vi också behöver ett distributionssystem för att klara svängningar, inte bara mellan vinter och sommar, som Roy Ottosson talade om, och det kommer jag tillbaks till. Det är också stora skillnader mellan olika år. Sverige och Norge, som är sammanbundna med varandra, har väldigt stor del av sin elproduktion baserad på vattenkraft. Som Roy Ottosson vet regnar det litet olika från år till år. Då gäller det att bygga ett system där man inte har en överkapacitet för att klara det torraste året, utan faktiskt har ett distributionssystem där man binder ihop olika anläggningar i olika länder för att klara våt- och torrår. Det är skälet till att man skall ha ett tätt och bra distributionssystem. Därmed har jag svarat på den frågan.

Den andra frågan är: Om vi nu bygger ett distributionssystem till andra länder, innebär det att Sverige avvecklar sin produktionsapparat och blir stora köpare av el? Det tycker jag är politik. Jag anser inte att Sverige skall vara en stor köpare av el. Vi har våra verktyg. Vi har Vattenfall och Svenska kraftnät, vi för politik där vi stimulerar fjärrvärmenäten och också producerar el, och vi har de kommunala energiplanerna och de kommunalt ägda energiföretagen.

Socialdemokraterna har inte som ambition att ha ett elnät som bygger import. För att minska påverkan på miljön skall vi däremot inte bygga en produktionsapparat som bara används vart tionde år när vi har torrår, utan vi skall ha en produktionsapparat som är så tajt som möjligt för att inte bygga överkapacitet. Det är miljöpolitik av bästa sort. Jag har därför litet svårt att hänga med i er diskussion.

Vattenfall är ett viktigt verktyg för staten och samhället i energipolitiken. Jag kommer tillbaka till ändrade riktlinjer för Vattenfall när energisamtalen är avklarade. Det är en viktig del i de samtal som nu förs mellan de kvarvarande partierna.

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

Själva frågan handlar om kabeln och miljön. Där säger jag i svaret, och det vill jag gärna upprepa: Miljöfrågan skall provas noga. Däremot skall handläggningen inte vänta. Riksdagen har faktiskt redan tagit ställning till att finansiera kabeln. När miljöfrågan är prövad och man funnit att det går att genomföra skall det också byggas.

Anf. 32 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Anders Sundström säger att han använder Vattenfall som ett redskap, eller att regeringen gör det. Då använder man det väldigt dåligt. Om nu regeringen verkligen har ambitionen att avveckla kärnkraften borde vi ha lagt ned mycket mer pengar på energiomställning över lag och också vindkraft och bioenergi. Jag nämnde siffrorna tidigare.

Jag kan också nämna att i den budget som vi håller på att anta finns det 111 miljoner för energiomställning, vilket är en väldigt liten summa om man jämför med hur mycket kärnkraften har kostat genom tiderna i forskning och uppbyggnad.

Jag anser att regeringen har ett enormt stort ansvar. Det handlar inte bara om juridiken eller politiken, utan det gäller staten som ägare till just Vattenfall. Min fråga handlar om det. Hur skall man påverka Vattenfall så att det i framtiden och nu driver sin verksamhet så att den överensstämmer med de politiskt fattade besluten? Det handlar för mig inte bara om miljökonsekvensbeskrivningar av själva kabeln. Inte alls. Det handlar just om det övergripande ansvaret för energipolitiken, där jag tycker att Vattenfall gång på gång brister.

Jag skulle vilja ha en kommentar till de uttalanden som Vattenfalls ledning har gjort, nämligen: Vi har gjort en kommersiell bedömning av att kärnkraften kommer att finnas kvar även efter år 2010. Den har dessutom vid samma tillfälle uttalat: Vi tycker dessutom att det är bra att kärnkraften finns kvar. Jag vill verkligen ha en kommentar till det.

Ministern talade om produktion och konsumtion och sade att vi naturligtvis måste göra det hela effektivare. Det håller jag med om – vi skall inte spilla energi som vi producerar. Jag tror inte att någon är oenig med ministern om det. Men frågan är hur vi skall göra det och vilken typ av kraft och el vi skall importera respektive exportera.

Dessa frågor hänger ihop, och jag är litet rädd för att regeringen i det här fallet hoppar över ett steg i sin vilja att försöka påverka energiomställningen och driva den vidare. Det steget är själva den ekologiska inriktningen på energin. Den har man glömt bort.

Jag skulle hellre se att vi lade den här typen av resurser på vindkraft eller på en utökning av bioenergi i vårt land. När det gäller vilken typ av energi som produceras och ger överskott på sommaren, tror jag, precis som Roy Ottosson, att det är kärnkraftselen. Det stora problemet är den direkta eluppvärmningen. Det är den som vi borde komma åt i stället, och det tycker jag inte att vi gör med den här kabeln.

Jag upprepar frågan som jag ställde tidigare: Hur kommer den här kabeln att påverka Sveriges energiproduktion till att bli miljömässigt hållbar och dessutom leda till mindre resursförbrukning? Det har jag inte riktigt fått klart för mig och inte alls kunnat utläsa ur några dokument.

Jag vill också ha en kommentar till Vattenfalls uttalande om kommersiella bedömningar och kärnkraftens vara eller inte vara.

Den sista frågan är: Kommer regeringen att vänta med att fatta beslut om den här kabeln till dess att partiöverläggningarna faktiskt är avslutade? Jag ser fram emot de riktlinjer som Anders Sundström uppenbarligen kommer att lägga fram efter partiöverläggningarna, men det finns kanske beslut som man vill förhålla något för att kunna få en helhetssyn på energipolitiken.

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

Anf. 33 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! Jag förstår att näringsministern tycker att det är bekymmersamt med många olika frågor, men jag kunde inte låta bli att ta tillfället i akt.

Distributionssystemet ger mig bekymmer. Ytterligare bekymmer är de kompletteringar som gjorts i den senaste miljökonsekvensbeskrivningen, där det sägs att elektrodnäten kommer att uppta en bottenyta av 800 m². Längre fram står det att ytan som upptas av kablar och elektrodnät är 150x800 m², vilket blir 12 ha. Det är stor skillnad. Dessutom står det att bottenytan är relativt vanlig i denna del av Blekinges skärgård.

Men inte den tångskog som växer på botten och som fungerar som barnkammare och uppväxtplats för många olika fiskarter.

Tångskogarna i Blekinge har försvunnit på grund av övergödning. Tångskogen vid Tånghällan är unik. Motsägelsefullt nog står det längre fram att viken mellan Biskopsmåla och Vångsö anses utgöra ett ostört område med förmodligen mycket gamla blåstångsplantor. Lokalen kan vara viktig som födo- och yngelplats för fisk. Om lokalen förstörs genom att tångplantorna skadas tar det lång tid, 10-60 år, innan lokalen återställs av egen kraft.

Som en kommentar vill jag hänvisa till det förra citatet och komplettera med att säga att 60 år gammal blåstång är unik överallt, även i Blekinge.

Ärendet har ännu inte behandlats, och det tycker jag är bra. För att skapa tilltro till hela detta projekt är det alldeles klart att vi måste kunna lita på miljökonsekvensbeskrivningen. Med detta hoppas jag att jag har lyckats fästa näringsministerns uppmärksamhet på de brister som finns. Samtidigt tackar jag för den försäkran som näringsministern gav i sitt förra inlägg, nämligen att miljökonsekvensbeskrivningen kommer att visa att projektet är fullt möjligt att genomföra utan att de effekter man nu bekymrar sig för uppstår.

Anf. 34 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag kan naturligtvis instämma i det statsrådet säger om att distributionen skall vara så effektiv som möjligt. Det är viktigt, liksom att man kan utjämna från år till år och ha en väldigt tajt produktionsapparat. Det är en av de viktigaste metoderna för att avveckla kärnkraften.

Det är också bra att klart och tydligt få höra att ägardirektivet till Vattenfall ses över. Det är uppenbart att det behövs.

Däremot kan jag knappast tycka att frågan om tillåtandet av det här kabelföretaget är avgjord. Den ligger i den prövning som regeringen rimligen bör göra, om man skall ta hänsyn till naturresurslagen och lagstiftningen i övrigt.

Det har visats här att invändningarna är mycket starka från miljösidan, fiskerisidan, de geologiska undersökningarna osv. Det finns därför skäl för regeringen att göra en fördjupad miljökonsekvensbeskrivning och se om det verkligen är förenligt med svensk lagstiftning, framför allt på miljöområdet.

Riksdagens beslut i våras handlade mer om pengar, och det innebär inte i sig att man skall anse att detta företag är tillåtet. Det beslutet handlade om detaljer, bl.a. lokalisering.

Kabeln öppnar en förbindelse för eldistribution till kontinenten, där man över lag har ett högre elpris än vad Sverige har. Detta är en faktor som borde diskuteras närmare i sammanhanget; det kan nämligen driva upp elpriset ytterligare i Sverige. Vad det kan få för konsekvenser, utöver de skatter vi kan behöva ha på el, kommer vi in på i nästa interpellationsdebatt. Detta är en aspekt som har försummats i diskussionen så här långt.

Jag tycker också att det vore intressant att få en kommentar från statsrådet när det gäller de mera regionala och lokala miljöeffekterna i den här frågan.

Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det sista vill jag vänta med att kommentera, eftersom det nu pågår en prövning. Så småningom får jag ett förslag på mitt bord från den myndighet som granskar detta, och då lägger vi fram ett förslag från regeringen. Detta svarade jag på redan i mitt förra inlägg.

Jag tycker också att jag svarade på hur jag ser på Vattenfall. Det är ett viktigt verktyg. Det gläder mig att fler och fler inser att det finns starka skäl till att samhället har ett stort ägande, ansvar och engagemang i kraftproduktion. Det är en växande insikt som gläder mig mycket.

Till Hanna Zetterberg vill jag säga att jag har litet svårt att hänga med när hon ställer investeringar i ny produktion i motsats till ett effektivt distributionssystem.

Sverige och Norge har ungefär samma väderbetingelser. I dag regnar det och snöar i Norrland, och det ser ut på ungefär samma sätt på bägge sidor om kölen. Det betyder att de år när Sverige har torrår så har också Norge det.

Däremot kan det vara så att torråret råkar infalla samma år som det blir kallt. Därför finns ett väldigt behov av att ha ett distributionssystem som förhindrar att man måste bygga upp en onödigt stor produktionskapacitet. Som miljövän måste Hanna Zetterberg tycka att det är riktigt.

Därför gillar jag att man bygger ihop distributionssystemen. Tänk om inte Sverige var ihopknutet i ett distributionssystem! Nu har vi knutit ihop Porjus med Blekinge, men inte Blekinge och Polen, bara 24 mil bort! Tänk om inte näten i Sverige varit ihopknutna – vilken enorm produktionsapparat vi hade varit tvungna att bygga för att kunna garantera elförsörjningen i hela landet!

Det måste väl ändå vara en vettig miljöpolitik att göra på det sättet? Nu har vi klarat ut den frågan.

Miljöprövningen sköts i särskild ordning. Vattenfall är ett viktigt verktyg, och det är viktigt att inom de energiöverläggningar som nu pågår diskutera Vattenfalls roll. Detta har jag också klargjort.

En ny fråga dök upp i den här vändan, och det var hur kabelns utbyggnad påverkar prisbilden i Sverige. Det är en viktig fråga också för

mig. Det bestämmer hur mycket av kabelutbyggnad vi skall ha i Sverige. Jag återkommer till riksdagen i den frågan. Bara för att kraftindustrin vill bygga ut och åstadkomma en influens av högre priser från Europa, finns det ingen anledning att vi som riksdag eller regering skall gilla det.

Därför skall en utbyggnad av kapaciteten baseras på att man kan åstadkomma en effektiv hantering, men att vi fortfarande på ett normalår skall ha den produktionskapacitet som krävs för att klara vår egen försörjning. Vi skall inte bygga ett kabelnät som gör att de naturresurser som vi använt oss av genom utbyggnaden av vattenkraften slussas vidare söderut och vinsterna hamnar enbart i kraftindustrins fickor. Resurserna skall förädlas och ge jobb i Sverige. Det är ett mycket tydligt besked.

Anf. 36 HANNA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Anders Sundström pratade om att man behöver göra energisystemen effektivare och att det kan finnas många poänger med att sammanbinda de olika systemen mellan olika länder. Det är alldeles riktigt, och jag tycker att det är bra. Jag är också glad att Anders Sundström spontant kallade mig för miljövän. Det känns tryggt.

Det jag är orolig för, och som jag har tagit upp i interpellationen, handlar inte om kabeln i sig eller om dess miljökonsekvenser. Jag är periodvis också orolig för detta, men jag litar på utredningarna som görs och att man inte kommer att bygga någon kabel om man märker att konsekvenserna för miljön blir för stora. Jag är däremot orolig för debatten runt omkring. Från Polen kommer signaler som säger att polackerna inte på något sätt kommer att minska sin kraft- och energikonsumtion. De kommer inte att stänga kolkraftverk eller över huvud taget att försöka minska konsumtionen. Snarare ser de det som positivt att priserna sänks, så att de kan konsumera mer. Detta gör mig orolig.

Det gör mig också väldigt orolig när högt uppsatta människor inom Vattenfall tar diskussionen om kärnkraften på det sätt som de har gjort. Jag har ännu inte fått någon kommentar till detta från näringsministern. Det är möjligt att det är svårt för honom att tycka någonting särskilt om detta, men jag skulle gärna vilja höra det i alla fall. Jag tror nämligen att huvudargumentet och det huvudproblem vi står inför – förutom att vi måste avveckla kärnkraften – är diskussionen om hur vi skall spara energi och hur vi skall kunna minska vår energikonsumtion. Det gör vi inte om vi bygger fast oss i kärnkraftsdiskussionen på det sätt jag tycker att vi ändå gör.

Jag tycker mig kunna säga att både vindkraft och bioenergi är mycket mer stabila än såväl kärnkraft som vattenkraft när det gäller påverkan från naturen, säkerhet osv. Därför tror jag det vore mycket olyckligt om regeringen inte använder Vattenfall som ett redskap att ordentligt sätta i gång utbyggnaden av vattenkraft och bioenergi i vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1996/97:42 om den elintensiva industrin

Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Elizabeth Nyström har frågat statsministern vilka åtgärder han avser att vidta för att den elintensiva industrins konkurrenskraft inte skall försämrats till följd av energipolitiken. Elizabeth Nyström hänvisar till Vargön Alloys varsel om uppsägningar. Interpellationen har överlämnats till mig.

Elizabeth Nyström ställde en liknande fråga till mig i våras. Jag framhöll då att statsministern i regeringsförklaringen underströk att omställningen av energisystemet skall genomföras så att den elintensiva industrins konkurrensläge inte äventyras. Vidare framhöll jag att regeringen har föreslagit ett antal åtgärder på skatteområdet för att sanera de offentliga finanserna.

Regeringen har satt upp målet att halvera arbetslösheten till år 2000. De senast föreslagna förändringarna av energiskatterna syftar till att finansiera en bred satsning på utbildning (prop. 1995/96:118, 1996/97:1). Det är självklart att åtgärderna för att öka sysselsättningen inte får leda till sådana kostnadshöjningar att arbetstillfällena försvinner. Risker för sådana effekter var för övrigt skälet till att regeringen återtog den tidigare föreslagna produktionsskattehöjningen och i stället föreslog en höjning av energiskatten på el och fossila bränslen.

Regeringen strävar efter att genom partiöverläggningarna om energipolitiken åstadkomma stabila förutsättningar för industrin. Det gäller inte minst i fråga om energiskatterna. I överläggningarna ställde jag nyligen tre frågor till partierna inför de fortsatta förhandlingarna. Jag anser att en ansvarsfull överenskommelse om den framtida energipolitiken bör ta utgångspunkt i positiva svar på dessa frågor.

Den första frågan gäller just industrin. Jag anser att omställningen skall genomföras så att industrin tillförsäkras el till konkurrenskraftiga priser. Den andra frågan gäller det långsiktiga målet för energiförsörjningen. Vi skall sträva efter ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem. Det behövs ett positivt svar på båda dessa frågor för att det skall gå att utforma en energipolitik som bidrar till att industrin kan växa och sysselsättningen värnas.

Den tredje frågan gäller uppfyllandet av folkomröstningens resultat och 1991 års energiöverenskommelse, som innebär att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd.

Mot bakgrund av Energikommisionens arbete och de analyser som gjorts i Närings- och handelsdepartementet är en utgångspunkt i partiöverläggningarna om energipolitiken att det finns förutsättningar att inleda avvecklingen genom att stänga en reaktor. Majoriteten av riksdagens partier är eniga med mig om detta.

Därför beklagar jag att Moderata samlingspartiet inte kan ställa upp på de förutsättningar som behövs för att vi skall få en bred uppgörelse. Det innebär att Moderata samlingspartiet inte vill ta ansvar för den energipolitik som måste läggas fast ganska snart. Det gäller inte minst energiskatterna, som givetvis kommer att diskuteras i de fortsatta överläggningarna.

Det är nu absolut nödvändigt med en nationell kraftsamling för att åstadkomma det Elizabeth Nyström och vi alla önskar, dvs. stabila och rimligt förutsägbara förutsättningar för hushåll och näringsliv att investera till gagn för alla. Med sådana förutsättningar läggs en god grund för tillväxt och utveckling också av miljövänlig teknik. Detta kommer på sikt att leda till en ökad sysselsättning.

De flesta av de övriga partierna har insett att de deltar i en förhandling där det handlar om att vi alla måste försöka komma överens. Flera partier har rört sig från en tidigare delvis orealistisk attityd när det gäller förutsättningarna för att minska energianvändningen. Nu råder samsyn mellan riksdagens samtliga partier om att elanvändningen kommer att fortsätta att öka, om än i svagare takt än under 1970- och 1980-talen, och att energipolitiken skall tillförsäkra industrin den el som behövs så att den skall kunna växa och öka marknadsandelarna på världsmarknaden.

Det är sannerligen en mycket stor omvälvning som har skett genom de energipolitiska överläggningarna. Moderata samlingspartiet försöker skymma detta faktum genom att bibehålla sin hårdnackade attityd mot att uppfylla resultatet av 1980 års folkomröstning.

Jag hoppas att moderata samlingspartiet så småningom också ändrar sin inställning om den framtida energipolitiken, inte minst eftersom partiet i likhet med övriga riksdagspartier anser att kärnkraften inte är den uthålliga energikälla vi skall bygga framtidens energisystem på.

Anf. 38 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! Många riksdagsledamöter brukar tacka för svaret, men det kan inte jag göra. Först och främst hade jag ställt interpellationen till statsministern – men det är näringsministern som svarar. Det var med stort allvar jag ställde interpellationen, och valde att ställa den till just statsministern eftersom frågan är av nationell betydelse.

Är möjligen regeringen av uppfattningen att den elintensiva basindustrin i Sverige skall försvinna, och har därför valt att låta näringsministern svara? I så fall tycker jag att regeringen klart skall uttala detta. Svenska folket är ju vant vid att socialdemokratiska politiker sviker givna löften. Detta skulle i så fall definitivt inte vara något undantag.

Statsministern lovade de facto på Socialdemokraternas partikongress att den elintensiva industrins konkurrenskraft inte skulle försämrats. Efter detta uttalande har statsministern inte vågat ge svar trots mängder av brev, fax, tidningsartiklar osv. Det är inte bara jag som är besviken, utan också alla de människor som i dag verkar inom den elintensiva industrin. Nåväl, nu står jag här och har fått svar av näringsministern. Och vilket svar!

Min första fråga lydde: Vilka åtgärder avser statsministern vidta för att uppfylla löftet om oförändrade konkurrensförutsättningar för den elintensiva industrin? Svaret jag fått är att det behövs ett positivt svar på denna, och även på min nästa, fråga. Jag håller med om detta – det behövs verkligen ett positivt svar. När kommer det positiva svaret, Anders Sundström?

Min andra fråga lydde: Är regeringen beredd att offra ett stort antal arbetstillfällen på vissa platser i landet för att dels tillgodose Centerpartiets krav, dels försöka klara helheten vad gäller det omtvistade målet att halvera arbetslösheten till år 2000? Svaret man gett på denna fråga är:

”Det är självklart att åtgärderna för att öka sysselsättningen inte får leda till sådana kostnadsökningar att arbetstillfällen försvinner.”

Många vet att de höjda elpriserna kommer att äventyra verksamheten vid de allra mest energiintensiva företagen. Nu föreligger nämligen ett första facit: Vargön Alloys har på grund av regeringens skattehöjningar redan nödgats stänga två av fyra processugnar, och varslat totalt 55 personer. Företaget är i uppenbar fara och måste redan nu växla ner för att vinna tid. I förlängningen finns stor risk att antalet jobb som försvinner i Vargön blir tjugofalt större, vilket kan bli resultatet när och om alla ugnar släcks och kringliggande industrier med underleverantörer dras med i fallet. Höjningen av elpriset för Vargön Alloys blir 75 000 kr per anställd, dvs. den genomsnittliga vinsten för företaget de senaste tio åren, 26 miljoner kronor, kommer att ätas upp av de höjda energiskatterna.

Den regering som säger sig vilja göra Sverige till ett ekologiskt föredöme startar sitt arbete med att slå ut industriproduktionen, som vi har all anledning att vara stolta över. Är regeringen medveten om detta? Många väntar på svar.

Anf. 39 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att ställa en rak fråga till näringsministern: Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att G A Metall och ett tiotal andra företag som har el som råvara i produktionen skall överleva? Jag ställer den frågan i min inledning så att näringsministern skall kunna tänka över vad som håller på att ske inte bara i Sundsvall utan också i glesbygder över hela landet. Av svaret till Elizabeth Nyström framgår inte detta, utan enbart att omställningen – och, förutsätter jag, energiskatterna – skall utformas så att den elintensiva industrins konkurrensläge inte äventyras.

Nu är det så, herr statsråd, att elskatterna äventyrar industrin, i första hand G A Metall i Sundsvall. Många av de här företagen finns alltså i våra glesbygder. Ett finns exempelvis i Alby i Ånge. Om de här företagen slås ut på grund av orimliga skatter – och så är läget i dag – kommer ingen av de friställda människorna att få ett nytt arbete i sina glesbygdskommuner. *Ingen* av dem kommer att få det, utan de är hänvisade till att söka jobb på andra håll i landet, och som vi vet finns inga jobb någon annanstans heller.

G A Metall i Sundsvall, landets enda tillverkare av aluminium, använder lika mycket el som hela Volvokoncernen tillsammans. 30 % av kostnaderna är elkostnader, varav produktionsskatten är på knappt 4 %. Lönerna tar 16 % och kostnaderna för oxiden 22,5 %. Detta handlar alltså bara i Sundsvall om 75 000–90 000 kr per anställd. Jag vet att näringsministern, som norrlänning och som kännare av den här industrin, kan de här siffrorna. Dessa siffror visar på att elen är oerhört avgörande för konkurrenskraften.

G A Metall konkurrerar som vi vet på en hård marknad – mot Frankrike, som har billig kärnkraftsel, mot Ryssland med dålig arbetsmiljö och stora utsläpp av miljöfarliga ämnen, mot Norge med billig vattenkraft, osv. I det här konkurrensläget får G A Metall – om jag nu håller mig till det företaget – högre och högre elskatter. Detta går naturligtvis inte ihop med det som näringsministern säger i sitt svar, nämligen att man skall se till att dessa företag behåller sin konkurrenskraft. Det är fullständigt orim-

ligt. Bara i Medelpad handlar det om 1 000 arbetstillfällen samt de kringeffekter som blir följden.

När jag var kommunalpolitiker i Sundsvall pressade vi G A Metall till att både förbättra sin arbetsmiljö och minska utsläpp osv. Vi lyckades med detta. Visserligen förekom det en debatt om att verksamheten skulle flyttas till Piteå – av alla ställen – men företaget genomförde ändå dessa förbättringar.

Nu kommer de anställda vid företaget sannolikt att få gå hem eller sitta på skolbänken. Detta gör ju inte att arbetslösheten minskar, utan det gör att den ökar.

Jag vill ställa ett par frågor till statsrådet. Det är dags att vi får besked nu: Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta, så att det t.ex. blir ett undantag för de här tio företagen? Vad skall regeringen göra, så att alla dessa människor inte slås ut? Och när kommer beskedet? Tiden rinner i väg. Företagsledning och fackliga organisationer är förtvivlade över att många anställda, många av deras arbetskamrater, bara om några månader inte kommer att ha något arbete att gå till. Vilket blir statsrådets svar?

Anf. 40 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Herr talman! Det är både bra och nödvändigt att vi håller grytan kokande och att vi återigen får en interpellationsdebatt kopplad till den här frågan. Det är mycket, mycket allvarligt att vi ännu inte kan ge klara besked och därmed också få undan den oro som finns på många orter runt om i landet, där elintensiv basindustrin är hotad.

Jag uppfattar det som att den fråga vi nu diskuterar egentligen består av två delar.

Det ena är hur vi klarar energiomställningen. På den punkten kan vi se att näringsministern i det svar som han har givit Elizabeth Nyström följer upp det han sagt tidigare, dvs. det löfte som har givits om att den elintensiva industrins konkurrenskraft skall bibehållas i samband med energiomställningen. Detta finns med i svaret, och det vill jag ta fasta på. Jag konstaterar därmed att man nu på Näringsdepartementet ordentligt har satt ner foten och med detta menat att energiomställningen skall ske på ett sådant sätt att vår basindustri bibehålles och att man får konkurrenskraftiga energipriser som möjliggör detta. Därmed menar jag att den långsiktiga och viktiga delen är i hamn.

Men vi är inte i hamn med frågan, långt därifrån. Det vi redan har gjort under det här året är att vi har höjt skatten, vilket har drabbat den elintensiva industrin, och dessa företag har därmed fått kostnadsökningar på mellan 75 000 och 100 000 kr. Detta innebär faktiskt att hela vinsten för dessa företag, liksom för Vargön Alloys på min hemort, är borttrade-rad. De vinster man hade räknat med äts alltså upp av de skatteökningar som redan har lagts på företagen.

Min fråga utifrån detta är då: Hur anser man på Näringsdepartementet att vi skall klara upp detta? Det är nämligen alldeles uppenbart att de här kostnaderna direkt hotar verksamheten. Det är sant att detta också påskyndas av att vi just nu befinner oss i en lågkonjunktur, som i hög grad drabbar den här typen av basindustri. Men det kan man leva med. Man har i alla tider levt med detta, att efter en lågkonjunktur kommer en högkonjunktur. Men eftersom man just nu befinner sig i en lågkonjunktur finns risk att problemen förvärras av att den här kostnadsökningen, som

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

vi redan har lagt på de här företagen, drar i väg på ett sådant sätt att hela vinsten äts upp.

Detta märks väldigt tydligt i ett litet företag som Vargön Alloys. På grund av bl.a. den kapitalbildning som är aktuell för det företaget märker man där av en sådan här situation omedelbart. Andra företag runt om i landet kanske kan få en litet längre avvecklingsperiod, men det finns risk att investeringar stoppas och att företag efter företag avvecklas. Det är ju inte meningen, och jag uppfattar också näringsministers svar så, att det inte på något sätt är avsikten. Tvärtom skall vi skapa jobb i den här verksamheten också i framtiden och utveckla den.

Frågan är alltså: Ser näringsministern några möjligheter att komma till rätta med de skatteökningar som redan har lagts på dessa företag?

Anf. 41 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Det här är en rätt speciell fråga. Som Sigge Godin sade är det ett tiotal företag i landet som har det här litet speciella problemet. Det är företag som är energiintensiva just i fråga om elkraft och därför har svårt att klara kostnadsökningar på det området. Det hänger samman med att detta är verksamheter som internationellt är kraftigt subventionerade. Konkurrentländerna har olika typer av subventioner. I Frankrike handlar det om mycket fördelaktiga avtal med kärnkraftverken som till stor del är hemliga. Det finns anledning att tro att det är kraftiga subventioner.

Spanien är en konkurrent på aluminiumsidan. Det är alldeles klart att de statliga aluminiumverken där har kraftiga statliga subventioner. Annars kan ekvationen inte gå ihop rent ekonomiskt.

I Sverige har vi skattesubventioner för dessa företag. De betalar inte samma skatt som alla andra företag. Det betyder att det finns skäl för regeringen att ta upp den här frågan också internationellt. Detta strider ju emot frihandelsidén. Det borde vara någonting att ta upp inom VHO, Världshandelsorganisationen. Det kan inte vara rimligt att man i land efter land har den här utpressningssituationen inom en viss specifik industri. Det gör dessutom att man får kraftiga negativa effekter på miljön. Detta är ju miljörelaterade skatter, och det blir ganska bakvänt att bedriva industripolitik genom undantag på miljösidan. Det är ju precis vad det innebär när man har en lägre energiskatt för just de här företagen. Energitillproduktionen påverkar ju miljön negativt.

Jag vill fråga statsrådet om regeringen bedriver något arbete för att få bort de här subventionerna internationellt.

Det är mycket viktigt att den här frågan inte blockerar energipolitiken, eftersom det är ett begränsat problem. De flesta företag inom industrin, och naturligtvis inom tjänstesektorn och på andra håll, har inte alls dessa problem.

Jag vill också betona att det är viktigt att man sänker skatten på arbete samtidigt som man höjer energi- och miljöskatter. Det måste finnas en långsiktig strategi som gör vårt samhälle mer resurssnålt och mer energisnålt samtidigt som man minskar kostnaden för arbetskraften. Vi har en mycket hög arbetslöshet i Sverige.

Detta är en viktig strategi för att få ned arbetslösheten och samtidigt hushålla bättre med våra begränsade resurser. Då duger det naturligtvis inte, som Moderaterna tänker sig, att bara sänka skatten på allting och tro

att det händer något. Man måste ju ändra på prisrelationerna. Prisrelationerna ändras bäst om man sänker skatten på arbete och höjer den på energisidan. Att bara sänka skatten på arbete leder inte till fler jobb. Det visar en rad analyser.

Herr talman! I det här sammanhanget vill jag också ta upp att det borde ställas motkrav när samhället ger skattesubventioner till den energintensiva industrin. När man ger subventionen borde man ställa krav på att de här industrierna minskar energianvändningen där det går och att de minskar miljöpåverkan på annat sätt. I dag ges den utan krav. Jag anser att det är ett missförhållande.

Anf. 42 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Som synes är vi fyra riksdagsmän från Västernorrland som deltar i debatten. Att tillförsäkra den elintensiva industrin ett konkurrenskraftigt elpris är enormt viktigt. Det inser vi från olika partier i Västernorrland. Det gäller att fortleva eller dö i det länet. Det är detta det handlar om.

Vi har landets högsta arbetslöshet i dag. Den kommer att mer än fördubblas om inte den elintensiva industrin får möjlighet att överleva.

Timrå kommun har en arbetslöshet på 9 % i dag. Den kommer raskt att gå upp till 24 % om SCA lägger ned samtliga sina industrier eller måste försvinna från marknaden. Näringsministern skrattar, men det är mycket allvarligt. Tidigare har det påpekats att G A Metall har problem och svårigheter. Den produktionsskatt som har lagts på G A Metall betyder att den genomsnittliga vinsten för de senaste tio åren har försvunnit. För bara 6–7 år sedan fanns mycket långtgående planer på att flytta smältverket till Island, eftersom det fanns konkurrenskraftiga priser på el där. De planerna är inte helt borta än. De kan plockas fram igen.

Det var faktiskt inte heller så många år sedan som SCA var en västernorrländsk industri, en industri som fanns i Sundsvall och ett par kommuner till. I dag finns SCA i hela Västeuropa. SCA har mycket långtgående planer på att bygga ut ytterligare en LVC-line i Sundsvall, men det gör man inte om elpriserna är så höga som de är. Då bygger man den i Laakirchen i stället. Man kan inte vältra över priserna på sina kunder när man har en stor export av den vara man producerar. G A Metalls priser sätts på metallbörsen i London. Som Sigge Godin sade finns det industrier i Frankrike, Ryssland, Nordamerika osv. som svarar för konkurrensen, och de har helt andra elpriser och helt andra förutsättningar.

Vi i Sundsvallsområdet ser investeringar som helt orealistiska i dag. Det kommer inga sådana till det här distriktet.

Det här gäller inte bara SCA och G A Metall, vi har Nobelindustrier också med förgreningar in i västra delen av Medelpad som är en glesbygd. Där har man mycket dåliga förutsättningar att hitta arbeten.

Sundsvalls kommun och Timrå kommun måste ha tillgång till dessa arbetsplatser inom den närmaste framtiden för att kunna överleva. Vi vet att samtliga partier är överens om detta. Jag finner det något underligt att en socialdemokratisk regering helt och hållet vill undergräva arbetstillfällena inom dessa kommuner som ju är starka socialdemokratiska fästen i dag.

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

Anf. 43 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Som tidigare har konstaterats har inte näringsministern i det utdelade svaret svarat på de frågor som Elizabeth Nyström har ställt i sin interpellation om utslagningen av arbetsplatser till följd av de skattehöjningar som har införts på elproduktionen. I stället har näringsministern gjort en mer allmän betraktelse över de energiförhandlingar som pågår.

Det finns ju i och för sig en koppling däremellan. Går energiförhandlingarna fel och landet får en dålig energipolitik är det naturligtvis bara en liten början på utslagningen av arbetsplatser som vi har sett i Vargön Alloys och på andra håll.

I sitt svar anklagar näringsministern Moderaterna för att inte ta ansvar i energifrågan. Därför vill jag säga att sanningen snarare är den att näringsministern kastade ut Moderaterna och Folkpartiet innan de överläggningar som har pågått sedan senvåren hade kommit in i någon reell förhandlingsfas. Det paradoxala i detta är att näringsministern kastade ut just de två partier som har samma syn som han själv i de här helt grundläggande och avgörande frågorna, nämligen de partier som inser att vi måste garantera industrin deras behov av tillräckligt med el till tillräckligt konkurrenskraftiga priser också på lång sikt. Det är de partier som inser att detta i praktiken kommer att innebära en fortsatt ökning av elanvändningen under nästa decennium.

Nils-Erik Söderqvist förklarar sig nöjd och belåten med de utfästelser som görs i interpellationssvaret. Jag skulle snarare ha förmodat att han borde uttrycka sin djupa oro. Den elintensiva industrin kommer naturligtvis inte att gagnas om energiministern skulle göra om Socialdemokraterna från ett linje 2-parti till ett linje 3-parti.

Visserligen har alla andra partier, som svar på näringsministerns frågor i energiöverläggningarna, sagt sig dela den här grundläggande synen. Men jag vet, och Anders Sundström vet, att så inte är fallet.

Det är nog så som det heter i svaret att flera partier har rört sig från tidigare delvis orealistiska attityder. Däremot är det inte tal om den mycket stora omvälvning som det talas om i svaret. Varken Centern, Vänstern eller Miljöpartiet har omvärderat grunderna för sin energipolitik. Oavsett de formella svaren på frågorna måste de faktiskt göra det för att kunna acceptera en fortsatt ökning av elanvändningen under nästa decennium. Därför menar jag att den samsyn som Anders Sundström tror sig ha funnit hos Centern, Vänstern och Miljöpartiet inte existerar ens i sinnevärlden. Den begränsar sig till en inledande exercis om någon enstaka reaktor.

Det här illustreras också mycket tydligt av det uttalande som språkröret Birger Schlaug gör i Dagens Nyheter i dag. Han talar där om vilken befrielse det är att Moderaterna och Folkpartiet är utestängda från förhandlingarna. Han deklarerar att Kristdemokraterna är helt ointressanta. Han framför också ett antal krav till näringsministern, som jag svårligen tror att näringsministern kommer att kunna acceptera.

Till sist, herr talman: Regeringens uppläggning av de fortsatta energiförhandlingarna kan bara leda till ett misslyckande. De två största oppositionspartierna är utslängda. Jag räknar nu inte Centerpartiet som ett oppositionsparti, inte ens som ett borgerligt parti. Det tredje oppositionspartiet, Kristdemokraterna, tycks även de vara på god väg att lämna energiförhandlingarna.

Det innebär att när man fortsätter på den här vägen slår man in på en konfrontationslinje i energipolitiken. Man tar en öppen strid inte bara med den allmänna folkopinionen och med de borgerliga oppositionspartierna i riksdagen, utan också med industrin, med hela näringslivet och med en samlad fackföreningsrörelse med LO i spetsen, från Metall till Kommunal. Man gör det mot alla tunga remissinstansers inrådan. Det är naturligtvis något helt annat än den nationella kraftsamling som Anders Sundström också talar om i sitt svar.

Anf. 44 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker också att det är dumt om vi inlåter oss på en stor kärnkraftsdebatt. Jag hoppas att vi kan hålla oss till just den här frågan.

I somras hade vi en interpellationsdebatt här i riksdagen med skatteministern. Då lovade han att situationen för den elintensiva industrin skulle utredas. Man skulle se vad som kunde göras för att klara den, och man skulle ta reda på hur situationen var.

Eftersom jag inte har träffat på någon som har sett den utredningen vill jag fråga: Finns det en sådan utredning, hur ser den i så fall ut och varför har den inte presenterats? Om det finns uppgifter i den som vi inte känner till vore det ganska bra om de uppgifterna blev kända. Jag tycker att det är litet olyckligt att regeringen mörkar i den här frågan.

Svaret som näringsministern ger på interpellationen tycker inte jag lugnar den elintensiva industrin särskilt mycket. Det gäller ju att finna konstruktioner som gör att det är möjligt för oss, som kanske har den största basindustrin i världen och som är det ledande landet när det gäller basindustri, att ha kvar den industrin. Den är viktig för oss och ger oss så mycket annat, även när vi ställer om energisystemet och när vi ställer om mycket av näringslivet mot tjänstesektorn. Det är viktigt att man kan finna sådana konstruktioner.

Ute i Europa – jag tror det var Roy Ottosson som beskrev det – har ju den elintensiva industrin andra villkor än vad annan industri har. Jag tyckte det var litet oroande när näringsministern sade att industrin skall tillförsäkras el till konkurrenskraftiga priser. Jag undrar om näringsministern menar verkstadsindustrin eller om han verkligen menar den elintensiva industrin. Det är ju den som vi diskuterar.

Det måste finnas möjlighet att göra olika konstruktioner. När det gäller Vargön Alloys, som jag är mest berörd av och mest intresserad av, handlar det dels om dess miljötankande, dels om den återvinning av energi som sker där, när man värmer upp hela Vänersborgs tätort och också lämnar energi till pappersbruket som ligger intill. Är det inte möjligt att ta hänsyn till detta när det gäller t.ex. Vargön?

Det skulle vara intressant att veta om näringsministern har andra uppgifter än vad alla vi andra har, som visar att den elintensiva industrin kommer att klara de skatter som man nu har fattat beslut om och de som nu föreslås. Då tycker jag att det skall redovisas.

Jag tycker att vi skall ställa om energisystemet. Där delar jag näringsministerns uppfattning. Men jag är alldeles övertygad om att det också kan gå med bibehållande av vår basindustri. Annars är det inte hållbart vare sig ur opinionsynpunkt eller på något annat sätt. Jag tror att det går. Men då får man vara litet mer konstruktiv än vad regeringen

hittills har varit. Det är ju ändå regeringen som står för resurserna när det gäller utredningar som skall kunna leda fram till sådana här förslag.

För Vargön Alloys innebär ju de skatter som redan nu är beslutade att hela vinsten äts upp. Det gör att företaget inte kan fortleva långsiktigt med de beslut som redan är fattade. Det behövs alltså något slags ändring.

Anf. 45 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Den elintensiva industrin har en oerhört stor betydelse för hela den svenska ekonomin och handelsbalansen. När man, som jag, är västernorränning inser man också vilken oerhört stor betydelse den har för vår del av landet. Trots att vi har så stor andel av den elintensiva industrin i vårt län är vi ändå större elproducent än elkonsument. Det produceras alltså mer kraft i länet. Därför tycker vi inte att vi behöver skämmas för att vi står på oss när det gäller den elintensiva industrins villkor och rätt till en trygg energiförsörjning till rimliga priser.

Det känns bra att näringsministern så klart och tydligt redovisar att han vill ha stabila villkor för den elintensiva industrin, konkurrenskraftiga priser och en eltillförsel som gör det möjligt för industrin att växa och utvecklas. Det är positiva besked som också förpliktar, så att vi kan ta fasta på beskederna och lita på dem inför framtiden.

Men samtidigt som beskederna är positiva när det gäller den långsiktiga energipolitiken är jag ändå oerhört orolig för det som sker på kort sikt och för hur det skall gå för våra mest elintensiva industrier i dag.

Därför vill jag nu fråga ministern om han är beredd att verka för att även den kortsiktiga energipolitiken nu utformas så att också den mest elintensiva industrin kan överleva och utvecklas. Jag tycker att det är viktigt att vi snabbt klarar ut den frågan. Vi har inte någon större glädje av en långsiktig energipolitik som ger stabila spelregler och konkurrenskraftiga priser om vi innan vi går in i den fasen har slagit ut viktiga delar av vår basindustri. Det gäller att handla snabbt i den här frågan. Jag vill fråga näringsministern om han är beredd att vidta åtgärder även på kort sikt för den elintensiva industrin.

Anf. 46 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Jag hade inte tänkt förlänga debatten. Men Mikael Odenberg tog upp en artikel som fanns i Dagens Nyheter i dag, och det ger mig ändå anledning att gå in i debatten och delge näringsministern mina funderingar.

Mikael Odenberg hävdar att kristdemokraterna i full fart är på väg ut ur förhandlingarna. Jag ser det nog inte riktigt på det sättet. Vi skall träffas på torsdag och se om vi kan komma framåt.

Marianne Andersson vill inte ha någon stor kärnkraftsdebatt. Det skall vi inte heller ha. Men det är inte oväsentligt vilka effekter det här beslutet om omställning av energisystemet får för den elintensiva industrin. Det är faktiskt avgörande för sysselsättningen på alla de orter som har beskrivits här.

Roy Ottosson från Miljöpartiet sade att det var ett begränsat problem, men det handlar faktiskt om enskilda människor av kött och blod på alla dessa företag runt om i landet. De ser det nog inte som ett begränsat pro-

blem utan som en förutsättning för att få en utkomst och kunna försörja sig och sina familjer. Det är avgörande att vi får ett energibeslut som ser till att de också kan känna trygghet i sina anställningar inför framtiden.

Herr talman! Mot bakgrund av den artikel som har tagits upp i debatten skulle jag vilja ställa en fråga till näringsministern. Delar ministern Birger Schlaugs uppfattning att Kristdemokraterna drar åt fel håll i energipolitiken? Tidigare var det Centerpartiets ordförande som krävde att Moderaterna och Folkpartiet skulle lämna förhandlingarna. Jag kan bara konstatera att det nu har hänt. Jag blir därför litet bekymrad när nu Miljöpartiets språkrör kräver att Kristdemokraterna skall ut ur förhandlingarna. Hur ser ministern på detta krav?

Det är faktiskt så, herr talman, att om Miljöpartiet får bestämma är det inte bara *en* reaktor som skall stängas av till 1998 utan tolv! Det var det Miljöpartiet röstade för så sent som förra året här i Sveriges riksdag – tolv reaktorer avställda på tre år. Man kan fråga sig vad som då skulle hända med den elintensiva industrin. Vad skulle hända på Vargön? Vad skulle hända uppe i Sundsvall?

Det är mot den bakgrunden jag vill fråga näringsministern: Är det bättre att ha det partiet i knäet när man skall bestämma energipolitiken och utvecklingen, inte minst när det gäller elpriserna för den elintensiva industrin? Om det är på det sättet får man överväga fortsättningen i den här diskussionen.

Anf. 47 TREDJE VICE TALMANNEN:

Även om det innebär att vi passerar 16.30-gränsen med bred marginal är det min avsikt, efter samråd med deltagarna i debatten, att avsluta den här interpellationsdebatten innan jag ajournerar sammanträdet.

Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall börja med att säga någonting om hur vi skall klara energiförsörjningen och hur prisbilden skall se ut framgent. Den viktigaste uppgiften för oss politiker i riksdag och regering är att se till att vi har tillräcklig produktion av el i landet och att produktionskostnaderna i vart fall inte är högre utan helst är lägre än i våra konkurrentländer. Det är vår viktigaste uppgift, och det skall vi se till. Jag kommer inte att medverka till att vi avrustar vår produktionskapacitet så att vi inte kan klara den försörjningen.

Det är därför jag så tydligt har sagt att det första man skall ge sig på när man börjar omställningen är att konvertera då det gäller uppvärmning. Ungefär 20 % av vår elproduktion går till konsumtion för uppvärmning.

Det gäller alltså att se till att industrin, och framför allt den elintensiva, klarar sig och kan leva på de betingelser som finns i vår omvärld. Därför har vi också lagt om skattesystemet så att vi dels inte genomför höjningen av produktionsskatten på kärnkraft, dels gör om produktions-skatten på vattenkraft till en fastighetsskatt. Då säger vän av ordning: Ja, men det innebär ju ingen skillnad; den där fastighetsskatten skall ändå betalas och läggas ut på konsumenterna. Jag svarar: Det är fel. Fastighetsskatten på våra vattenkraftverk skall betalas oavsett om det finns en köpare eller ej till energin. Därför hänger dessa två saker ihop. Om staten

– riksdag och regering – bedriver en sådan politik att produktionskapaciteten svarar mot vad industrin behöver kan faktiskt inte kraftindustrin sätta ett sådant pris att den inte får efterfrågan på det den producerar. Staten har också kontroll över utlandsförbindelserna – detta sagt även till dem som lyssnade på den förra interpellationsdebatten. Så hänger detta ihop. När vi lägger om från en produktionsskatt per kilowattimme till en produktionsskatt som baseras på fastighetsvärdet kan staten se till att det blir en differentierad prissättning mot vattenkraftens olika konsumentgrupper.

Det där gillar naturligtvis inte kraftindustrin när den argumenterar med kunderna i basindustrin. Men om vi bara sköter oss leder detta till en differentierad prissättning som gör att basindustrin kan leva och må ganska bra. Det var det första jag ville säga.

Det andra är att vi successivt skall gå från skatt på produktion till konsumtionsskatter. Det är en första sådan omläggning vi nu gör för 1997.

Sedan skall jag gå tillbaka till Elizabeth Nyström. Jag tyckte nästan det var litet oförskämt – jag vet inte varför, vi har ju egentligen aldrig debatterat med varandra – att säga att ”bara” näringsministern svarade och inte statsministern. Det var inte fint nog för Elizabeth Nyström. Må så vara. Men hur kan hon säga åt oss socialdemokrater att vi inte är rädda om jobben? När Moderaterna satt i regeringen försvann nästan vart fjärde industrijobb i Sverige. Nu ökar antalet sysselsatta i industrin. I Västernorrland, som så många har talat om, bl.a. Eva Björne som gjorde en koppling till skogsindustrin, försvann 5 800 industrijobb mellan 1991 och 1994. Nu ökar också industrisysselsättningen i Västernorrland. Vi kommer aldrig att medverka till en politik som hotar vår industri, men Elizabeth Nyströms facit är förskräckande.

Anf. 49 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! Jag är ledsen om Anders Sundström känner sig trampad på tårna och att det inte skulle ha varit ”fint nog” med honom. Jag är inte sådan av mig. Jag sade inledningsvis att eftersom detta är en nationell fråga valde jag att ställa den till statsministern. Jag är van att jobba kommunalt, och om det är en övergripande fråga ställer vi den till kommunstyrelsens ordförande.

Nog om detta. Jag har ännu inte fått svar på mina frågor. Jag tänker därför återvända till Vargön Alloys, som det hela handlar om. Vargön Alloys producerar ferrokrom, en produkt som behövs i rostfritt stål för att detta inte skall rosta, och är därför i högsta grad kretsloppsanpassat. Fabriken är världens utan jämförelse mest energi- och miljöeffektiva industri i sin bransch, vilket Marianne Andersson förtjänstfullt redogjorde för. Om Vargön läggs ned skulle motsvarande produktion öka i andra länder som Ryssland, Slovakien och Kina, vilket skulle leda till mångdubbelt större utsläpp av både koldioxid och svaveldioxid. Dessa länder styr varken näringsministern eller Roy Ottosson över.

Min tredje fråga var: Avser regeringen att verka för att avveckla denna typ av mycket rena företag här och i stället importera de aktuella legeringarna från länder med sämre eller ingen miljölagstiftning? Något svar på detta har jag inte fått, vilket också Mikael Odenberg nämnde. I

svaret ägnar näringsministern i stället en A 4-sida åt att resonera kring energiöverläggningarna. Den frågan har jag över huvud taget inte berört.

Att regeringen inte lyssnar på oppositionspolitikern är ingen nyhet – ty regeringen vet ju bäst. Däremot är det anmärkningsvärt att man inte lyssnar till de egna riks- och kommunpolitikerna. Fyra riksdagsledamöter från Älvsborg har försökt påverka sin egen regering, bland dem Nils-Erik Söderqvist. De har dessutom skrivit debattartiklar. Jag citerar: ”Vad gäller den elintensiva industrin anser vi att skattehöjningen slår orimligt hårt. Vi har därför agerat kraftigt mot förslagen och kommer att göra allt vi kan för att få en omprövning till stånd. För Vargön Alloys blir situationen annars omöjlig.”

I Vänersborg, den kommun där Vargön Alloys verkar, har den socialdemokratiska kommunstyrelseordföranden uttalat följande:

När man höjer produktionsskatten på el känns det som om samhället skakar i sina grundvalar. Regeringens agerande är kriminellt.

Hur kommer näringsministern och regeringen att agera gentemot de egna?

Eva Björne nämnde att arbetslösheten i Timrå är 9 %. I fyrstadsområdet där jag bor har vi för närvarande 15,5 % av befolkningen mellan 16 och 64 år utanför ordinarie arbetsmarknad. Detta har de fyra kommunstyrelseordförandena i fyrstadsområdet, alla socialdemokrater, i brev förmedlat till statsministern. De skriver:

Staten har ett stort ansvar för att genom sin politik medverka till att bevara de arbetstillfällena som finns. Vi ser i dag genom varslen på Vargön Alloys de första följderna av införandet av en produktionsskatt på el.

Herr talman! Det är givetvis inte bara industrin i fyrstadsområdet som drabbas. Vad kommer att hända med Gränges Metall, Casco Products, Eka Chemicals, tidningspappersbruken i Hallstavik, Hylte, Kvarnsveden, Braviken och Ortviken? Vad är svaret till dem, Anders Sundström?

Anf. 50 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Detta är en mycket viktig debatt, och ytterligare debattörer strömmar till hela tiden. Näringsministern måste förstå att detta är en viktig fråga.

Det som vi talar om har inte ett dugg med energiöverläggningarna att göra. Jag gick direkt på frågorna och undrade: På vilket sätt skall ni lösa ut dessa tio företag som har energin som råvara? Jag kunde väl ändå få ett besked.

Arbetarna var för tio dagar sedan på Mynttorget. Fick de något besked av regeringen? Nej, regeringen infann sig säkert inte, eftersom arbetarna fortfarande är lika oroliga.

Jag konstaterar att Linje 2 är splittrad. Kvar står Folkpartiet och LO, de som vill avveckla kärnkraften med förnuft. Socialdemokraterna har hoppat av den tanken.

Det är som Eva Björne säger, nämligen att det inte blir några investeringar i Gränges Aluminium, inte i Casco Nobel och inte i de andra företagen heller. Hur blir det? Ja, inte blir det som Anders Sundström säger att vi kan behålla produktionskostnaderna på el och kostnaderna för företagen lika eller lägre. Det kommer inte att bli så att fastighetsskatten inte belastar konsumenterna. Det blir det visst. Företagen kommer att ta ut den, det är jag övertygad om. Anders Sundström säger att om vi bara

sköter oss blir det som han säger. Hur då? Lämna beskedet till arbetarna på Gränges Aluminium, därför att detta har inte med energiöverläggningarna att göra. Säg också till dem att när ni avvecklar ett kärnkraftsaggregat blir elpriserna högre plus att det blir en produktionsskatt eller konsumtionsskatt beroende på vad man kallar den. Skatt är ändå skatt och skall tas ut på produktionen. Och där står dessa tio företag med tusentals arbetslösa. Huvuddelen av dem finns i mycket utsatta områden. Och den socialdemokratiska regeringen konstaterar att arbetarna kan gå hem, eftersom de bara är medlemmar i partiet.

Anf. 51 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Herr talman! Debatten är bra, och jag tycker att vi har fått en del besked av Anders Sundström i dag som ger en känsla av att vi kanske ändå börjar kunna se hamnen på denna segeltur snart.

Jag tycker att det är bra att näringsministern nu säger att någon övervältring av fastighetsskatten inte skall ske. Jag tillhörde dem som deltog i en interpellationsdebatt i våras då vi argumenterade för att få bort produktionsskatten. Vi fick då ett löfte om att precis det som Marianne Andersson pekade på skulle ske, dvs. en översyn över vad konsekvenserna blev vid en övervältring. Dessa övervältringseffekter har vi inte fått redovisade, precis som Marianne Andersson säger, vilket jag beklagar. Men vad vi har sett är faktiskt att regeringen ändrade sig i en positiv riktning dels genom att ta bort den sista höjningen i förslaget som skulle ha trätt i kraft den 1 juli nästa år, dels genom att göra om delar av produktionsskatten till en fastighetsskatt för äldre vattenkraft. Då har jag och många med mig känt oro. Den oron delas av industrin. Man säger från industrin att den också vältras över precis på samma sätt. Kraftbolagen måste nämligen ta ut denna kostnad på något sätt. Därför är det mycket skönt att höra, vilket jag tar som ett klart löfte från näringsministern, att någon övervältring av denna fastighetsskatt inte kommer att ske.

Jag måste emellertid säga att det har varit så mycket kryssande i denna fråga att man ännu inte känner lugn och ro, utan vi måste avvakta beskedet. Och det brådskar. Jag skulle uppskatta att tidsmarginalen inte är större än ett halvår innan i alla fall Vargön Alloys tvingas lägga ned.

Anf. 52 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Vi har nu fått två debatter. Den första handlar om det som tas upp i interpellationen. Sedan finns det några som försöker använda denna fråga om ett fåtal företag – ett tiotal, vilket Sigge Godin sade, med deras mycket speciella omständigheter som beror på saker som händer på den internationella marknaden, bl.a. omfattande subventioner i en lång rad länder och egentligen en bristande frihandel – som ett bräckjärn in i den allmänna energipolitiken för att låta specialfallet diktera allt det andra. Då blir det som de flesta förstår helt galet.

Det är mycket slarvigt att säga att företag efter företag avvecklas om man höjer energiskatten. Så är det inte. De flesta företag avvecklas inte alls på grund av det. Det är ett fåtal företag som är känsliga för just detta.

Det är också slarvigt att kalla dessa energiintensiva industrierna för basindustrier, som om de skulle vara basen för hela Sverige. Så är det inte alls. Större delen av våra basindustrier har inte alls denna känslighet. Det

gäller bl.a. pappersindustrin, som det naturligtvis är alldeles galet att dra in i denna debatt. Den har en helt annan kostnadsbild än just dessa mycket energiintensiva företagen som gör att deras känslighet för detta inte alls är densamma.

Jag kan förstå att statsrådet inte vill ge garantier till enskilda företag. Det vore nog fel om en regering gjorde det. Därför är denna debatt litet märklig även på det sättet.

Jag vill också säga att denna övervältring från kraftproducenterna, som gör mycket stora vinster, kan vara rimlig, eftersom de gör mycket stora vinster, och det kan vara rimligt att ta ut en del av det som skatt. Men problemet är att det är kontrakt mellan kraftproducenterna och den energiintensiva industrin, vilket är ofördelaktigt för industrin. Dessa kontrakt kommer att skrivas om om några år. Det är viktigt att hålla trycket på denna fråga så att de verkligen skrivs om.

Anf. 53 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Det är riktigt, ministern, att det försvann en massa jobb i Sverige under perioden 1991–1994, åtminstone i början av den perioden. Det var ett resultat av den politik som bedrevs under främst 1980-talet, dvs. den socialdemokratiska politiken. Jag stod här i kammarens talarstol flera gånger under perioden 1988–1991 och varnade för den politiken och vad den betydde för främst pappersindustrin som drevs ut ur landet.

Det som ministern sade om att man skulle garantera att elproduktionen i Sverige skulle ha lägre priser än konkurrentländerna var bra. Det var roligt att höra det. Men den elintensiva industrin har ju en mycket långsiktig planering, och det har väl förresten all industri. Då vill man veta spelreglerna. Man vill långsiktigt veta: Hur ser tillgången på el ut? Hur kommer priserna på el att se ut? Hur kommer skatterna på el att se ut? Man måste kunna planera sin produktion efter detta för att se om man skall fortsätta i Sverige eller flytta utomlands till någon plats där förutsättningarna är bättre. Det vore mycket bra om ministern ville tala om hur detta skall gå till. Hur skall man garantera tillgången på el? Hur skall man garantera detta pris som skall vara konkurrenskraftigt i förhållande till konkurrentländerna? Det skulle vara mycket bra om vi fick reda på hur det skall gå till?

Det har inte bara betydelse för Västernorrland som vi nu pratar för, utan det har betydelse för hela Sverige. De här industrierna exporterar ju väldigt mycket och det betyder mycket för den svenska statsbudgeten.

Sedan har vi den, som jag ser saken synnerligen specifika industri i vårt län, nämligen G A Metall AB, som använder el som råvara i produktionen. Kan ministern tala om ifall det skall göras något åt beskattningen av den råvaran?

Anf. 54 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Näringsministern angav att den politiska uppgiften för energipolitiken dels handlar om att se till att den svenska industrin har tillräckligt låga elpriser för att kunna konkurrera, dels handlar om att vi tillser att det finns en tillräckligt stor produktionskapacitet. Jag har inga invändningar mot den beskrivningen. Men jag tvingas konstatera att de politiska åtgärderna i så fall inte stämmer. De åtgärder som vidtagits har

ju inneburit ökande kostnader för de företag som är beroende av el för sin produktion.

Nils-Erik Söderqvist är närmast patetiskt tillgiven i sin uttolkning: Det spelar ingen roll vilka skatter och pålagor som läggs på produktionen. Har man bara en tillräckligt fiffig teknisk utformning av skatten kommer den inte att kunna övervältras. Detta styr näringsministern naturligtvis inte över. Men det vore lika begåvat som att hävda att höga fastighets-skatter inte påverkar hyrorna för oss hyresgäster.

När det gäller produktionskapaciteten handlar diskussionen nu om att näringsministern eventuellt skall förvandla socialdemokratien från ett linje 2-parti till ett linje 3-parti och inleda en minskning av produktionskapaciteten genom att påbörja en förtida avveckling av kärnkraften. Personligen har jag stor tilltro till Anders Sundströms ärlighet och goda uppsåt. Jag tror att han med sin djupa förankring i Norrlandskustens industristruktur ändå har en betydande insikt om de villkor som styr industriverksamheten.

Men återigen: Politiken går inte ihop. Det är därför som vi som deltar i denna debatt är så många. Det är därför som det inte finns en enda LO-ombudsman ute i landet som inte vrider sig av obehag över vad som nu pågår. Det är därför som det inte finns en enda kommunstyrelseordförande i Bergslagen, i Värmland, längs Norrlandskusten eller i Norrbotten som inte högljutt protesterar mot den energipolitiska linje som regeringen är i färd med att slå in på. De protesterna ackompanjeras av likartade protester från ett samlat näringsliv, från hela fackföreningsrörelsen, från Moderaterna och Folkpartiet och från flertalet av de tunga remissinstanser som yttrat sig över Energikommisionens betänkande.

En förtida kärnkraftsavveckling kommer slutgiltigt att omöjliggöra den halvering av arbetslösheten som vi alla i denna kammare önskar oss.

Anf. 55 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi befinner oss nu i den svåra situation som vi förutsåg på 80-talet, då man satsade ganska ohejdat på direktverkande el för uppvärmning av bostäder. Nu sitter vi där! Jag behöver inte ytterligare kommentera det.

Näringsministern svarade inte på de frågor som har ställts. Naturligtvis var det ont om tid. Men jag skulle gärna vilja ha svar på den fråga som jag ställt och som gällde den utlovade utredningen. Finns den?

I stället utvecklade näringsministern tankegångar kring hur elpriserna skulle bli mera diversifierade. Verkligheten är faktiskt att industrin sitter med ganska långa avtal. Vargön Alloys t.ex. träffade i juni 1995 ett nytt avtal med Vattenfall på, tror jag, fem år. Då var produktionsskatten över huvud taget inte aktuell.

Näringsministerns resonemang må fungera i teorin, men i praktiken fungerar det inte – åtminstone inte för Vargön Alloys som läget nu är. Det företaget kommer att vara nedlagt långt innan dess avtal går ut. Därför gäller det att komma med en lösning som passar i nuvarande läge.

Vargön Alloys konkurrenter är inte med i EU. De är alltså inte bundna av EU:s konkurrensregler. Det är också något att fundera på, tycker jag. Hur tänker näringsministern hantera just den frågan?

Det som här tagits upp – alltså detta om att betrakta el som en råvara – skulle kunna vara en lösning. Anser näringsministern det? Jag skulle gärna vilja ha ett svar också på den frågan.

Prot. 1996/97:29
19 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 56 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Näringsministern påpekar helt riktigt att produktions-skatten omformats bl.a. till en fastighetsskatt. Han menar att det skall leda till att den elintensiva industrin inte drabbas. Det låter ju bra, men jag känner ändå oro över att det sker en övervältring på den elintensiva industrin; med tanke på hur de avtal ser ut som industrin har träffat med kraft-producenterna.

Är näringsministern beredd att vidta åtgärder som gör att vi kan vara förvissade om att en sådan här övervältring på den elintensiva industrin inte sker? Vill näringsministern göra ett sådant uttalande? I så fall kommer jag att vara väldigt nöjd med dagens debatt. I annat fall får man väl fortsätta att vara orolig. Jag hoppas alltså på ett positivt besked.

Anf. 57 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Roy Ottosson talade om ”bräckjärn” i debatten vad gäller den elintensiva industrin. Men då har man inte förstått särskilt mycket beträffande sambandet mellan industripolitik och energipolitik samt mellan energipriser och effekter på sysselsättningen. Man vill inte se verkligheten. Dess värre vill man, märker jag nu, inte ens höra något om hur verkligheten ser ut. Roy Ottosson har tydligen lämnat kammaren.

Roy Ottosson förde ett sofistikerat resonemang om huruvida det gällde basindustri eller ej. Jag kan bara konstatera att med Miljöpartiets politik – att vi skall stänga av hälften av elen nu direkt – måste man föra ett sofistikerat resonemang. Då spelar det liksom ingen roll. Om Miljöpartiets politik, en politik som man röstade för så sent som förra året, skall genomföras har vi ju ingen industri över huvud taget.

Herr talman! Jag kan förstå att ministern inte hinner svara på alla frågor, men frågeställningen är inte helt oväsentlig. Som ministern själv hör verkar Moderaterna vilja att Kristdemokraterna drar sig ur förhandlingarna. Och som ministern har erfarit kräver nu Miljöpartiet att Kristdemokraterna skall ut ur förhandlingarna. Det är därför inte oväsentligt om ministern har en uppfattning om den fortsatta diskussionen. Att inte svara är också en form av svar!

Anf. 58 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall försöka hinna med några av frågorna, men först vill jag redogöra litet grand för det principiella resonemanget.

Dan Ericsson, jag har inte alls den uppfattning som Birger Schlaug har gett till känna! Också Kristdemokraterna – för att nu recensera de olika partierna – är ett parti som innerligt önskar en uppgörelse om en långsiktig och stabil energiöverenskommelse. Man visar också intresse för att försöka jämka ihop sig. Jag beklagar att Moderaterna och Folkpartiet inte har visat ett sådant intresse. Det beklagar jag faktiskt djupt, uppriktigt och allvarligt.

Inledningsvis skall jag ge svar på några av de frågor som ställts om de tio företag som är hårdast utsatta och som använder el som råvara i sin

process. Det är egentligen för de tio som vi har gjort förändringen i fråga i skattesystemet. Jag tycker inte att man skall "köpa" hela kraftindustrins argumentation, att det bara är att vältra över en fastighetsskatt. Om man gör det och det leder till att kunden – i det här fallet den elintensiva industrin – inte kan betala och således inte lever vidare, måste den här kraftindustrin lika fullt betala skatt. Därför är det så viktigt för oss i Sverige att se till att vi upprätthåller en produktionskapacitet som gör att utbudet är större än efterfrågan när det gäller el. Vi måste ju sätta tryck också på kraftindustrin.

Jag har inte medverkat till alla förändringar i energipolitiken, men jag kan konstatera att kraftindustrin har betydande vinster och att det finns anledning för mig som energiminister att fundera över de beslut som många i denna kammare fattade redan på den tiden då jag inte var med. Det gäller alltså regleringar, avregleringar etc. samt hur den här marknaden fungerar.

Det är det vi nu försöker ställa om. Det är inte så att det bara skall rulla över. Med det tycker jag att jag har svarat på frågorna om de här tio företagen. Jag tycker att fastighetsskatten är en sådan konstruktion.

Sedan skulle jag vilja svara på Eva Björnes frågor om pappersindustrin. Jag är inte alldeles okunnig i den branschen. Jag har hört den där valsen många gånger: Om skatterna stiger, om lönerna stiger eller om vedpriset stiger, flyttar vi utomlands.

I den svenska skogsindustrin är trots allt den viktigaste insatsen vedråvaran, och vedråvaran står i den svenska skogsindustrin för mer än hälften av kostnaden för att producera papper. Det är faktiskt inte fastighetsskatten på våra vattenkraftverk som långsiktigt hotar pappersindustrin i Sverige. Man är rätt naiv om man tror det. Det är helt andra insatssvaror som bestämmer skogsindustrins överlevnadsförmåga. Det finns fortfarande ett utrymme. Vi har fortfarande t.ex. en vedråvara i Sverige och Finland som är den främsta i världen. Det går att titta på detta på ett litet annat sätt än vad Eva Björne nu gör. Jag delar alltså inte hennes uppfattning om skogsindustrin och denna skatt.

Till Marianne Andersson, som frågade om utredningen, skulle jag vilja säga att efter det att ni diskuterade utredningen har regeringen i budgetpropositionen lagt fram det förändrade förslaget till skatt. Det är ett resultat av den diskussion som ni förde här i riksdagen och den diskussion som vi också haft i regeringen. Vi kom då till den slutsatsen.

Sist, eftersom tiden rinner i väg, vill jag när ni pratar om en industri som inte bara är energiintensiv utan också kapitalintensiv säga att regeringen har åstadkommit en kraftig sänkning av priset på kapital. Visserligen har det skett samtidigt som en viss höjning av energipriset. När de här industrierna gör sina jämförelser tycker jag att en befogad fråga är: Hur mycket billigare har kapitalet blivit i denna kapitalintensiva industri, och hur mycket högre har energikostnaden blivit?

Anf. 59 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! Roy Ottosson har lämnat kammaren, men jag vill för de övriga som är kvar här peka på att basindustrierna ganska ofta kommer ut med nyhetsbrev. Den 4 november kom de ut med ett nyhetsbrev där de säger: Även tidningspappersbruken har en mycket hög elförbrukning,

cirka tio gånger högre än ett genomsnittligt verkstadsföretag. För alla dessa är Sverigeunika energiskatter ett gissel.

Sedan talade Anders Sundström om att kapitalet har blivit så mycket billigare. Nu är det så att de elintensiva industrierna lånar upp kapitalet i dollar eller D-Mark, så för dem har det inte gjort någon skillnad.

Någon lugn och ro känner inte Nils-Erik Söderqvist, men han känner litet att vi har fått besked. Det känner inte jag. Jag känner mig djupt orolig för framtiden. Jag måste säga att många har fått svar på sina frågor, men jag har inte fått ett enda rakt svar på de tre frågor som jag ställt i min interpellation.

I går kväll när jag fick svaret, Anders Sundström, kom jag att tänka på sången som Björn Skifs sjöng för många år sedan: Michelangelo, men så svara då! För Michelangelo var det inte så lätt att svara. Han är ju död sedan många år tillbaka. Men näringsministern är levande. Jag förväntar mig ett svar. Ett enkelt ja eller nej är tillräckligt för mig. Grip tillfället nu, Anders Sundström!

Avslutningsvis, herr talman, måste jag citera Bert-Olof Svanholm, ordförande i Volvo: "I mina ögon är näringslivet varken en gris som man skall slakta eller en ko som man skall mjölka, utan en häst som drar Sverige framåt." Tänkvärda ord, Anders Sundström. Ta med dem!

Anf. 60 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag läste i en tidning i går om den moderata kampanjparaten som nu skulle åka till Norrland och Bergslagen på en halvdags- och en heldagsturné från Skeppargatan och någon annan gata i Stockholms innerstad. Det är bra. Jag säger: Varmt välkomna till Norrland! Stanna mer än en halv dag, kanske en eller två dagar.

När Elizabeth Nyström försöker sig på sådana där enkla tricks, som att inte jag skulle veta hur det fungerar ute i basindustrin, vill jag påpeka att jag lever i ungefär samma slags region som Elizabeth Nyström, med den skillnaden att också hushållen behöver energi i en omfattning som är något större än i Elizabeth Nyströms region. Det där kan jag.

Men Elizabeth Nyström kom med ett nationalekonomiskt fantastiskt intressant påstående: För industrin spelar det ingen roll om vi har hög eller låg inflation, därför att man betalar i dollar. Är det moderaternas ståndpunkt, att inflationsbekämpning och fallande räntor är helt ointressant för industrin? Det är förskräckligt om det är er tro. Då behöver Elizabeth Nyström också åka en vända upp till Norrland och prata med oss som lever i verkligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.06 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

*svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1996/97:46 om SKS lokalisering till Söderhamn

Anf. 61 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Rolf Gunnarsson har frågat mig om jag fortfarande har planer på att driva frågan om lokalisering av Skogsvårdsstyrelsens kansli för Gävleborgs och Kopparbergs län till Söderhamn.

Under de senaste åren har jag kunnat notera att de statliga myndigheterna inte har tagit tillräcklig regionalpolitisk hänsyn när man beslutat göra omorganisationer. En förklaring kan vara att den enskilda myndigheten inte har tillräcklig överblick över allt som har betydelse i detta sammanhang. Mot den bakgrunden redovisade regeringen i sin sysselsättningsproposition i somras att det behövs en bättre helhetssyn vid förändringar i den statliga organisationsstrukturen och att regeringen i fortsättningen skall följa utvecklingen noggrant. Det är därför jag velat ha en ordning i fråga om Skogsstyrelsens organisationsförändring som innebär att regeringen, efter förslag av Skogsstyrelsen, ger riktlinjer för den nya regionala organisationens struktur.

Förslagen i regeringens försvarsproposition innebär att flera orter drabbas av förbandsnedläggningar. Regeringens bedömning är att utvecklingen av verksamheten vid F 15 innebär ett utomordentligt stort avbräck för Söderhamn, eftersom flottiljen har stor direkt och indirekt betydelse för kommunen. Hälsinge flygflottilj är den fjärde största arbetsgivaren i kommunen.

Under 1980- och 1990-talen har strukturomvandlingar och rationaliseringar inom basindustrin medfört stora problem för kommunerna och näringslivet i Gävleborgs län och särskilt för Söderhamns kommun. Övergången från industrisamhälle till tjänstesamhälle har inneburit stora påfrestningar för kommunen. Öppet arbetslösa uppgick i september i år till 11 %. Antalet anställda inom industrin har minskat kraftigt under de senaste 20 åren. Dessa arbetstillfällen har inte kunnat ersättas. Vidare är utbildningsnivån generellt lägre i Söderhamn än i riket i övrigt, och kommunen är i ett stort behov av ett kompetenslyft för att bättre möta de krav som framtiden ställer. Statistiken talar sitt tydliga språk: 32 % av kommuninvånarna i åldern 20–64 år har enbart förgymnasial utbildning, där siffran för riket är 25 %. 73 % av kommuninvånarna har inte mer än tvåårig gymnasial utbildning, där siffran för riket är 58 %.

Mot bakgrund av de särskilda förhållandena i kommunen har regeringen redovisat sin avsikt att lokalisera 350 statliga arbetstillfällen till Söderhamn. För att leda arbetet med detta har en särskild grupp skapats inom regeringskansliet under ledning av en statssekreterare i Närings- och handelsdepartementet.

Regeringen har också tillkallat en särskild utredare för att lämna förslag till åtgärder som kan stärka utvecklingen i Söderhamn. I uppdraget ingår, förutom att utarbeta ett förslag till vilka statliga verksamheter som

kan lokaliseras till Söderhamn, även att redovisa och bedöma behovet av andra insatser som kan göras för att stärka utvecklingsmöjligheterna. Utredare skall även medverka vid genomförandet av beslutade lokaliseringar. Detta arbete skall ske i nära samarbete med länsstyrelsen i Gävleborgs län och Söderhamns kommun. Utredaren skall kontinuerligt avrapportera till arbetsgruppen. Uppdraget skall vara genomfört senast den 31 december 1997.

Beskedet om förläggning av Skogsvårdsstyrelsens regionkontor till Söderhamn ligger fast och bygger på en sammanvägd bedömning, där regionalpolitiska hänsyn spelat en viktig roll.

Anf. 62 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag tackar först näringsministern för svaret. Att jag ställt en interpellation i frågan om den föreslagna tvångsflytten av Skogsvårdsstyrelsens kansli från Falun till Söderhamn har ingalunda enbart att göra med att jag bor i Dalarna. Jag känner också ganska mycket för min födelsestad Söderhamn.

Söderhamn är, som näringsministern sade, en stad som drabbats hårt och som nu fått en ny smäll, en tidig negativ julklapp av socialdemokraterna och deras stödparti, som vill lägga ned F 15. Jag tycker att en sådan bygd som Söderhamn behöver framtidsåtgärder av annan sort än konstgjorda arbetstillfällen som knycks från en annan plats. Att tvångsförflytta folk ger sällan bra eller ens önskat resultat. Det finns många bevis på det.

Jag hade knappast framställt min interpellation om inte Skogsstyrelsens styrelse hade kommit in med sin skrivelse till regeringen den 24 oktober i år. Där finns många allvarsord att ta fasta på. Jag kan svårligen tro att ens statsrådet kan vifta bort argumenten i detta brev. Jag vill anföra ett direkt citat från SKS brev. Det heter där:

”Enligt SKS mening skulle en sådan lokalisering medföra avsevärt försämrade förutsättningar av skogsvårdsstyrelsens verksamhet och betydande kostnadsökningar, både vad det gäller själva omställningen till en ny organisation och för den fortlöpande verksamheten.”

Jag undrar vad statsrådet tycker om dessa rader, där det talas om betydande kostnadsökningar och försämrade förutsättningar.

I svaret säger näringsministern att industrijobben i Söderhamn minskat, och det är riktigt. Men ger den nu föreslagna lokaliseringen av konstgjorda jobb några nya industrijobb? Tycker statsrådet det?

Jag undrar också, precis som SKS styrelse gör i sitt brev till regeringen, om statsrådet anser att den här flytten innebär några som helst nya jobb till Söderhamn, alltså en tvångsförflyttning av personal från Skogsvårdsstyrelsens kansli i Falun.

Jag har ytterligare ett par direkta frågor: Håller statsrådet med om att den av regeringen föreslagna flytten kommer att ge en ökad press på Söderhamn då det gäller jobb till de anhöriga som eventuellt följer med i en sådan här flytt? Och är det troligt att de medflyttande kommer att få jobb i Söderhamn?

Jag hoppas att statsrådet vill svara på de här frågorna.

Förslaget om flytten av kansliet från Falun till Söderhamn kan väl knappast vara ett realistiskt inslag ens i ett uppfyllande av en bråkdel av socialdemokraternas vallöfte från 1994 om nya jobb för att halvera ar-

betslösheten. Eller är detta ett inslag i uppfyllandet av vallöftena, statsrådet?

Anf. 63 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har litet svårt att förstå Rolf Gunnarsson när han kallar jobben på ett sådant här kansli för konstgjorda arbetstillfällen. Jag tycker att de är i allra bästa mening riktiga och nödvändiga jobb. Det behövs en regionorganisation för Skogsstyrelsens verksamhet, och den organisationen skall framför allt serva basverksamheten ute på fältet.

Om jag ser på skogsstyrelsepersonalen i Gävle-Dala-området finner jag att den i dag är i storleksordningen 83 jobb i Dalarna och 49 jobb i Gävleborg. Av dessa kommer ungefär 20 att finnas i Söderhamn. De allra flesta kommer att finnas ute i verksamheten, där de hör hemma, och jag tycker att det känns bra.

Rolf Gunnarssons folkbokföringsnummer utgår från Söderhamn och mitt utgår från Hudiksvall. Låt mig jämföra orterna Falun och Söderhamn med några intressanta siffror. Befolkningen minskade 1976–1980 med 1 000 personer i Söderhamn och ökade med 3 000 i Falun. Under 1981–1985 minskade den med 900 personer i Söderhamn och ökade med 1 000 i Falun. Åren 1986–1990 minskade befolkningen med 600 personer i Söderhamn och ökade med 2 000 i Falun. Åren 1991–1995 minskade den med 300 i Söderhamn och ökade med 1 300 i Falun.

När generaldirektörerna kommer med sina förslag blir det på något sätt alltid effektivast i de städer som är dyrast. Det är alltid effektivast i Stockholm och därefter i länscentrumet. Den sämsta verksamheten hamnar alltid i orter utanför länscentrumen. I sådana orter kommer lönen inte med solens upp- och nedgång. Jag tror faktiskt att industriorterna är rätt effektiva. Jag tror på Söderhamn.

Anf. 64 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Diskussionen om vem som missförstår kanske vi kan ta en annan gång.

Med konstgjorda jobb menar jag när det finns jobb på ett ställe och man tvångsförflyttar personer till ett annat. Det skapar inga nya jobb enligt mitt sätt att se detta.

Jag vill efter näringsministerns senaste inlägg komma med flera funderingar, eller rättare sagt flera frågor, om Skogsstyrelsen. Det heter från SKS att några långsiktiga vinster eller verksamhetsmässiga fördelar med Söderhamn inte kan förutses. Tvärtom sägs det i brevet att Söderhamns perifera läge i regionen utgör ett negativt inslag – även om det smärtar att höra sådant av en som är född i kommunen. Också kommunikationerna tas upp. Det sägs t.o.m. att produktiviteten kommer att minska, och det talas om siffran 25 %. Svårigheten med kontakten med andra myndigheter tas upp, och det tycker jag är en viktig del av detta. Organisationer och övriga skogliga intressen tas också upp i brevet till regeringen.

Jag vill ändå fortsätta med att fråga om meningarna i detta brev gör något intryck på statsrådet. Jag tog upp denna fråga tidigare i en frågestund, och fick svaret, om än inte ordagrant, att detta var litet kvirr från en som kommer från en större ort. Men jag tycker inte att det är kvirr när man talar om försämrade förutsättningar, det geografiskt dåliga läget för

sin verksamhet, minskad produktivitet, avsaknad av andra skogliga myndigheter, en ort som inte är attraktiv när det gäller att nyrekrytera, avsaknaden av en högskola, ökade kostnader och svårigheter att få jobb för medflyttande. Dessa åtta kriterier tycker jag att det är allvarligt att man bara kan lägga åt sidan.

Jag vill avsluta med ännu en fråga. Det heter ju att SKS för närvarande har som ansvar att bestämma organisationen inom de ramar som finns. Detta inkluderar tydligen enligt SKS mening också lokalisering av kansliorter. Jag undrar med anledning av svaret om regeringen har ytterligare planer på att påverka SKS verksamhet eller om regeringen vill förändra direktiven för SKS ytterligare genom att gå in och på andra sätt styra verksamheten?

Menar statsrådet allvar med sitt svar att de statliga myndigheterna som satts att fatta beslut själva skall ta regionalpolitiska hänsyn i sina ställningstaganden samtidigt som vi kräver att de skall ta ekonomiska hänsyn och vara så rationella som möjligt?

Fortfarande är det så att agerande av det här slaget för att skapa nya jobb inte ger några nya riktiga jobb.

Anf. 65 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall svara på frågorna.

Först och främst är det inte bara jag som tycker att myndigheterna skall ta regionalpolitisk hänsyn, utan det tycker också riksdagen. Riksdagen har sagt till myndigheterna att de skall göra det. Riksdagen har också sagt att den är missnöjd med hur myndigheterna sköter detta, på förslag av mig i somras. Riksdagen har också sagt att då det gäller Skogsstyrelsens organisation bör regeringen få möjlighet att hantera den. Det är naturligtvis ett speciellt ansvar för mig som regionalminister att jag som skall bevaka de regionala intressena också ser till att verksamheten sköts på ett sådant sätt, inom de områden som jag är ansvarig för, så att man lever upp till riksdagens beslut om regionalpolitisk hänsyn.

Produktiviteten är alltid – det är genomgående så, faktiskt – bättre i den stora staden i förhållande till den lilla. Jag tror att detta ofta är en myt. Jag påminner mig en historia som berättades när Vidar Fahlén i Örnsköldsvik uppvaktade Luftfartsverket om statsbidrag till flygplatsen i Örnsköldsvik och fick veta att den enda flygplats i Sverige där ekonomin gick ihop var Arlanda. Vidar reste sig då och sade: Då kan ni ju flyga upp och ned på Arlanda.

Detta resonemang är ofta väldigt ihåligt. Det är faktiskt så att industriorter som t.ex. Söderhamn har en mycket större vana att leva utifrån marknadens villkor. De har jobbat i produktion som alltid har varit konkurrensutsatt. Så är det inte alltid i de stora städerna. En hel del av den produktionen sker på marknader som inte är konkurrensutsatta. I den här frågan har jag därför en annan uppfattning än många generaldirektörer, inte bara en.

Jag tycker inte att kommunikationerna är ett problem i den här frågan. Den här verksamheten skall huvudsakligen skötas av distrikten, de distrikt som finns ute i länen. Det kommer att finnas distrikt i Hedemora, Leksand, Ludvika, Malung, Mockfjärd, Mora, Orsa, Rättvik, Svärdsjö, Älvdalen, Bergsjö, Bollnäs, Delsbo, Edsbyn, Hudiksvall, Ljusdal, Ock-

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

elbo och Storvik. Männen och kvinnorna i dessa distrikt kommer att klara kommunikationen med medborgare och skogsägare.

Anf. 66 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för att orten Svärdsjö blev nämnd. Jag kommer därifrån, och det lär väl inte vara varje årtionde som ordet Svärdsjö förekommer i talarstolen.

Jag vill avslutningsvis konstatera att statsrådets inställning i den här frågan bekymrar. Enligt det förslag som föreligger från regeringen och det beslut som sägs komma på torsdag fråntar väl regeringen delvis alla statliga myndigheter deras bestämmanderätt. Jag undrar litet om den socialdemokratiska ledamoten som sitter i SKS styrelse var med och fattade det här beslutet eller kom fram med det här förslaget – vi är ju oeniga om det är ett beslut eller ett förslag – om lokaliseringen, och vad den ledamoten har tänkt då det gäller direktiven om regionalpolitisk satsning. Denna ledamot kommer dessutom från det län som vi diskuterar och vari den ort som föreslås bli lokaliseringsort, Söderhamn, ligger, och detta gör att den här frågan blir ännu rörigare och inte så glasklar som statsrådet vill ha den till.

Det vore också frestande att, med den tidigare interpellationsdebatten i färskt minne, dra in regeringens energiinställning i den här frågan. Jag tror att statsrådet redan nu får börja fundera på hur han skall kunna stjäla jobb på andra ställen för att kunna täcka upp för exempelvis de orter i Norrland och Bergslagen som kommer att få hårda slag om regeringens energipolitik läggs fast.

Det sätt att ordna nya jobb som regeringen här föreslår kan väl knappast vara ett bevis på kreativitet. Det kan inte ens vara ett betyg till regeringen som består av det numera världsberömda ordet stabilitet.

Anf. 67 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Man kan ju i alla fall inte säga att stabilitet präglade perioden 1991–1994, då vi hade stora budgetunderskott och räntor på 500 %.

Det som är mer intressant är att nu styr en regering i Sverige samtidigt som industrisysselsättningen ökar. Man får gå ett tag tillbaka i tiden för att se när det senast inträffade. Industrisysselsättningen har alltså inte krympt, utan den växer. Det kommer den att fortsätta göra också med den energipolitik som vi för.

Men vi går tillbaka till sakfrågan. Den här typen av verksamhet är administrativa tjänster som skall serva en lokal verksamhet. Den kan etableras på många olika orter. Den kan etableras i Falun och den kan etableras i Gävle, men den kan också etableras i Söderhamn. Söderhamn uppfyller alla de krav som behöver ställas för att man skall få ett bra administrativt centrum. Söderhamnsborna har länge levt, och visat att de klarar att leva, på en hårt utsatt arbetsmarknad i hård konkurrens. Det är inte alla orter som kan uppfylla de krav som Söderhamn gör.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 68 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Ulla Löfgren har frågat mig om vilka åtgärder regeringen vidtagit och vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att Vägverket Produktion inte skall kunna missbruka sin ställning inom väg- och anläggningssektorn.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen för snart ett år sedan beslöt att upphäva sitt tidigare beslut om att bolagisera Vägverkets produktionsdivision.

Den 18 januari 1996 beslutade regeringen vilka riktlinjer som skall gälla för Vägverkets produktionsverksamhet. Av dessa riktlinjer framgår bl.a. att Vägverkets produktionsverksamhet skall bedrivas utan subventioner från Vägverket i övrigt. Vägverkets produktionsverksamhet skall också redovisas särskilt från Vägverkets verksamhet i övrigt. Vägverket skall varje kvartal avge en kvartalsrapport om verksamhetens resultat.

Regeringen har också krävt att Vägverket särredovisar omfattningen och det ekonomiska resultatet av uppdragsverksamheten som Vägverket bedriver åt utomstående samt att Vägverket i övrigt beaktar vad som gäller enligt konkurrensrätten.

Genom de riktlinjer regeringen har beslutat för Vägverkets produktion har möjligheten för Vägverket att korssubventionera den egna verksamheten med anslagsmedel stoppats.

Regeringen påpekar också att Vägverket skall beakta vad som gäller enligt konkurrensrätten. Det innebär bl.a. att Vägverket måste justera för det förhållandet att den egna produktionen bedrivs i myndighetsform på sådant sätt att verksamheten bedrivs konkurrensneutralt gentemot andra rörelseformer.

Vägverket har för Kommunikationsdepartementet redovisat att produktionsverksamheten vid verket har uppdelats i tre oberoende resultatenheter, en för färjeverksamheten, en för konsultverksamheten och en för produktion av bygg-, drift- och underhållstjänster.

Redovisningen i resultatenheterna är åtskild, och någon överföring mellan enheterna får inte ske enligt Vägverkets interna riktlinjer för verksamheten. Vägverket har dessutom indelat varje resultatområde i intern respektive extern verksamhet. Den interna verksamheten har även indelats i konkurrensutsatt respektive ej konkurrensutsatt verksamhet.

Vägverket har ställt ett resultatkrav i form av avkastning på eget kapital för varje resultatenhet. Samtliga av Vägverket vidtagna åtgärder syftar till att uppnå konkurrensneutralitet.

I syfte att följa upp hur Vägverket har tillämpat regeringens riktlinjer har Kommunikationsdepartementet i diskussioner med Riksrevisionsverket föreslagit en fördjupad revision i denna del. Utöver detta avser regeringen inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 69 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation. Framför allt vill jag tacka för att statsrådet verkar ha tagit min fråga på allvar.

*svar på
interpellationer*

Innehållet i svaret innebär ett erkännande att beslutet att inte bolagisera produktionsdivisionen medför ett visst problem att följa upp och kontrollera verksamheten. Samtidigt kan man fråga sig om inte regeringens motiv för att inte bolagisera, dvs. att de trafikpolitiska målen skulle kunna äventyras, innebär en signal till Vägverket om att regeringen är beredd att se mellan fingrarna på eventuella brott mot konkurrensneutraliteten.

För att återgå till svaret på min fråga: Även med mycket väl utvecklade ekonomisystem är det utomordentligt svårt, för att inte säga omöjligt, att fördela kostnaderna rättvist mellan de olika verksamheterna. Att fördela kostnaderna mellan extern och intern verksamhet är praktiskt ogenomförbart. Då det gäller t.ex. beläggningsarbeten används samma maskiner och samma personal både till vägverksjobb och till andra beläggningsarbeten, dvs. från andra beställare. Därmed skapas automatiskt möjligheten att redovisa de resultat man vill visa för respektive verksamhet.

Maskinkostnaderna är ett annat minst sagt stort problem. Hur beräknas avskrivningarna, räntekostnaderna, hur behandlas gamla, redan avskrivna maskiner, återanskaffningsvärden, kalkylräntor osv? Samma problem är det med de gemensamma omkostnaderna. Hur fördelas de mellan olika verksamheter? Vad är stabskostnader, vad tillhör produktionen? Detta kommer alltid att förknippas med ett visst mått av godtycke.

Avkastningskrav på eget kapital talar statsrådet om. Hur har det egna kapitalet fastställts? Det är mycket svårt att fördela eget kapital mellan verksamheter och helt omöjligt att knyta det till extern eller intern verksamhet.

Herr talman! Det är helt omöjligt att hävda att man genom att ange riktlinjer stoppat möjligheten att korssubventionera den egna verksamheten med anslagsmedel. Riktlinjerna som sådana kan endast bli en allmän viljeyttring. Med nuvarande upplägg krävs en djupgående attitydförändring ute i verkligheten för att uppnå konkurrensneutralitet. Finns inte viljan ute på fältet, på produktionskontoren, är det omöjligt att ur konkurrenssynpunkt stoppa otillbörliga transfereringar.

Då är min fråga: Tycker statsrådet att det är tillräckligt att kontrollen av att man uppfyller konkurrensneutraliteten bygger på förtroende? Det är vad den måste göra.

Anf. 70 HANS STENBERG (s):

Herr talman! I sin interpellation kritiserar Ulla Löfgren att bolagiseringen av Vägverkets produktionsverksamhet inte genomfördes den 1 januari 1996. Dessutom påstår hon på enligt mitt tycke mycket lösa grunder att Vägverkets produktionsdivision skulle syssla med prisdumpning.

Skälet till att vi 1995 upphävde bolagiseringsbeslutet och drog ned takten i konkurrensutsättningen var att vi inte ville äventyra de trafikpolitiska målen för verksamheten. Dessutom skall jag påminna om att det faktiskt saknas ekonomiska förutsättningar för att genomföra en bolagisering och finansiera den inom Vägverkets egen anslagsram.

Jag vill framhålla att vi socialdemokrater har en väldigt pragmatisk syn på i vilken form som den här verksamheten skall bedrivas. Det viktiga för oss är att se till att de trafikpolitiska målen uppfylls och att vi kan upprätthålla en så god vägstandard som möjligt.

När det gäller Ulla Löfgrens påståenden om prisdumpning är det faktiskt lätt att konstatera att Ulla Löfgren är litet vårdslös med sanningen i det här fallet. De upphandlingar som Vägverkets produktionsdivision i Västerbotten har varit inblandad i talar i verkligheten ett annat språk. Det finns i och för sig stora skillnader mellan anbud. Men skillnaderna mellan de privata företagen är i många fall betydligt större än mellan Vägverkets produktionsavdelning och de privata.

Ulla Löfgren har inskränkt sig till att enbart nämna de anbud som Vägverkets produktionsavdelning vunnit. Tittar man bara på dem kan man naturligtvis få en väldigt skev bild av verkligheten. Om man däremot tittar på ett större antal upphandlingar träder en betydligt riktigare bild av verkligheten fram.

I interpellationen nämns tre projekt: en utbyggnad av en kyrkogård, anläggande av en kaj och fjärrvärmekulvertar. Jag roade mig med att titta på hur det ser ut med dessa anbud.

När det gäller kajen i Skelleftehamn skilde det 2 % mellan Vägverket och NCC, som var tvåa. Däremot skilde det 23,5 % mellan NCC och SIAB, som var trea. Dumpar Vägverket så dumpar också NCC. Beträffande Bålsö kyrkogård skiljer det ganska ordentligt, 18 %, mellan produktionsavdelningen och närmaste konkurrent. Det kan också jämföras med ett annat objekt, en bro över Ållsån på vägen 908, där vinnande PEAB är 27,5 % billigare än Vägverket. Det är lika obefogat att tala om dumpning i båda fallen.

Fjärrvärmeanläggningarna gällde två områden. Vägverket har vunnit det ena anbudet med knappast möjliga marginal, 0,3 %, medan det förloerade det andra anbudet med 9,8 %.

När man i dessa sammanhang använder ordet prisdumpning, då är man oseriös. Det är viktigt att statliga företag inte utnyttjar sin ställning till att dumpa priserna. Men det är också viktigt att vi i riksdagen håller oss till vad som är fakta och sanning och inte som Ulla Löfgren gör går fram med grundlösa bebyggningar mot ett statligt företag.

Anf. 71 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Ulla Löfgren säger att hon har förstått att vi tycker att det faktum att det inte skedde någon bolagisering har inneburit problem. Jag delar inte den uppfattningen; jag beklagar att svaret kan tolkas på det sättet. Jag måste säga att det här har utvecklats på ett utomordentligt bra sätt efter det att riksdagen fattade sitt beslut förra året.

Sedan frågade Ulla Löfgren om detta bygger på ett förtroende. Det är väldigt enkelt att svara på den frågan. Ja, det bygger på att vi har förtroende för Vägverket och för att man skall klara av detta på ett alldeles korrekt och riktigt sätt. Vi har verkligen haft anledning att diskutera det här, och vi kan konstatera att det finns skäl att lita på Vägverket.

Jag vill ta upp ett exempel på när vi inte kan beskyllas för att på något sätt vara partiska gentemot vårt eget verk. Vi har frågat Konkurrensverket om det finns några anmälningar angående Vägverket och de externa uppdragen. Det hade inte kommit in någon enda anmälning till Konkurrensverket. Det betyder att det sätt på vilket Vägverket sköter verksamheten med resultatenheter och de principer som man tillämpar har granskats av externa revisorer. Revisorerna har varit överens om att detta fungerar på ett bra sätt. Det gör att vi inte på något sätt vare sig använder statens

medel otillbörligt eller utsätter privata entreprenörer för en oneutral konkurrens.

Det står i interpellationen att det i denna bransch förekommer en del – som jag tror att det formulerades i interpellationen – kartellbildning. Det är möjligt, men jag känner inte till så mycket om det. Däremot känner jag till att Vägverket med den här konstruktionen har en oerhört seriös hantering av sina externa uppdrag.

Anf. 72 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Jag måste rätta statsrådet. Jag har inte talat om kartellbildningar, utan jag har sagt att det förekommer prisdumpning. Hans Stenberg tog upp samma sak. Han sade att jag anklagar Vägverket för prisdumpning. Ja, och samtidigt kan jag säga att det är ganska vanligt förekommande i branschen. Om man vid en viss tidpunkt t.ex. har övertalig personal kan man dumpa priset för ett jobb för att kunna sysselsätta personalen, eftersom man ju i alla fall har dessa kostnader. Så det förekommer. Men jag sade också i min interpellation att det är det privata bolaget som får ta ansvaret om man håller för låga priser. Vad som kan hända är att det blir för dålig lönsamhet så att man blir tvungen att dra ned på verksamheten eller gå i konkurs, i motsats mot vad som gäller för Vägverket Produktion där dessa mekanismer inte fungerar.

Hans Stenberg tog upp ett antal exempel på detta med prisskillnader. Det är helt okej med prisskillnaderna från 0,3 % och kanske upp till 10 %. Det är inte så lätt att hålla sig på 0,3 %, men om man börjar komma över 10 % kan man vara nästan säker på att det rör sig om ett rent förlustjobb. Vägverket har ju ställt krav på Vägverket Produktion, att avkastningen skall vara 2 %, och det är ju inte mycket. Marginalerna är väldigt små. Därför innebär stora prisskillnader i de allra flesta fall prisdumpning, om man inte har räknat fel förstås, vilket händer ibland.

Statsrådet tyckte att jag hade tolkat svaret felaktigt, att detta uppfattades som ett problem. Då måste jag säga att om ni inte har insett att det är ett problem kommer ni nog att få göra det. Jag talade i mitt anförande om svårigheten att i ekonomisystem och annat kontrollera detta, och det var ju fakta. Då ni nu har bett Riksrevisionsverket att se över frågan tycker jag att ni också skall låta Riksrevisionsverket se över om det är möjligt att särskilja intern och extern verksamhet. Det är i dag helt omöjligt, vilket gör att det hela blir svårkontrollerbart. Skall man lyckas få till stånd en konkurrensneutralitet måste det ske via en bolagisering. Genom en sådan åtgärd blir det egna kapitalet klart angivet och möjlighet till beräkning av nyckeltal för lönsamhet skapas.

Jag skall inte tjata, men jag kommer nog att återkomma i frågan. Jag är allvarligt oroad för huruvida det råder konkurrensneutralitet eller inte. Det finns möjligheter för Vägverket att kringgå detta.

Anf. 73 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Jag märker att Ulla Löfgren inte är särskilt mottaglig för fakta, men det hade jag inte heller förväntat mig. Ändå har Ulla Löfgren ett förflutet i byggbranschen och borde därför veta att det är ganska vanligt med rätt stora variationer i fråga om inlämnande av anbud, beroende på hur man räknar och vad man råkar ha för kostnader på olika orter. Det

kan skilja oerhört mycket mellan olika företag, beroende på var man har sina verkstadsupplag osv. Att för den skull tala om dumpning varje gång som ett visst företag råkar vara billigast är oseriöst.

Man kan jämföra med en annan bransch, transportbranschen, där kostnaderna är oerhört pressade. Men om man ser på kollektivtrafikupphandlingar och annat kan man se väldigt stora skillnader i anbudsnivåer när det gäller sådant som borde vara ganska lätt att räkna på ett likartat sätt.

Så fort Vägverket råkar vara billigare på något område säger Ulla Löfgren att det handlar om prisdumpning, och när Vägverket är dyrare är det helt i sin ordning. Det visar att det egentligen inte är rättvisa spelregler på marknaden som man är ute efter, utan man vill helt enkelt av ideologiska skäl ha privata företag. Man vill inte ha något offentligt alternativ.

Jag tror ju att det är tvärtom. På det här området där största delen av verksamheten är konkurrensutsatt och där mycket utförs av privata företag är det viktigt att det också finns ett statligt alternativ att jämföra med. Därmed upprätthåller man en ordentlig och levande konkurrens framöver. Då måste Vägverket Produktion få jobba under exakt samma villkor som sina konkurrenter.

Anf. 74 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag vill fortsätta där Hans Stenberg slutade. Det finns en poäng som är bra med Ulla Löfgrens interpellation. När vi nu diskuterar denna fråga i kammaren betyder ju det att Vägverket nog är den mest konkurrensneutrala organisation som man kan tänka sig, särskilt om man jämför med en del av de företag som Vägverket konkurrerar med. Jag är inte alltid säker på att de är lika noga med att särskilja sin redovisning. Det är detta som den offentliga debatten innebär, att allting som görs inom Vägverket blir genomlyst och synligt. Det är inte alls illa. Det är ganska bra att man har en demokratisk insyn, och det är bara i denna verksamhetsform som man har den insynen.

Vägverket redovisar varje kvartal till regeringen resultatet av enheternas verksamhet, uppdelat på olika verksamhetsgrenar.

Om Vägverket inte når de fastställda avkastningskraven får man ta konsekvenserna av det. Det gäller Vägverket, och det gäller ett annat av våra affärsverk som är aktuellt i dagarna. Det är inte på det sättet att man inte har möjligheter att påverka bara därför att man inte kan gå i konkurs. Vi har mycket goda möjligheter att påverka och sätta tummen i ögat på den här typen av verksamhet också om det skulle behövas.

Anf. 75 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Det behövs konkurrens inom den här sektorn – det är jag den första att erkänna. Men konkurrensen skall vara på samma villkor. Hur kan det komma sig att varken beställarna på Vägverket eller Vägverket Produktion är nöjda? Beställarna hade hellre sett att produktionen bolagiserats, därför att man hade då haft lättare att vara en bra beställare. Produktionen hade gärna sett att man hade fått bolagiseras, därför att man hade då fått jobba på samma villkor som sina konkurrenter och sluppit den här misstron.

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

Hans Stenberg säger att jag har jobbat i den här branschen, och det har jag. Jag vet att en skicklig beställare aldrig handlar upp flera olika entreprenadformer av en och samma entreprenör. Man har inte jobb både på löpande räkning och på fast pris, och kanske ytterligare någon entreprenadform, därför att då blir det omöjligt att konkurrera.

Den uppdelning som är gjord i redovisningen säger absolut ingenting. Vägverket har nämligen inte ekonomisystem där man kan skilja på de sakerna. Det är i alla fall ett manuellt arbete och väldigt svårt att kontrollera.

Vägverket vann 85 % av de entreprenader som var ute nu senast och som jag jämförde med, och det var rätt stora prisskillnader. De 15 % som togs av andra entreprenörer hade också rätt stora prisskillnader. Jag hävdar fortfarande att man inte jobbar under samma villkor innan Vägverket har bolagiserats, och då är stora prisskillnader prisdumpning.

Anf. 76 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag tror att vi blandar äpplen och päron i debatten. När det handlar om de externa uppdragen vann Vägverket ungefär en fjärdedel av de upphandlingar man lade ut. De anbud som man lämnade var på ungefär 5 % av den externa marknaden. Det handlar bara om 1,25 % av den externa marknaden där Vägverket har, som Ulla Löfgren menar, gjort ett arbete på ett otillbörligt sätt.

Att man har en egen produktion för Vägverkets eget arbete är en annan sak. Där sköts också en intern upphandling, men det är huvudarbetsuppgiften för Vägverket. Efter vad jag har förstått av interpellationen, handlar frågeställningen om problemet att Vägverket tar jobb för den privata marknaden när det gäller kyrkogårdar, Skelleftehamn osv. Vi måste kanske skilja på det ena och det andra.

Jag menar att konkurrensneutraliteten i vilket fall som helst uppfylls med råge genom den offentliga debatt som man kan ha när det handlar om ett verk som är demokratiskt genomlyst. Det skulle inte gå, oavsett om det var Skanska eller NCC, att diskutera kalkyler och resurser och jämföra de olika objekten här i riksdagen. Det går bara när det är en offentlig myndighet. Jag tycker att det är ett värde i sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1996/97:51 om handlingsplan för m/s Estonia

Anf. 77 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Eva Björne har frågat vad jag och regeringen har för handlingsplan för att färjekatastrofen med m/s Estonia skall få ett värdigt slut för överlevande och anhöriga.

Först regeringen Bildt, därefter regeringen Carlsson och nu regeringen Persson har på olika sätt försökt lösa de frågor som uppstått i anslutning till katastrofen. Beslut av vikt har förankrats bland övriga partier. Flera statsråd har fört samtal med anhöriga och deras representanter. De anhörigas föreningar har stöttats med ekonomiska bidrag, och en särskild

utredare har haft till uppgift att ge de anhöriga vägledning om hur de kan ta till vara sina intressen med anledning av katastrofen. Ett etiskt råd har även tillkallats för att ge råd i de svåra etiska frågorna.

En statlig myndighet, Styrelsen för psykologiskt försvar, har nu fått ett särskilt uppdrag att arbeta med att fördjupa anhörigdialogen. Styrelsen har anställt en särskild informatör för att arbeta med den fördjupade dialogen. Ett 020-nummer har inrättats för de anhöriga. De anhöriga har även informerats om vart de kan vända sig för att diskutera och lämna synpunkter etc. Nu arbetar styrelsen med att ta fram en särskild projektplan för att, precis som regeringen och partiledarna begärde, i samråd med de anhöriga söka få till stånd en fördjupad dialog.

Vad gäller fartyget och platsen för dess förlisning beslutade regeringen den 19 juni 1996 att arbetet med att övertäcka m/s Estonia skulle avbrytas. Regeringen gav även Sjöfartsverket ett förnyat uppdrag att ombede bevakning vid platsen för fartygets förlisning.

Ersta sjukhus har sedan tiden för m/s Estonias förlisning varit ett stöd på det personliga planet för en del anhöriga och överlevande. Det arbetet är betydelsefullt och är en viktig del i det totala arbetet. Ersta sjukhus har sammanställt och skickat ut en enkätundersökning till de anhöriga i syfte att klargöra katastrofens effekter vad gäller bl.a. kroppsliga och psykiska symtom. Undersökningen har översänts till Styrelsen för psykologiskt försvar, som skall komma in med ett yttrande angående styrelsens möjligheter att utnyttja materialet från Ersta.

I arbetet kring m/s Estonias förlisning är det betydelsefullt att de anhörigas och överlevandes olika uppfattningar respekteras. Det är viktigt att lyssna och försöka fatta så bra beslut som möjligt – och att hela tiden föra en dialog med de anhöriga.

Anf. 78 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

I detta svar är det ett par saker som jag tycker är bra. Jag tycker att det är roligt med erkännandet och omnämmandet av Erstas personal.

Jag gläder mig väldigt mycket åt de sista raderna i svaret: ”Det är viktigt att lyssna och försöka fatta så bra beslut som möjligt – och att hela tiden föra en dialog med de anhöriga.”

Som jag har förstått det, kommer detta litet väl sent. De anhöriga har ju i nästan två år nu framfört klagomål på att de inte har fått föra den dialog som de så gärna skulle vilja föra med ministern och departementet. Jag förstår att det tidsmässigt har varit svårt för ministern att klara det. Jag hoppas att Styrelsen för psykologiskt försvar nu kan sköta det här på ett riktigt bra sätt och sedan för fram resultatet till departementet och ministern, så att de får resultatet av detta.

För övrigt tycker jag inte att svaret ger svar på min fråga i interpellationen, utan det är en redogörelse av vad som har gjorts. Det finns ingenting med om någon handlingsplan för hur färjekatastrofen med Estonia skall kunna få ett värdigt slut.

Det som händer just nu, och som har hänt under en tid, är att medierna målar upp motsättningar och anklagelser mellan regeringen/departementet och de anhöriga och mellan olika grupper av anhöriga osv.

Man anklagar regeringen och man anklagar Sjöfartsverket för att inte sköta detta på ett bra sätt. Enskilda skriver upprop i tidningarna med krav

på utredning av handläggningen av Estoniakatastrofens efterspel. Det finns missförhållanden i haverikommissionen. Det cirkulerar många, många rykten och antaganden, bl.a. om vilken last Estonia hade och om det är det som påverkar arbetet. Allt detta, sant eller osant, ökar ju bara på och förändrar de anhörigas sorg. Det blir en desperation som vänds till en vrede mot politikerna. Detta är inte bra. Det är ju helt fel. Ju längre tid som går, desto fler blir ryktena och spekulationerna om vad det är som egentligen har hänt, vad det är som händer och vad som skall hända.

Dessutom fick jag precis innan jag gick in här i kammaren på Aktuellt höra att Sjöfartsverket inte vill fortsätta att bevaka haveriplatsen därför att det kostar för mycket. Det var ett förnyat uppdrag man fick så sent som i juni. Man frågar sig nu: Finns det ingen plan för och inga tankar om vad som skall hända med Estonia och med gravplatsen? Skall man återuppta övertäckningen, skall Estonia vara en gravplats som ständigt skall bevakas eller skall man bärga kroppar? Det är dessa frågor som de överlevande och de anhöriga vill ha svar på. Det är denna ovisshet som skapar en så fantastiskt trist situation för dessa människor.

Anf. 79 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det har varit en oerhört traumatisk situation för många människor i vårt land när det gäller denna stora katastrof – en stor katastrof som ingen hade kunnat förutse eller hade kunnat förutse konsekvenserna av.

Jag vill citera ett uttalande som gjordes här i kammaren den 15 december 1994: ”Vi vet alla – statsministern sade det också – att det i denna fråga inte finns rätt eller fel, sanning eller osanning. Alla känner hjälplösheten och förtvivlan, alla plågas av det beslut som måste fattas. Ändå måste det fattas. Inget och ingen kan göra katastrofen ogjord.”

Detta var ett citat ur ett ganska långt inlägg av den före statsministern Carl Bildt i samband med att regeringen redovisade det beslut som hade fattats samma dag. Jag återger detta citat därför att jag tycker att det är en bra formulering av ett mycket svårt dilemma som myndighetspersoner, personliga vänner och människor i omgivningen alla står inför när det gäller de svåra beskederna och de svåra besluten efter m/s Estonias förlossning.

Naturligtvis har de anhöriga och de överlevande genomgått det största traumat och de största problemen. Men det är många i Sverige och i våra grannländer som har haft en väldigt besvärlig tid efter det inträffade. Men ändå kan inget och ingen, som Carl Bildt sade, göra katastrofen ogjord. Därför måste en del beslut fattas.

Beslutet om övertäckningen kom till i en diskussion som handlade om gravfrid och möjligheterna att skydda gravfriden. Efter de kontakter som förekom under våren, vilka dels gällde rättsprocesser, dels de anhörigas krav, fattade regeringen efter samråd med samtliga riksdagspartier beslut om att skjuta upp övertäckningen. Det beslutet ligger fast och vi kan i dag inte säga något om när det blir aktuellt att fatta något annat beslut. Det beror bl.a. på att det är omöjligt att förutsäga hur rättsprocesserna kommer att utvecklas.

Anf. 80 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Det är helt rätt att det var en traumatisk händelse. Det var en händelse inför vilken man stod handfallen. Jag känner själv en väldig tveksamhet till vad man gör och vad man inte gör i en sådan situation.

Statsministrarna i de regeringar som det hänvisas till i svaret, regeringen Bildt och regeringen Carlsson, sade i sina första uttalanden att Estonia skulle bärgas. Det är dessa uttalanden som de anhängiga har bundit upp som ett löfte som de vill gå vidare med.

Att bärga Estonia är väl knappast möjligt. Även anhängiga och överlevande tycker i dag enligt vad jag har hört att det inte skulle vara realistiskt. Däremot vill de ha ett slutgiltigt beslut. Skall Estonia vara en gravplats ute i havet? I så fall vill de att den skall bevakas så att den inte kan plundras. Skall man bärga de kroppar som över huvud taget går att bärga, ta upp dem och identifiera dem så att de kroppar som går att finna kan begravas? De anhängiga vill ha beslut om ett av dessa två alternativ så snart som möjligt, eftersom de tycker att det nu har gått tillräckligt lång tid då de fått olika signaler. Dessutom har de anhängiga inte tyckt om detta med övertäckning. Det var ju en väldigt stor majoritet som sade nej till övertäckningen. Det var väl också det som bl.a. bidrog till att övertäckningen avbröts.

Att man kommer fram till ett beslut om hur man skall förfara med Estonia så att de anhängiga kan slutbearbeta sin sorg är ytterst viktigt. Om jag är rätt underrättad väntas haverikommissionen lägga fram sin utredning i januari.

Tala om för de anhängiga nu i november att ett slutgiltigt beslut kommer att fattas i början av 1997 och att de då får ett klart besked! Det är viktigt att verkligen fullfölja den dialog med de anhängiga som utlovas i svaret, att föra den fortlöpande och att ta till sig de anhängigas synpunkter.

Anf. 81 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Den här debatten påminner litet grand om den debatt som fördes under höstmånaderna 1994; det gäller att komma fram till ett beslut och att kunna lämna ett slutgiltigt besked. Det var de krav som ställdes då.

Jag tror att vi måste inse att denna enorma katastrof egentligen aldrig kommer att nå fram till ett slut. Detta är någonting som vi i Sverige och i våra grannländer kommer att få leva med under resten av vår generations levnad. Den här typen av katastrofer kan icke få ett slut.

Det sätt på vilket vi tillsammans kan bearbeta detta i det offentliga Sverige – jag talar då inte om den individuella dialogen med de närmast berörda – är att faktiskt se till att gemenskapen över Östersjön fortsätter och att vi arbetar med sjösäkerheten, så att de människor som drabbades av denna fruktansvärda olycka inte har dött alldeles förgäves.

Anf. 82 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Hösten 1994 fattades ett politiskt beslut utan någon dialog med de anhängiga. Jag tolkar kommunikationsministerns svar så, att man kommer att ha en tät och intensiv dialog med de anhängiga via Styrel-

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

sen för psykologiskt försvar. Då kan man komma fram till ett beslut som kan accepteras av de anhöriga och de överlevande.

Jag tror inte heller att katastrofen som sådan kommer att få ett slut – inte så länge någon som har en anhörig som omkom lever. Däremot kan den få ett politiskt slut. Det kan bli ett politiskt slutgiltigt beslut om hur man förfar med de kroppar som finns ute vid Estonia och om hur man förfar med den begravningsplats som utlysts ute i havet.

När Alexander Kielland stälpte i Norge tog det tre och ett halvt år innan det politiska beslutet var färdigfattat. Där kom man till beslutet att bärga kroppar. Sedan var den delen av katastrofen avslutad. De anhöriga var nöjda med att de fick ta upp och ta hem de kroppar som man hittade och begrava dem.

Jag har uppfattningen att de anhöriga och de överlevande efter denna färjekatastrof också kommer att få finna sig i det beslut som fattas. Jag vet att det beslut som de helst vill att man fattar är att man bärgar de kroppar som går att bärga. Möjligheten att fortsätta att ha platsen som en bevakad gravplats finns också. Det innebär andra aspekter, t.ex. ekonomiska. Det beslutet måste fattas politiskt. Man måste vara så stark att man kan fatta ett beslut om detta.

Anf. 83 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det har fattats ganska många politiska beslut i denna fråga. Vi måste inse att de faktiskt inte accepteras av alla, men de har ändå varit nödvändiga att fatta. Det beslut som ligger fast innebär att gravfrid råder. Platsen där Estonia sjönk är en gravplats för svenskar, estländare och alla andra medborgare som omkom där.

Däremot tror jag inte att vi i fortsättningen kommer att få en anorlunda dialog än den som har varit under dessa två år. Jag tycker att det är viktigt att den dialog som har pågått under två år skall få fortsätta i SPF:s former. Jag vill ge SPF en chans att utföra sitt arbete på ett så bra och hyggligt sätt som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1996/97:62 om Gotlandstillägget

Anf. 84 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Lilian Virgin har frågat mig om jag nu är beredd att genom regeringen återkomma med en lösning av frågan om avvecklingen av högstprisregleringen och Gotlandstillägget – detta mot bakgrund av att godstransportföretagen för att kompensera sig för minskningen känner sig föranledda att höja fraktpriserna till och från Gotland.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen har beslutat om avveckling av högstprisregleringen och Gotlandstillägget. Avvecklingen skall ske med 0,2 procentenheter per år med start den 1 januari 1997. Högstprisregleringen skall gälla ända till dess att avvecklingen av Gotlandstillägget är helt slutförd.

Av regeringens proposition om riktlinjer för upphandling av Gotlandstrafiken framgår att regeringen avser att ge berörda myndigheter i

uppdrag att följa upp avvecklingen av Gotlandstillägget och högstprisregleringen. I detta sammanhang bör särskilt de mindre gotländska företagens konkurrensvillkor och utvecklingsmöjligheter belysas. Myndigheterna bör årligen rapportera avvecklingens effekter till regeringen.

Det är i dagsläget för tidigt att dra några slutsatser om effekterna av Gotlandstilläggets avveckling. Regeringen har dock för avsikt att noga följa de berörda myndigheternas rapportering om avvecklingens effekter. Om effekterna visar sig bli negativa för Gotlands näringsliv är regeringen beredd att då återkomma i frågan.

Anf. 85 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Det kommunikationsministern tar upp, dvs. att regeringen har för avsikt att följa de berörda myndigheternas rapportering om avvecklingens effekter, är bra. Kommunikationsministern säger också att regeringen är beredd att återkomma i frågan om effekterna blir negativa för Gotlands näringsliv.

ASG och Bilspedition representerar tillsammans ca 90 % av det reguljära godsflödet. De har aviserat att den första avtrappningen av Gotlandstillägget medför fraktprisökningar på 23 %. Bilspedition Visbydistriktet har i brev till sina kunder från den 30 oktober i år aviserat att de måste kompensera det underskott som uppstår 1997 vid nedtrappningen av Gotlandstillägget med 23 procentenheter.

Totalt subventionerar Gotlandstillägget godsfrakterna till och från Gotland med ca 60 miljoner årligen. Nu försvinner en tredjedel från årsskiftet på grund av nedtrappningen.

Den höjning som nu har aviserats innebär att man direkt kan konstatera att effekterna blir negativa för Gotlands näringsliv om ingenting görs. Vid behandlingen av riktlinjerna för upphandlingen av Gotlandstrafiken erinrade sig trafikutskottet med anledning av motioner de möjligheter som staten har att omgående motverka uppkomsten av eventuella problem. I debatten i kammaren sade vi att vi såg det som ett löfte att regeringen skulle återkomma omgående. Nu anser vi att regeringen måste infria löftet och göra någonting för att förhindra de negativa konsekvenserna.

Gotlandstillägget och högstprisregleringen är komplicerade frågor. Det har jag inte minst insett när jag nu har försökt sätta mig in i de olika reglerna. Jag kan också tala om att ingen annan enskild fråga har engagerat så många gotlänningar som denna. Jag har aldrig i ett enskilt ärende fått så många påringningar, kontakter och brev från gotlänningar som när det gäller fraktkostnaderna. Många är oroliga och undrar hur vi med de höjda fraktpriserna skall kunna konkurrera med våra produkter och hur vi skall kunna utveckla vårt näringsliv och småföretagande när transportkostnaderna höjs så mycket. Oro finns för att företag låter bli att utveckla sig eller etablera sig på Gotland om vi får höjda fraktpriser. I slutändan är det sysselsättningsmöjligheterna på Gotland som hotas.

Jag måste erkänna att jag inte kunde förutse att fraktkostnaderna skulle höjas i den omfattning som nu föreslås. Jag tänkte mig också att högstprisregleringen skulle dämpa höjningarna. När jag nu har satt mig in i frågan inser jag att högstprisreglering inte har den betydelse som man skulle kunna önska sig. Det säger jag med tanke på den 5-procentiga prishöjning som Bilspedition gjorde 1994. Den höjningen anmälades till

Prot. 1996/97:29
19 november

*svar på
interpellationer*

Konkurrensverket och till Sjöfartsverket såsom stridande mot högstprisförordningen. Konkurrensverket fann inte att höjningen stred mot konkurrenslagen. Sjöfartsverket fann att det fanns anledning att anta brott mot högstprisregleringen och överlämnade ärendet till åklagarmyndigheten i Göteborg. Där avskrev man i sin tur ärendet då brott inte kunde styrkas, eftersom det inte gick att fastställa något entydigt fraktpolis på fastlandet. Transportkostnaden bestäms från fall till fall efter förhandlingar med transportköpare och transportsäljare. Frakten är unik för varje transport. Faktorer som rådande konkurrenssituation spelar en viktig roll.

Att denna fråga är svår visar inte minst det faktum att Gotlandstillägget ifrågasatts många gånger. Regeringsförslag om en avveckling har presenterats för riksdagen två gånger tidigare – 1986 och 1992. Då avslögs förslagen, och trafikutskottet anförde att Gotlandstillägget borde behållas i avvaktan på resultaten.

Min avsikt är inte att vi skall riva upp det beslut som riksdagen fattade om den nedtrappning som skall gälla från 1997.

Anf. 86 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det här *är* en komplicerad fråga. Det har ju den tidigare behandlingen också visat. Det har också tidigare kunnat visas att det mesta av pengarna i Gotlandstillägget faktiskt har gått till företag som har kört mest på fastlandet och minst på Gotland. Det var ju inte det som var meningen.

En sak som man också måste komma ihåg är att det faktiskt råder konkurrens vad gäller transporterna till och från Gotland. Frågan är om ett transportföretag *kan* höja fraktpiserna hur mycket som helst utan att något annat företag i så fall är intresserat av att gå in för att göra en bra affär.

Hur det än är med det, har vi för avsikt att lägga ut ett uppdrag i januari månad i nästa år. Det är inte riktigt färdigdiskuterat om det uppdraget skall gå till NUTEK eller till Konkurrensverket. Som jag ser det blir det förmodligen ett samråd mellan dessa två myndigheter. Det betyder att de får en rapporteringsskyldighet när det gäller utvärderingen av vad som händer. Det är det sätt som det går att lösa frågan på med de riksdagsbeslut som nu föreligger. Då följer vi riksdagsbeslutet om uppföljning och kommer i gång med en gång. Vi kan inte lägga ut ett sådant här uppdrag innan det faktiskt har börjat att gälla.

Anf. 87 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! Jag tackar för att regeringen är beredd att lägga ut ett uppdrag redan i januari. Jag tror att det är det som är det nödvändiga här. En lösning på konkurrensproblemet med Gotlandstillägget skulle kunna vara att en myndighet får de medel som Gotlandstillägget inbringar, och att dessa medel sedan fördelas bland de företag som har extrakostnader i samband med Gotlandstrafiken. Det är också kostnadsneutralt för staten att göra så.

Jag vet också att det finns seriösa företag på Gotland som har gått ut med upphandling för att försöka få konkurrens, men jag har kunnat konstatera att intresset är väldigt litet i de svar som kommer in. Det kommer in väldigt få svar. Det företagen ser framför sig är att de måste minska på

andra kostnader om de inte får stopp på höjningen av fraktkostnaderna. Det skulle innebära att man måste säga upp personal.

Vi har många frakter där det handlar om stora kvantiteter och låga kilopris. Jag tänker på sådant som morötter och lök. Där drabbar fraktkostnaderna väldigt hårt. Sedan finns det också tillverkningsföretag som har fraktkostnader båda vägarna, både till Gotland och från Gotland.

Jag sade förut att det inte alls var min mening att riva upp beslutet, men man måste hålla blickarna på det här. Därför känns det väldigt bra att kommunikationsministern är beredd att ta tag i det här redan fr.o.m. januari.

Anf. 88 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Självklart är det viktigt att hålla blickarna på den här frågan. Det finns beräkningar som Sjöfartsverket har gjort som tyder på att det inte är riktigt rimliga proportioner mellan de aviserade chockhöjningarna på frakter till och från Gotland och det minskade bidraget. Därför är det som jag ser det väsentligt att också Konkurrensverket tittar på det här. Både för gotlänningarna och för dem som köper och säljer med Gotland är det naturligtvis viktigt att hålla de totala fraktkostnaderna nere så mycket som möjligt. Det kan man göra med en öppen och bra konkurrens. Jag är övertygad om att Konkurrensverket också kommer att hålla ögonen på det här.

Anf. 89 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! Det tror jag också. Ingen är glad åt de höjningar som nu föreslås. Man säger att man måste göra på det här sättet för att täcka kostnaderna. Men om man i stället gjorde så att pengarna användes till de ökade kostnaderna i Gotlandstrafiken så skulle man komma ifrån bekymret med att det är företag som inte kör på Gotland som tjänar mest på Gotlandstillägget.

Det är ingen, inte på Gotland i alla fall, som tycker om det här med att Gotlandstillägget står på fraktsedlar över hela landet. Det är dålig reklam för Gotland. Vi skulle gärna vilja se ett annat system, och Konkurrensverket har flera gånger pekat på att Gotlandstillägget borde försvinna. Men det har inte sagt att det skall tas bort utan att ersättas med någonting annat, utan det har sagt att man måste göra på ett annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1996/97:54 om asylpolitiken

Anf. 90 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Sten Andersson har ställt en fråga med anledning av ett enskilt ärende där en person efter avslag på ansökan om uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl hållit sig undan och sedan till slut fått uppehållstillstånd. Sten Andersson frågar mig om regeringen avser att verka för att familjemedlemmar som utvisas skall kunna återkomma och få asyl.

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

I Sverige har vi höga ambitioner för utlänningsrätten. Den måste präglas av humanitet, förutsägbarhet och konsekvens i rättstillämpningen. För trovärdigheten är det viktigt att beslut som fattas också verkställs. Det är ett problem när någon som fått ett avslagsbeslut bekräftat i andra instans håller sig kvar i landet.

Denna principiella uppfattning står inte i motsättning till att de humanitära omständigheterna i enskilda fall kan leda till uppehållstillstånd för den som hållit sig undan. Detta förutsägs också i lagen. Av utlänningslagen 2 kap. § 5b framgår att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om ansökan grundar sig på omständigheter som inte har prövats förut i ärendet och på att det skulle strida mot humanitetens krav att verkställa beslutet om avvisning eller utvisning. Det är enligt min mening viktigt för att migrationspolitiken skall uppfattas som legitim att en konsekvent rättstillämpning förenas med stor känslighet för humanitetens krav.

Detta har skett i det beslut som Sten Andersson tar upp. Jag vill framhålla att det i sådana fall inte är fråga om behov av asyl, dvs. om skydd mot risk för förföljelse eller liknande omständigheter i hemlandet. Det är fråga om humanitära skäl för uppehållstillstånd åt personer som på annat sätt är i en mycket allvarlig situation. Nya omständigheter i övrigt kan också ha tillkommit som får betydelse och där det nyss nämnda lagrummet är tillämpligt.

Självfallet gäller de allmänna reglerna i utlänningslagen för anhöriginvandring också i detta fall. Dessa ger dock inte här någon rätt till återförening i Sverige, och regeringen avser inte att ta något sådant initiativ som Sten Andersson syftar på.

Anf. 91 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag erkänner att jag avsåg ett enskilt ärende, nämligen Sincaris. Det var i och för sig inte den här familjens riktiga namn när man sökte asyl i Sverige, utan man tog det först när man kom hit. Jag förstår att statsrådet inte kan gå i svaromål när det gäller ett enskilt ärende – även om jag har märkt mer än en gång att statsrådet när det passar gärna går in på enskilda ärenden.

Jag kan notera att praxis har inneburit att om man erhåller ett utvisningsbeslut, baserat på vad som ändå måste sägas vara Europas mest generösa asyl- och flyktingpolitik, och inte accepterar detta utan gömmer sig, så har man ändå stora chanser att få sin önskan att få stanna kvar i Sverige uppfylld.

Jag frågade i min interpellation om man i framtiden kunde tänka sig att även *fäderna* Sincari skulle få möjlighet att stanna. Det blir inte så säger statsrådet, men jag är inte säker. Dessbättre hade deras kvinnor och barn större kurage och initiativförmåga. De lever i dag i Turkiet, men familjefäderna finns någonstans i Sverige. Jag skall inte säga att detta är ynkligt, men nästintill i alla fall.

Herr talman! Jag förstår att både Invandrarverket och Utlänningsnämnden i dag har stora problem. Den ena dagen beskylls de i medierna för att de inte följer lagen. Dagen därpå beskylls de för att de följer lagen. Det kan vara svårt att arbeta under sådana förhållanden. Ibland tänker jag att det skulle vara intressant om man bytte ut dessa 68 eller 70 kritiker som figurerar på olika debattsidor, och att de skulle få jobba hos Invand-

rarverket eller Utlänningsnämnden, och sedan se om det skulle bli bättre då.

Jag skulle vilja ställa några frågor till statsrådet. Statsrådet säger här att man kan basera humanitära skäl på nya familjeanknytningar eller på annat sätt. Då hoppas jag att statsrådet kan svara på frågan: På vilket annat sätt än med familjeanknytningar skall man kunna få stanna i Sverige? Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att stödja Invandrarverket och Utlänningsnämnden? De har faktiskt i dag en ytterst besvärlig situation.

Herr talman! Till sist vill jag ställa en fråga baserad på vad som har hänt de senaste dagarna. Det är kanske personligt. Jag kanske inte får svar på den, men jag ställer frågan i alla fall. Anser statsrådet att den som vid ett aktualiserat självmordsförsök inte kontaktar i första hand läkare eller ringer 90 000 har gjort allt för att förhindra ett ytterst tragiskt förlopp?

Anf. 92 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag tycker inte att det är rätt forum, och jag tycker att det är obehagligt att besvara den senaste frågan jag fick. Här är en människa som i djupaste förtvivlan har tagit till det yttersta av mänskliga handlingar och ändat sitt eget liv. Vad skall man då komma med för frågor egentligen? Skall man fråga om man inte har ringt till någon läkare innan, eller till 90 000?

Jag anser att vi som uppträder här i Sveriges riksdag har ett väldigt stort ansvar, inte minst i dessa oerhört svåra frågor som ytterst berör människors liv och öden. Sten Andersson är en man som ofta tar till orda i flyktingfrågor. Ibland påstår han sig föra folkets talan. Men det är svårt att utläsa något slags värme och solidaritet eller diskussion om flykting-skapets orsaker och fasor.

Den här gången kritiserar han regeringens beslut att bevilja en förtvivlad ung människa uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl. Om man läser hans interpellationsfråga ser man, menar jag, att han här från riksdagen sprider en uppfattning om att regeringen med sitt beslut ger en signal till de asylsökande att de inte skall respektera lagen utan fly undan myndigheter. Så står det i hans fråga.

Är det så man skall diskutera flyktingpolitiken, genom fördomsfullhet och osanna påståenden? Det är klart att vi skall ha en debatt om flyktingpolitiken. Men låt oss här, i landets förnämsta debattforum, i Sverige riksdag, föra denna debatt på saklighetens och humanitetens grund. Jag kan försäkra alla här i kammaren, att i detta aktuella fall har regeringen efter noggrann prövning följt lagens bokstav om humanitetens krav.

Anf. 93 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Nu tyckte jag att statsrådet tog i så det knakade. Sten Andersson har inte visat värme och solidaritet. Jag bor i ett område i Malmö där majoriteten består av bebyggare som kommer från länder utanför Europa. Jag har varit aktiv inom facket och blivit omvald gång efter gång på en avdelning där majoriteten bestod av människor som kommit från länder utanför Norden.

Jag har inte stått här och gjort osanna påståenden. Jag tycker att det är tråkigt att statsrådet måste sjunka till den nivån. Jag håller med om att det

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

var mycket tragiskt det som hände häromdagen. Men det jag frågade om gällde något annat. Jag anser att den här personen har blivit en bricka i spelet. Om någon är på väg att avlida finns det inget skäl i världen att i första hand ringa till en journalist och inte ringa till 90 000. Om det kallas för att ha brist på värme att ha den uppfattningen är jag i så fall stolt att ha den.

Det statsrådet står här och säger i dag är: Om du själv tycker att du har skäl att strunta i den lag som Sveriges förnämsta församling, som statsrådet själv har sagt här, har beslutat, göm dig, och du har en stor chans att få stanna. Det är bevis för att det i dag finns många människor som är "på rymmen" i Sverige därför att de har nåtts av signaler att strunta i de beslut som svenska myndigheter har fattat. Då har de möjlighet att få stanna i Sverige.

Herr talman! Till sist: Kom inte och tala med mig om värme och solidaritet! För min del bryr jag mig icke det minsta om att en människa är brun, svart, gul, blå eller vit. Det är hennes handlingar jag kritiserar i de fall hon agerar som vi menar är fel. Den debattmetod som statsrådet i dag använde var låg. Jag skall lova att återkomma. Jag tror också, baserat på undersökningar som jag har fått från riksdagens utredningstjänst, att en majoritet av svenska folket dessbättre stöttar mina åsikter. Jag kommer tillbaka.

Anf. 94 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! I det enskilda fall som Sten Andersson tog upp finns det ingenting av en signal om att andra asylsökande som har fått avslag skall springa till skogs, som det står i Sten Anderssons fråga, och därigenom gömma sig och på sikt få uppehållstillstånd. Tvärtom står det att beslutet var grundat på noggrann prövning av denna enskilda människas mycket allvarliga situation och nya omständigheter.

Varje fall är unikt och skall bedömas utifrån sina egna omständigheter. Det finns inga signaler till andra i det här fallet. Jag menar att de som gömmer sig borde träda fram. Jag menar också, i det refererade fallet med familjerna, att fäderna som har gått under jorden bör komma fram och återföre sig med sina familjer. De behöver dem. Men det har ingenting att göra med den här unga människans situation. Personen befann sig i ett oerhört allvarligt läge, och fallet prövades enligt lagens bokstav om humanitetens krav.

Anf. 95 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag måste tillstå att jag kan beskyllas för att vara konservativ, men jag står för det i det här fallet. Här har en familj fått ett utvisningsbeslut baserat på Europas mest generösa asyl- och flyktinglagstiftning. Männerna i familjen springer till skogs. Kvinnorna och de små barnen har inte samma initiativförmåga. De blir "deporterade" till Turkiet. Jag vill kalla det för ynkedom, och det står jag för.

När det gäller det sista som statsrådet reagerade så skarpt på - om den tragiska händelse som skedde häromdagen - vill jag ställa en fråga. Anser statsrådet - och nu är jag allvarlig - att om en människa befinner sig på den yttersta kanten av livlinan, skall då den som får reda på att så är fallet

inte göra allt vad den förmår för att försöka att hjälpa och rädda den personen?

Kan det vara korrekt att inte rädda, att inte kontakta läkare, ambulans, sjuksköterska eller 90 000, utan i stället ringa till en journalist? Vad har en journalist att ge i det fallet? Jag förstår att frågan är svår att svara på för statsrådet, men jag anser fortfarande att Shakeri är en bricka i ett spel för dem som kritiserar svensk asyl- och flyktingpolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

13 § Svar på interpellationerna 1996/97:52 och 57 om den förlängda sjuklöneperioden

Anf. 96 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Per Rosengren har frågat näringsministern om vilka åtgärder han kan tänka sig för att lösa de mest akuta problemen för de minsta företagen med anledning av den förlängda arbetsgivarperioden i sjuklönesystemet.

Vidare har Gullan Lindblad frågat om näringsministern ämnar förelägga riksdagen ett nytt förslag rörande sjuklöneperioden eller återta detsamma.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på båda dessa frågor. Eftersom frågorna båda avser den förlängda sjuklöneperioden besvarar jag frågorna i ett sammanhang.

Regler om sjuklön infördes den 1 januari 1992. Ett av syftena med de nya reglerna var att öka arbetsgivarens ansvar för de anställdas arbetsmiljö och hälsa samt att tillförsäkra de anställda en mer rättvis kompensation för inkomstförluster till följd av sjukdom. Avsikten var också att skapa ett effektivare sätt att administrera den korta sjukfrånvaron.

Genom att på ett differentierat sätt öka arbetsgivarnas kostnader bör de nya reglerna dessutom stimulera till förebyggande arbetsmiljöinsatser liksom till tidiga och aktiva rehabiliteringsåtgärder.

Enligt vad som framkommit av bl.a. Riksförsäkringsverkets uppföljning av införandet av en sjuklöneperiod har införandet av en sjuklöneperiod inneburit stora fördelar såväl för den enskilde som för arbetsgivare och försäkringskassan. Bl.a. har den enskildes kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom förbättrats.

Vidare framgår att administrationen i stort fungerar tillfredsställande. Bortsett från vissa enstaka gränsdragningsproblem gör regeringen bedömningen att införandet av en sjuklöneperiod i allt väsentligt har visat sig vara positivt.

Regeringen konstaterar samtidigt att det rehabiliteringsansvar som infördes för arbetsgivarna den 1 januari 1992 inte fungerat på det sätt som avsetts. Det finns därför skäl att ge arbetsgivarna starkare drivkrafter att fullgöra sin rehabiliteringsskyldighet. Även arbetsgivarnas förebyggande arbete bör kunna utvecklas.

För att stärka arbetsgivarnas ansvar för det tidiga och aktiva rehabiliteringsarbetet anser regeringen att det finns starka skäl att förlänga sjuk-

löneperioden och därigenom bättre koppla samman ansvaret för att vidta åtgärder med kostnadsansvaret för sjuklön.

Företag med få anställda har en möjlighet att försäkra sig hos försäkringskassan mot sjuklönkostnader avseende tid fr.o.m. den tredje ersättningsdagen.

Regeringen bedömer att den nuvarande försäkringen för små företag fungerar tillfredsställande. Regeringen föreslog därför att arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderhalvår inte beräknas överstiga 100 gånger det för året gällande basbeloppet skall kunna försäkra sig mot kostnader för sjuklön. Riksdagen höjde i sitt beslut beloppet till 130 basbelopp. Summan motsvarar ca 23 anställda om varje anställds lön beräknas till ca 200 000 kronor per år.

I och med regeringens förslag om en förlängd sjuklöneperiod bedömer regeringen att vikten av att teckna försäkring kommer att öka. Det är därför viktigt att arbetsgivarna informeras om försäkringen.

Gullan Lindblad har tagit upp frågan om arbetsgivarnas kompensation för de ökade kostnader som en sjuklöneförlängning innebär.

Utifrån vad regeringen erfarit samt enligt regeringens egna beräkningar kan sjukfrånvaron uppskattas ha minskat med 20-30 % sedan sjuklöneperioden infördes 1992. Denna minskning av sjuklönkostnaderna har i allt väsentligt kommit arbetsgivarkollektivet till godo. Regeringen har beräknat denna kostnadsminskning till minst ca 3 miljarder kronor.

Regeringen anser att arbetsgivarkollektivet bör kompenseras med hälften av den totala kostnaden som en förlängning av sjuklöneperioden innebär, dvs. motsvarande 1,1 miljarder kronor.

Regeringen är för närvarande inte beredd att föreslå några ändringar med anledning av den förlängda sjuklöneperioden. Med anledning av den oro som har uttryckts från olika håll kommer regeringen dock att noga följa effekterna av den förändrade sjuklöneperioden.

Anf. 97 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Interpellationen är som sagt egentligen ställd till Anders Sundström, med anledning av ett uttalande som han har gjort för företagsriksdagen. Där sade han nämligen att förlängningen är ett problem för de mycket små företagen och att regeringen skall försöka hitta en lösning som är mjukare för dem. En förutsättning, sade han, är att man hittar en annan inkomstkälla.

Jag får naturligtvis tacka statsrådet Klingvall för svaret, men jag hade faktiskt varit mer intresserad av en näringspolitisk debatt i detta sammanhang. Det handlar mindre om socialförsäkringspolitik och mer om näringspolitik, om hur vi skall skapa arbetstillfällen i landet.

Jag menar alltså att ett förslag som detta inte gynnar sysselsättningen särskilt mycket, snarare tvärtom.

Vissa saker i Maj-Inger Klingvalls argumentation ställer jag upp på. Det är nog klarlagt att arbetsgivarinträdet som sådant sedan det infördes har inneburit att arbetsgivarna som kollektiv har blivit överkompenserade. Men man skall också vara medveten om att de små företagen redan tidigare hade en lägre sjukfrånvaro än de större företagen, relativt sett. Det innebär att det är de största företagen som verkligen har tagit hand om överkompensationen.

Samtidigt hör vi Socialdemokraterna gå ut och säga att det är i de minsta företagen som sysselsättningen skall tryggas, att det är dem vi skall satsa på och där de framtida jobben finns. Problemet är att ju mindre företagare man är, ju större problem får man med att ta hand om den här typen av beslut som gäller det förlängda arbetsgivarinträdet.

Vänsterpartiet har föreslagit att vi skall undanta företag med mindre än fem anställda från arbetsgivarinträdet. Det är *ett* försök att skapa incitament för en ökad sysselsättning. Vi tror att det är fel att skapa nya hinder för de allra minsta företagen.

De kan ta en försäkring. Ja, de kan betala in 1,6 % av årslönen. Det innebär ungefär 13 000 per år för en företagare med fyra anställda. Det är en ganska tuff kostnad att ta. Jag förstår om företagaren vill chansa och hoppas att de anställda är sjuka litet mindre så att han på så sätt kommer undan litet billigare.

Jag ställer mig litet frågande till vissa formuleringar i svaret:

”Bl.a. har den enskildes kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom förbättrats”. Jag skulle vilja ha reda på hur man har kommit fram till detta.

Två meningar senare står det: ”Bortsett från vissa enstaka gränsdragningsproblem gör regeringen den bedömningen att införandet av en sjuklöneperiod i allt väsentligt har visat sig vara positivt.” Jag skulle vilja höra var dessa gränsdragningsproblem finns. Jag tror att det finns just i fråga om de allra minsta företagen.

Rehabiliteringsskyldigheten har alltså inte fullföljts av de större företagen i den utsträckning man hoppades, trots att det var ett av argumenten för att införa systemet.

Slutligen ställer jag frågan: Hur stämmer Anders Sundströms uttalanden som jag nyss återgav överens med slutklämman i interpellationssvaret – att man inte för närvarande är beredd att föreslå några ändringar med anledning av den förlängda sjuklöneperioden?

Anf. 98 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Men jag tycker också som Per Rosengren – att detta kanske mer är en näringspolitisk än en socialpolitisk fråga. Därför hade också jag ställt min interpellation till statsrådet Sundström.

Statsrådet Klingvall och jag har tidigare diskuterat denna fråga. Det svar jag får i dag gör mig inte mycket gladare än tidigare. Jag hade hoppats att det var ett omtänkande på gång i regeringen. Precis som statsrådet säger råder det nämligen stor oro bland såväl företagare som arbetstagare med anledning av den förlängda sjuklöneperioden.

Näringsministern har gjort uttalanden som utan tvekan gett vissa förhoppningar. Knappt en vecka efter att riksdagen fattat beslutet sade han att den förlängda sjuklöneperioden kan skapa problem för de små företagen och att vi skall försöka hitta en mjukare lösning. Detta sade han i anslutning till småföretagarriksdagen. Men det råder delade meningar om detta inom socialdemokratin, sägs det i en artikel i tidningen Näringsliv den 31 oktober. Detta är inget ovanligt – vi är ganska vana vid att riksdagen först fattar beslut som sedan tas tillbaka för att diskuteras! I denna fråga hade det varit bra med ett omtänkande.

I tidningen Näringsliv den 15 november sägs det att den förlängda sjuklöneperioden kommer att bli dyr för småföretagarna. Ett sjukfall som varar en månad kostar drygt 8 000 kr mer nästa år. Lönekostnaderna kommer att stiga med ca 0,5 % enligt SAF:s beräkningar – och detta i en tid när vi behöver massor av nya arbetstillfällen!

Ett obegripligt beslut, säger t.ex. Bo Sundström, som är konditor och VD för Husums Konditori AB. Han är ordförande för Norrlands bageri- och konditoriförening, och får massor av samtal från småföretagare som inte begriper hur vissa politiker har kunnat bära sig så idiotiskt åt. De måste leva så långt från verkligheten att de inte har en aning om hur saker och ting fungerar, menar han. Det är ord och inga visor från en person som lever mitt i verkligheten.

Statsrådet Klingvall tar upp fördelar med det tidigare sjuklöneförslaget. Det systemet kan jag väl, eftersom jag var en av konstruktörerna. Jag satt med i den utredning som lade fram förslaget för riksdagen. Men den nya perioden är ju dubbelt så dyr som den första, eftersom de begynnande långtidssjukfallen finns här. Från arbetsgivarhåll hade man varit positivt inställd till en förlängning under förutsättning att konstnadsneutralitet rått. Men det gör det inte längre. Försäkringsskyddet är inte rimligt i kostnadshänseende. Det kommer att kosta ca 2,5 % av årslönesumman nästa år enligt SAF:s beräkningar. Det är inte heller fler än 8 000 företag som har ansett sig kunna teckna försäkringen.

Men det är inte bara företagen som är oroliga. Jag fick häromdagen ett brev från Stiftelsen Arbetsskadeforum där man skriver:

”Genom att öka arbetsgivarperioden har det gjorts ännu svårare att kunna anställa sjuka med handikapp på grund av ökade kostnader för företaget.”

Detta var också en av anledningarna till att vi moderater sade nej till och reserverade oss mot den förlängda arbetsgivarperioden. Statsrådet talar vacker om rehabilitering. Det kommer tyvärr inte att handla om ökad rehabilitering, utan om ökad utslagning från arbetslivet.

Till sist frågar jag statsrådet: Tror verkligen statsrådet Klingvall att det blir fler arbetstillfällen med det nya sjuklöneförslaget?

Anf. 99 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Om jag får säga som Gullan Lindblad så tillhörde också jag en av konstruktörerna av sjuklönereformen en gång i tiden. När den infördes 1992 var samtliga partier överens om att den skulle vara kostnadsneutral, precis som statsrådet säger.

Jag delar statsrådets uppfattning om att sjuklönereformen skulle skapa incitament för att förbättra rehabilitering och arbetsorganisation i företaget. Men det kostar pengar. Om ett företag hade lägre sjukfrånvaro hos sina anställda var faktiskt avsikten den att arbetsgivarens insatser också skulle komma företaget till godo rent ekonomiskt. Det nuvarande förslaget ger, som vi vet, bara kompensation i tre av de fyra veckorna. Staten vill alltså ta tillbaka den morot vi skapade, som skulle ge god arbetsmiljö och god arbetsorganisation i form av lägre sjukfrånvaro och därmed också minskade kostnader.

Nu säger regeringen att arbetslösheten skall halveras. Då är min fråga densamma som Gullan Lindblads: Vad är det för småföretag som statsrå-

det ser framför sig som kommer att våga nyanställa när regler som det fattats beslut om i stor enighet inte står sig i mer än några få år?

Vi i Folkpartiet avvisar en förlängning av sjuklöneperioden framför allt därför att vi inte tycker att resultatet av de två veckorna har utvärderats. Hur mycket av den minskade sjukfrånvaron beror på sjuklönen, och hur mycket beror på dåliga konjunkturer och hög arbetslöshet? Hur har det gått med arbetsmiljön i företagen? Är den sämre eller bättre än tidigare? Och kanske det allra viktigaste, och som Gullan Lindblad också var inne på: Vad händer med kroniker som ofta är sjuka, och med handikappade som vill in på arbetsmarknaden? Får dessa grupper en chans, eller innebär den icke kostnadsneutrala sjuklöneförlängningen att de får ytterligare svårigheter så att ännu fler av dem som har det sämst ställt ställs utanför den öppna arbetsmarknaden?

Jag har några frågor till statsrådet. Har regeringen utvärderat dessa effekter, och känner man till resultatet? Statsrådet säger att arbetsgivarens ansvar för rehabilitering skall stärkas och att man därför vill införa denna reform. Anser statsrådet att om man lägger större bördor på företagen – inte minst de små – ökar deras förmåga att ta ett större ansvar för rehabiliteringen? Jag anser att det är tvärtom. Avser regeringen att ta reda på de fakta som finns om hur småföretagen klarar fyra veckors arbetsgivarperiod och hur de arbetshandikappade har påverkats, eller kommer att påverkas, av sjuklöneförlängningen? Hur skall företagen motiveras att förbättra rehabilitering och arbetsmiljöer med de minskade resurser de har till godo?

Anf. 100 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Som jag sade i inledningen finns det i dag inga planer på att gå in och ändra i ett beslut som ännu inte har trätt i kraft. Däremot skall regeringen naturligtvis mycket noga följa effekterna av den förlängda sjuklöneperioden.

Jag vill på nytt betona några av skälen till förlängningen. För det första gäller det att skapa starkare drivkrafter för arbetsgivaren att fullgöra sitt rehabiliteringsansvar. Långtidssjukfallen blir inte dyrare än de första 14 dagarna eftersom det är så många fler som är sjuka kort tid, Gullan Lindblad. Däremot ger naturligtvis en 28 dagars arbetsgivarperiod ett mycket kraftigt incitament att satsa på rehabilitering, eftersom det är det sätt arbetsgivaren har för att minska kostnaderna för just långtidssjukfallen.

För det andra gäller det att utveckla det förebyggande arbetet för att sjukdom och ohälsa inte skall uppstå.

För det tredje är detta också finanspolitiskt. Den första 14-dagars sjuklöneperioden var faktiskt inte kostnadsneutral, Sigge Godin. Det har gjorts en beräkning som visar att arbetsgivarna kompenserades med 3 miljarder kronor i positiv riktning. Bl.a. innebar införandet av sjuklöneperioden att sjukfrånvaron minskade med ungefär 170 000 personer. Det har självfallet gett en stor vinst. Nu försöker vi rätta till det genom att inte fullt ut kompensera de ytterligare 14 dagarna. Vi kompenserar dem till hälften. Vinsten för arbetsgivaren är fortfarande 2 miljarder.

Det är viktigt att betona att också det här är ett inslag i programmet för sanering av statens budget, där också arbetsgivarna får ta en del av saneringen.

Prot. 1996/97:29

19 november

svar på

interpellationer

Sedan vill jag gärna kommentera frågorna om hur det kommer att gå för småföretagarna. Vid årsskiftet kommer småföretagarna att få en sänkning av skatterna med över 3 miljarder. Det jag syftar på är att det riskkapitalavdrag vi har i dag kommer att ersättas med en permanent lättnad i ägandebeskattningen med inriktning just på små och medelstora företag. Det är en skattesänkning på över 3 miljarder. Till det kommer sänkningen av arbetsgivaravgiften med 5 % för lönesummor upp till 600 000, vilket motsvarar ungefär tre anställda. Till det kommer att egenavgiften sänks med 5 % för egenföretagare upp till 180 000. Det betyder 2,1 miljarder för 1997 till småföretagen och 2,3 miljarder för 1998. En ytterligare satsning på småföretagen är den miljard till småföretagsutveckling som under en period av tre år skall användas till utveckling, förnyelse och tillväxt. Det handlar alltså om en rejäl satsning på de små företagen i vårt land.

Anf. 101 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag kanske skall ställa de frågor som jag ställde inledningsvis en gång till.

I svaret säger statsrådet: Bl.a. har den enskildes kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom förbättrats. Jag undrar då: Hur har det skett?

Vidare sägs det att regeringen, bortsett från vissa enstaka gränsdragningsproblem, gör den bedömningen att införandet av sjuklöneperioden i allt väsentligt har visat sig vara positivt. Vilka gränsdragningsproblem talar statsrådet då om?

Småföretagen kommer att kompenseras med 3 miljarder sägs det, och så nämner statsrådet att riskkapitalavdraget kommer att ersättas med skattelättnader för aktiebolagen. Men de enskilda firmorna och handelsbolagen då? De får inte motsvarande sänkning. De enskilda firmorna får 5 % upp till 180 000, som motsvarar de 5 % som alla företag får upp till 600 000. Det blir väl ungefär i proportion, dvs. den enskilda företagaren får också del av dessa 5 %. Problemet är just de enskilda firmorna och handelsbolagen. De drabbas ju här, och dem kan inte statsrådet kompensera genom att tricksa med ersättning för riskkapitalavdraget.

Jag kan hålla med statsrådet om att det är viktigt med starkare drivkrafter för rehabilitering. Det är också väldigt viktigt att utveckla det förebyggande arbetet. Det är också viktigt att vi har ett finanspolitiskt perspektiv i det hela.

Jag håller med om dessa beräkningar. Jag tror att det stämmer ganska bra att företagarkollektivet blev överkompenserat med ungefär 3 miljarder, men det mesta av de här pengarna hamnade ju hos de stora företagen. De små företagen överkompenserades i väldigt liten utsträckning. Vad man nu gör är att skapa ytterligare hinder för nyanställningar.

En fråga är naturligtvis också: Vem skall man lita på härnäst? Vilken regeringsföreträdarens utsagor är det som gäller? Jag hoppas för demokratins skull att det är det som sägs här i kammaren som gäller. Men då kan man fråga sig hur näringsministern inför ett fullsatt företagarauditorium kan stå och säga följande: Förlängningen är ett problem för de mycket små företagen – de *mycket* små företagen. Vi skall försöka hitta en lösning som är mjukare för dem, men en förutsättning är att vi hittar en annan inkomstkälla.

Inkomstkällan är inte svår att hitta. Vi har precis hört att man för aktiebolagen och de kanske litet större företagen som ersättning för riskkapitalavdraget föreslår skattelättnader på 3 miljarder kronor för små och medelstora företag. Men kunde man inte plocka bort företag med mer än 20 anställda när det gäller den 5-procentiga reduceringen? Det skulle faktiskt innebära en besparing på mellan 300 och 400 miljoner. Att sedan helt undanta företag med mindre än fem anställda från arbetsgivarinträdet skulle kosta ungefär lika mycket.

Jag har finansieringen klar. Den är statsfinansiellt neutral. Dessutom ligger den inom samma utgiftsområde. Statsrådet borde alltså prata med näringsministern och tala om för honom att det finns en lösning, ett sätt för honom att uppfylla de löften han lämnade vid företagarriksdagen.

Anf. 102 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag kanske inte delar Per Rosengrens uppfattning helt och hållet när det gäller de besparingsförslag han lägger fram. Däremot påpekade jag redan när vi antog förslaget här i kammaren att det är rätt intressant att Vänsterpartiet är mer intresserat av de små företagen än regeringspartiet och Centerpartiet. Där finns i varje fall konstruktiva idéer, vilket jag saknar från regeringshåll.

De företag jag framför allt talar för är de riktigt små företagen, de som vi alla hoppas skall uppstå på väldigt många ställen och kunna växa sig större och större. Med den här pålagan är det tyvärr så – och jag har fått många, många samtal om detta från hela landet – att man helt enkelt inte vågar starta företag. Man vågar inte satsa.

Visst är det viktigt med starka drivkrafter för rehabilitering och att utveckla det förebyggande arbetet, men då borde vi kanske satsa mer på rehabilitering och inte, som vi har gjort på senare år, helt enkelt spara på det området. Jag tycker nog tyvärr att det närmast handlar om att klämma åt företagen. Det må så vara att man har gjort vissa satsningar, men de är alldeles för små och också delvis tidsbegränsade.

Regeringen kan inte ha varit okunnig om de negativa effekterna av det beslut vi nu talar om, de negativa effekterna av sjuklöneperioden. SAF har redan sedan i påskas, när förlängningen aviserades, uppvaktat såväl regeringspartiet som Centerpartiet i frågan. Regeringen och riksdagsmajoriteten har som jag ser det helt enkelt handlar mot bättre vetande, och det är anmärkningsvärt, med tanke på de vackra ord som yttras om småföretag i olika sammanhang. Statsministern deklarerade ju exempelvis i regeringsförklaringen att företagandet skall främjas och regelsystemet anpassas till de små företagen.

Nu är det ju faktiskt så att riksdagsmajoriteten tvingar företagen och de enskilda försäkrade att överfinansiera sjukförsäkringen, som har ett överskott på ca 22 miljarder kronor. Detta är oskäligt och leder till högre arbetskraftskostnader. Nog borde några miljoner i så fall kunna användas till ett skäligt skydd för de minsta företagen. Försäkringen är i dag alldeles för dyr. Man kan helt enkelt inte ta den. Som jag sade tidigare är det också bara 8 000 företag som har ansett sig ha råd med försäkringen.

Har regeringen några planer på att ta upp den här frågan, att förbättra möjligheterna för de små företagen att över huvud taget kunna försäkra sig mot de ökade utgifterna?

Jag frågar sedan än en gång: Tror verkligen statsrådet att det blir fler arbetstillfällen med det sjuklönebeslut som vi har fattat? Tyvärr – jag tror det inte.

Anf. 103 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Det är intressant att höra statsrådet säga precis det som statsministern och näringsministern och resten av regeringen alltid säger: Nu skall vi sänka skatterna, nu skall vi sänka arbetsgivaravgifterna, för nu skall det bli tillväxt och fler jobb, företagen skall ha bättre konkurrensförmåga, osv., osv. Det är väl jättebra, men man kan inte ta med den ena handen och ge med den andra. Vad blir resultatet då?

Man har ju kommit överens om en reform som framför allt småföretagen var väldigt skeptiska till när den sattes i sjön 1992. Småföretagarna sade då att detta skulle komma att bli en förlust för dem, men de har nu tystnat, och jag tycker mig se att de har klarat sig någorlunda drägligt. Jag tror att Per Rosengren har rätt när han säger att det är de stora företagen som har kapat hem vinsterna genom sjuklöneformen. Då kan man inte bara lägga på företagen en vecka till, som de själva skall betala för. Det funkar inte. Då får man inte ett rationellt och effektivt företag. Man får på det viset inte företaget att anställa fler människor, och de får sämre konkurrensförmåga.

Gullan Lindblad nämnde bagaren i Örnsköldsvik som sade att han skulle slå igen sitt företag. När jag talade med människor där uppe för en timme sedan sade de att det inte bara gäller det företaget, utan att det finns fler exempel på småföretagare som inte orkar längre och därför får ge upp.

Det här betyder att det inte blir någon bättre rehabilitering i företagen, eftersom man inte har någon morot, något positivt att ge. Det ökar inte tillväxten i företagen, det ökar inte konkurrensförmågan, och det ökar inte sysselsättningen. Regeringen har därmed misslyckats med bekämpandet av arbetslösheten. Det är min åsikt i den här frågan.

Anf. 104 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag skall svara på några frågor.

Per Rosengren frågade om sjukersättningen. Sjuklönersättningen är ju mer fördelaktig än vad sjukpenningförsäkringens ersättning var när sjuklöneperioden infördes 1992.

Gränsdragningsproblemen handlar bl.a. om möjligheten att ta den här egenförsäkringen, där det ju finns en gräns – det var förut 90 basbelopp och blir nu 130 basbelopp. Sedan finns det naturligtvis också gränsdragningsproblem som har att göra med hur hög sjukfrånvaro man har på de olika företagen. Detta påverkar naturligtvis situationen för företagen. De företag som satsar på förebyggande arbete, på rehabiliteringsinsatser som är hälsofrämjande, är också de som klarar av en sjuklöneperiod bäst.

Till Gullan Lindblad vill jag säga att jag tror att det som är ett problem för många små företag kanske inte i första hand är kostnaderna för sjukdom utan svårigheten att sätta in kompetent arbetskraft på den plats som står tom när någon är sjuk. Det tror jag är en avgörande kostnad för ett litet företag.

Verklighetsbilden är något man kan fundera över. Vad gäller arbetsgivarnas rapportering till försäkringskassorna kan man notera att 65 % av antalet arbetsgivare med färre än 50 anställda inte har aviserat någon sjuklöneperiod under åren 1992–1995. Ungefär 100 arbetsgivare med 50 anställda eller fler har heller inte aviserat någon sjuklöneperiod. Jag tror att det är oerhört viktigt att de rapporteringsrutiner som finns verkligen efterlevs. Vi behöver nämligen ha ett bättre underlag för rehabiliteringsverksamheten, och framför allt behöver vi ett bättre underlag för den uppföljning som är Riksförsäkringsverkets ansvar.

Sigge Godin talar om starkare drivkrafter för rehabilitering. Det är naturligtvis en viktig fråga. Företagen tjänar också i ännu högre grad på att satsa på rehabilitering när sjuklöneperioden är 28 dagar, eftersom det är långtidssjukfallen som står för de största kostnaderna.

Vi kan i dag inte veta vilka effekterna för de små företagen kommer att bli. Beslutet har ännu inte trätt i kraft.

Det jag ser framför mig är naturligtvis helheten. Den kommer att bli avgörande för småföretagarnas möjligheter. Då tänker jag på skattelättnaderna och sänkningen av arbetsgivaravgiften, som ger mest till småföretagen och som träder i kraft samtidigt. Det är först då som vi kan avläsa effekterna.

Sedan är det också viktigt att konstatera att den förlängda arbetsgivarperioden omfattar alla arbetsgivare. Men det stöd som jag nu har beskrivit riktar sig till de små och medelstora företagen.

Anf. 105 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Till det sista först. Jag försökte förklara för statsrådet att de allra minsta företagen, samtliga handelsbolag och enskilda firmor inte påverkas av ersättningen för riskkapitalavdraget. Det är bara aktiebolag som det handlar om. De 3 miljarder som ni spenderar där går till aktiebolagen, och alla dem som startar enskild firma och handelsbolag, dvs. de som skall köra i gång ny verksamhet, missar ni helt.

Jag fick inte något svar på mina frågor. Att kompensationen för inkomstbortfallet har förbättrats kan möjligen bero på att man får pengarna snabbare då man inte behöver rekvirera dem från försäkringskassan. Det kan vara detta det beror på eller på att man inte anmält ändrad inkomst till försäkringskassan tillräckligt snabbt. Någon annan förklaring kan jag inte hitta.

Gränsdragningsproblemet gällde bara om det skall vara 100 gånger basbeloppet eller 130 gånger basbeloppet. Jag trodde att gränsdragningsproblemen snarare handlade om de små företagens problem, dvs. var man skulle dra gränsen för dem.

Jag fick inte heller någon kommentar till vårt förslag till finansiering, där vi faktiskt tar bort en del av överkompensationen för de större företagen och ger till de mindre.

Slutligen vill jag säga att vi måste våga pröva alla uppslag när det gäller näringspolitiken om vi skall nå målet om en halverad arbetslöshet till år 2000. Som jag befarade har det här blivit mer en socialförsäkringsdebatt. Min intention var att ha ett näringspolitiskt resonemang kring detta utifrån Anders Sundströms uttalande på företagarriksdagen. Det är litet synd med tanke på att det han sade där var anledningen till interpellationen. Men jag får ändå tacka för svaret.

Anf. 106 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Även jag kan konstatera att jag inte fått svar på mina frågor om effekterna av sjuklöneförslaget och om en möjlig förändring så att de små företagen får råd att skaffa denna försäkring, som ju är nödvändig.

Om man ser arbetsgivarna som ett kollektiv – och det är svårt att lägga en försäkring på ett annat sätt – är det de stora företagen som blir kompenserade. Där håller jag med Per Rosengren. De riktigt små vågar helt enkelt inte starta ett företag och anställa någon. Tänk om denna människa blir sjuk med en gång hon eller han blir anställd! Då råkar man ut för en väldigt dryg kostnad utan att man har någon arbetskraft. Självklart vågar man då inte.

När det gäller sjuklönen över huvud taget klaffar rapporteringen tyvärr inte helt. Därför kan man dra felaktiga slutsatser.

Jag tycker att regeringen nu måste ta sig en väldigt allvarlig fundering över de små företagens situation. Det här kommer inte att bidra till fler nya företag, utan tvärtom är det ett effektivt hinder för att de små nya företag skall startas som vi alla är så beroende av om vi skall kunna minska arbetslösheten.

Statsrådet talade om att förebygga. Jag får höra att vi moderater föreslår karensdagar. Där handlar det om att vi enskilda personer som är långtidsfriska skall kunna ta ett ökat ansvar.

Men i det här fallet handlar det om att öka antalet arbetstillfällen. Arbetsgivarna skall ha möjlighet att göra detta. Med det här beslutet blir resultatet det motsatta.

Anf. 107 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Per Rosengren var inte nöjd. När det gäller sjuklönen kan jag vara något mer tydlig och säga att den inte har något tak, vilket naturligtvis är till stor fördel för den enskilde. För övrigt är det viktigt att framhålla att i en uppföljning av ett beslut ligger alltid en prövning av om effekterna har blivit de avsedda eller inte. Det är regeringens avsikt med den uppföljning som skall följa på förlängningen av arbetsgivarperioden.

Jag är övertygad om att småföretagarna tycker att det är bra med låga räntor, låg inflation och ordning på statsfinanserna. Jag menar också att ingen grupp i samhället får förbättringarna i kölvattnet på konjunkturuppgången tidigare än småföretagarna. Vi har pressat ned underskotten, tagit bort inflationen ur ekonomin och fått ned räntorna, och det tänker vi inte släppa greppet om. Det gynnar företagsamheten och en långsiktig positiv utveckling för företagen i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Prot. 1996/97:29
19 november

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

1996/97:15 till konstitutionsutskottet

Motioner

1996/97:A1–A13 till arbetsmarknadsutskottet

1996/97:Fi24–Fi28 till finansutskottet

15 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1996/97:FiU11

Skatteutskottets betänkanden 1996/97:SkU11 och SkU12

Justitieutskottets betänkanden 1996/97:JuU4 och JuU5

Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU2

Näringsutskottets betänkande 1996/97:NU6

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 1996/97:UFöU1

16 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkande

1996/97:FiU1 Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna

17 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 19 november

1996/97:75 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till socialministern
Socialbidragsnorm

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 november.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 november

1996/97:110 av *Anita Johansson* (s) till justitieministern
Schengenavtalet och personal i passkontrollen

1996/97:111 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till utrikesministern
Nigeria

1996/97:112 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till utrikesministern
FN:s säkerhetsråd

1996/97:113 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till utrikesministern
Svensk vapenexport

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 26 november.

19 § Kammaren åtskildes kl. 20.14.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf.33 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 102 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation.....	1
2 § Svar på interpellation 1996/97:61 om Schengenkongventionen	1
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	1
Anf. 2 BENGT HURTIG (v).....	3
Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	3
Anf. 4 BENGT HURTIG (v).....	4
Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	5
Anf. 6 BENGT HURTIG (v).....	5
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	6
3 § Svar på interpellation 1996/97:49 om förnyad satsning mot droger och kriminalitet	7
Anf. 8 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	7
Anf. 9 WIDAR ANDERSSON (s)	8
Anf. 10 GUN HELLSVIK (m)	9
Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	10
Anf. 12 WIDAR ANDERSSON (s)	11
Anf. 13 GUN HELLSVIK (m)	12
Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	12
4 § Svar på interpellation 1996/97:48 om svensk alkoholpolitik och EU	13
Anf. 15 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	13
Anf. 16 STEN ANDERSSON (m)	14
Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	15
Anf. 18 STEN ANDERSSON (m)	16
Anf. 19 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	16
Anf. 20 STEN ANDERSSON (m)	17
Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	17
5 § Svar på interpellation 1996/97:40 om ekonomiska frizoner.....	18
Anf. 22 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	18
Anf. 23 STEN ANDERSSON (m)	19
Anf. 24 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	19
Anf. 25 STEN ANDERSSON (m)	19
Anf. 26 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	20
6 § Svar på interpellation 1996/97:41 om internationell kabel	20
Anf. 27 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	20
Anf. 28 HANNA ZETTERBERG (v).....	21
Anf. 29 KARIN OLSSON (s).....	23
Anf. 30 ROY OTTOSSON (mp).....	24
Anf. 31 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	25
Anf. 32 HANNA ZETTERBERG (v).....	26
Anf. 33 KARIN OLSSON (s).....	27
Anf. 34 ROY OTTOSSON (mp).....	27
Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	28
Anf. 36 HANNA ZETTERBERG (v).....	29

7 § Svar på interpellation 1996/97:42 om den elintensiva in-	30
dustrin.....	30
Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	30
Anf. 38 ELIZABETH NYSTRÖM (m).....	31
Anf. 39 SIGGE GODIN (fp).....	32
Anf. 40 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s).....	33
Anf. 41 ROY OTTOSSON (mp).....	34
Anf. 42 EVA BJÖRNE (m).....	35
Anf. 43 MIKAEL ODENBERG (m).....	36
Anf. 44 MARIANNE ANDERSSON (c).....	37
Anf. 45 HANS STENBERG (s).....	38
Anf. 46 DAN ERICSSON (kd).....	38
Anf. 47 TREDJE VICE TALMANNEN.....	39
Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	39
Anf. 49 ELIZABETH NYSTRÖM (m).....	40
Anf. 50 SIGGE GODIN (fp).....	41
Anf. 51 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s).....	42
Anf. 52 ROY OTTOSSON (mp).....	42
Anf. 53 EVA BJÖRNE (m).....	43
Anf. 54 MIKAEL ODENBERG (m).....	43
Anf. 55 MARIANNE ANDERSSON (c).....	44
Anf. 56 HANS STENBERG (s).....	45
Anf. 57 DAN ERICSSON (kd).....	45
Anf. 58 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	45
Anf. 59 ELIZABETH NYSTRÖM (m).....	46
Anf. 60 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	47
Ajournering.....	47
Återupptagna förhandlingar.....	48
8 § Svar på interpellation 1996/97:46 om SKS lokalisering till	
Söderhamn.....	48
Anf. 61 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	48
Anf. 62 ROLF GUNNARSSON (m).....	49
Anf. 63 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	50
Anf. 64 ROLF GUNNARSSON (m).....	50
Anf. 65 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	51
Anf. 66 ROLF GUNNARSSON (m).....	52
Anf. 67 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	52
9 § Svar på interpellation 1996/97:50 om Vägverket Produkt-	
ion.....	53
Anf. 68 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	53
Anf. 69 ULLA LÖFGREN (m).....	53
Anf. 70 HANS STENBERG (s).....	54
Anf. 71 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	55
Anf. 72 ULLA LÖFGREN (m).....	56
Anf. 73 HANS STENBERG (s).....	56
Anf. 74 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	57
Anf. 75 ULLA LÖFGREN (m).....	57
Anf. 76 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	58

10 § Svar på interpellation 1996/97:51 om handlingsplan för m/s Estonia.....	58
Anf. 77 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	58
Anf. 78 EVA BJÖRNE (m).....	59
Anf. 79 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	60
Anf. 80 EVA BJÖRNE (m).....	61
Anf. 81 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	61
Anf. 82 EVA BJÖRNE (m).....	61
Anf. 83 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	62
11 § Svar på interpellation 1996/97:62 om Gotlandstillägget	62
Anf. 84 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	62
Anf. 85 LILIAN VIRGIN (s).....	63
Anf. 86 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	64
Anf. 87 LILIAN VIRGIN (s).....	64
Anf. 88 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	65
Anf. 89 LILIAN VIRGIN (s).....	65
12 § Svar på interpellation 1996/97:54 om asylpolitiken	65
Anf. 90 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	65
Anf. 91 STEN ANDERSSON (m)	66
Anf. 92 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	67
Anf. 93 STEN ANDERSSON (m)	67
Anf. 94 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	68
Anf. 95 STEN ANDERSSON (m)	68
13 § Svar på interpellationerna 1996/97:52 och 57 om den förlängda sjuklöneperioden	69
Anf. 96 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	69
Anf. 97 PER ROSENGREN (v)	70
Anf. 98 GULLAN LINDBLAD (m).....	71
Anf. 99 SIGGE GODIN (fp)	72
Anf. 100 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	73
Anf. 101 PER ROSENGREN (v).....	74
Anf. 102 GULLAN LINDBLAD (m).....	75
Anf. 103 SIGGE GODIN (fp)	76
Anf. 104 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	76
Anf. 105 PER ROSENGREN (v).....	77
Anf. 106 GULLAN LINDBLAD (m).....	78
Anf. 107 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	78
14 § Hänvisning av ärenden till utskott	79
15 § Förnyad bordläggning.....	79
16 § Bordläggning.....	79
17 § Anmälan om interpellation	79
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	80
19 § Kammaren åtskildes kl. 20.14.....	80

Prot. 1996/97:29
19 november

Gotab, Stockholm 1996